STRIPSCHRIFT

STÉPHANE HEUET
WINSOR McCAY

NUMMER 361 * €5,90

→ REDACTIO

Er zijn stervelingen, halfgoden en onsterfelijken. De lezers behoren tot de eerste, de makers tot de tweede en de striphelden tot de laatste categorie. Dat hield Dirk Lips, directeur van exploitant Libéma de genodigden voor tijdens de opening van het Stripmuseum op de Olympus, zoals hij de Westerhaven in Groningen voor even bestempelde.
Zijn klassiek getinte constatering past goed in het huidige stripklimaat waarin bekende scheppers en hun striphelden extra in het zonnetje worden gezet. Het museum bij voorbeeld draagt een steentje bij door tien stripkabinetten in de collectie op te nemen die aan voorname strips in Nederland zijn gewijd. Maar ook de talloze jubilea zorgen voor hernieuwde aandacht. Eind vorig jaar begon het al met de 75e verjaardag van Mickey Mouse. Dit jaar gedenken we de 75e verjaring van Popeye en de 70e van Donald Duck, alsmede de aandrijver van al deze kroonjaren: de vijfenzeventig lentes van Kuifje. Het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal zag er aanleiding in een gloednieuwe Hergé-zaal te openen met een nagebouwde voorgevel van het kasteel van Molensloot als spil in het geheel. Bovendien zijn er nog de stripauteurs die al dan niet levend bijzondere datums vieren, zoals E.P. Jacobs (100 jaar), Martin Lodewijk (65) en Peter de Wit (25 jaar in het vak). En laten we de koninklijke onderscheiding van Joost Swarte niet vergeten.
Wie genoeg heeft van deze neiging tot restauratie rept zich op 5 en 6 juni naar de Stripdagen Haarlem. Daar vallen voor stervelingen veel verse halfgoden en onsterfelijken te bewonderen. Een weekeinde lang fungeert de Spaarnestad als berg der Goden.

INHOUD

2 **ACTUA**

10 **ILAH**
Peter Breedveld

16 **STÉPHANE HEUET**
Ruben Acohen

22 **HET NEDERLANDS STRIPMUSEUM**
Martijn Stevens

26 **HALLO, APELDOORN HIER...**
Ger Apeldoorn

30 **VOETBALSTRIPS**
Rik Sanders

34 **OPINIE→ DEMOCRATIE & STRIP**
Kees Ribbens

35 **BITS & PIECES**
Ben Bits

36 **DE BOVENTOON**

40 **HEINZ SERVICE SPREAD**

→ OMSLAG

Een inkijkje bij de totstandkoming van het omslag is altijd leuk. Oorspronkelijk leefde bij **Ilah** de gedachte iets te doen met een paaldanseres en een pen. Daarvoor maakte zij enkele schetsen. Voortbordurend op dat idee verving ze de paal uiteindelijk voor een lul en schetste vrolijk verder.

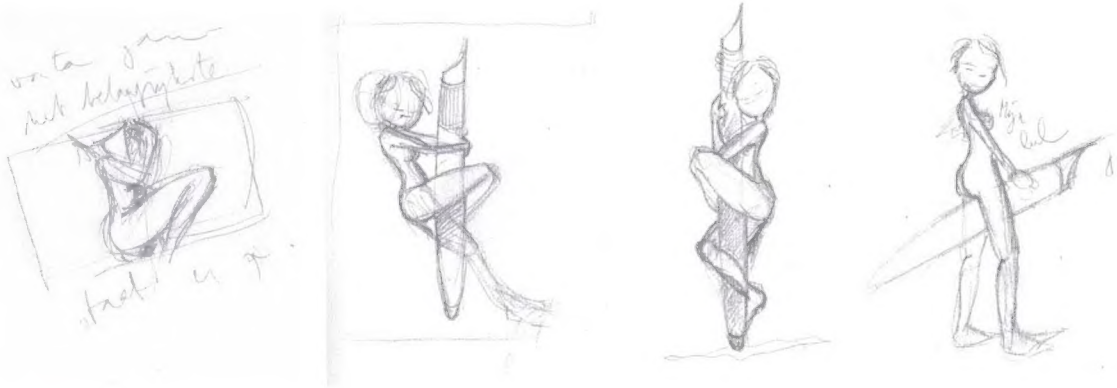

HALLO FANS!
DIT ZIJN DE VOLLENHOF TAPES. WE WAREN DAAR EIND OKTOBER 2003 OM MUZIEK TE MAKEN, OM TE HEBBEN EN AF EN TOE WAT OP TE NEMEN... WAT WE OPNAMEN MOEST DE AANZET WORDEN VOOR ONZE NIEUWE C.D...LATER ZOUDEN WE NOG VAN ALLES OVERDOEN, DUS HADDEN WE AFGESPROKEN OM ER SNEL TERUG TE KOMEN. MAAR TOEN KWAM DE RAMPZALIGE VEERTIENDE NOVEMBER. IINEENS WAS WILMA ER NIET MEER EN KON ER HELEMAAL NIETS MEER OVERGEMAAKT WORDEN. IINEENS MOESTEN WE HET DOEN MET WAT WE HADDEN. EN WAT WE HADDEN, KWAM NATUURLIJK OOK NOG EENS IN EEN VREEMD DAGLICHT TE STAAN. ZO ZINGT WILMA „BYE BYE BABY BLUES" EN WAT TE DENKEN VAN EEN RAAR ZINNETJE ALS: „MY BABY LEFT ME, SHE EVEN TOOK MY SHOES"? ACHTERAF MOGEN WE NATUURLIJK VROLIJKHEID BIJ ZIJN DAT WE DIT NOG HEBBEN OPGENOMEN EN VOOR IEDEREEN OP EEN C.D. HEBBEN KUNNEN ZETTEN. „SHE IS GONE, SHE'S SOLID GONE" ZINGEN WE ERGENS, MAAR ZE IS NATUURLIJK HELEMAAL NIET WEG, ZE ZINGT ONS TOE OP DEZE C.D. ZO VAAK ALS WE DAT WILLEN! WILMA FOREVER!

De Wilma's forever

Afgelopen zomer waren René Windig en zijn vrouw Wilma op bezoek bij familie in de Achterhoek. Die nämen hen mee naar een openluchttheater waar zij zich al jaren met hart en ziel voor inzetten. Wilma was zó onder de indruk van deze prachtige plek, dat ze onmiddellijk het idee kreeg om daar een dag te organiseren. Als stuwende kracht en zangeres van de band De Wilma's, waar trouwens Windig mondharmonica in speelt, zou zo'n dag in het teken van muziek, haar grote liefde, moeten staan. Helaas stierf Wilma afgelopen najaar. Vele plannen leken opeens te stranden...

Maar op zondag 2 mei was er dan toch een Wilmadag in de bossen van Borculo, uiteraard in het teken van muziek. Wilma's grote held, de Canadees Fred Eaglesmith speelde er, naast bands als de Hillbilly Boogiemen, de Lazy Sunday Dream en – hartverwarmend – De Wilma's. Het leverde een zeer geslaagde dag op.

Ook was er de sfeervolle cd *De Vollenhof Tapes* verkrijgbaar met muziekopnames waar Wilma en haar band aan werkten voor ze overleed. Openend met *Die tied* van Bennie Jolink staan er verder nummers op van ondermeer Merle Haggard, Flaco Jimenez en de Carter Family. De inlay verzorgde René Windig. RV

FC Knudde naar Andorra

Toon van Driel begint een uitgeverij in Andorra... Eh, nee, dit is geen grap. Hij gaat er ook de helft van zijn tijd wonen. Van Driel heeft vrienden die in dit belastingparadijs vertoeven en liet zich overhalen om er een tweede huis te kopen en er een uitgeverij voor cartoon-geschenkboeken te beginnen. De zaak draagt de naam Tovlad Publishing, een samentrekking van Toon en Vladimir, zijn vriend (een Noorse Tsjech) aldaar die tevens als investeerder optreedt. 'Het plan is om cartoonbundels van mij uit te geven die mensen cadeau kunnen doen. Ik loop al langer rond met het idee om in het buitenland meer werk van mij uit te brengen. Er zijn contacten met Lappan, de Duitse cartoonuitgever bij uitstek, maar het is er nooit van gekomen. Misschien ben ik te leuk voor Duitsland.'

De eerste vier geschenkboeken staan voor het najaar gepland. Het doel is om ze te verspreiden in Andorra, Spanje, Frankrijk, Noorwegen, Engeland, Nederland en – via een mogelijk samenwerking met Lappan – in Duitsland. Toons grote voorbeeld in Duitsland is Uli Stein, maar hij is ook een groot bewonderaar van het werk van Gary Larsson. 'Ik overweeg een bundel vrij werk uit te brengen, je weet wel, werk waar niemand op zit te wachten. Ik heb immers ook diverse schilderijen met dieren gemaakt.'

Onlangs verschenen bij Hallmark reeds vier cartoonboeken van Toon met als serienaam *De enige en echte waarheid over...* Voor Hallmark, groot in postkaarten, is het een poging een ander marktsegment te betreden. De uitgaven zijn aan de prijzige kant en kunnen door een drukkersfout wat kromtrekken (reden voor Hallmark te overwegen de oplage terug te halen). Desalniettemin gaat deze uitgeverij door met de geschenkboekjes. RS

WE NEMEN ALLE TIJD VOOR ELKAAR

→ DE HEIJ

NEE MUIS, ZELFDODING, WAAROM?
ALLES WORDT VERPEST! PROUST WORDT EEN STRIP, VOETBAL WORDT EEN STRIP, EN STRIP WORDT EEN MUSEUM!
MAAR DAT IS TOCH ALLEMAAL LEUK?
STRIP KAN LEUK ZIJN JA. EEN GOED VERHAAL, LIEFST OP KRANTENPAPIER, NIETJE ERDOOR...
IN EEN WERELD WAAR STRIP NIET GEWOON STRIP KAN ZIJN WENS IK NIET TE LEVEN.
N E E E
??? NACHTMERRIE?
O.. EH.. CORDELIA, IK HAD NIET ZOVEEL VAN DIE KAASKOEKJES MOETEN ETEN...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST FRED DE HEIJ HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

FRED.DE.HEIJ
@STRIPSCHRIFT.NL

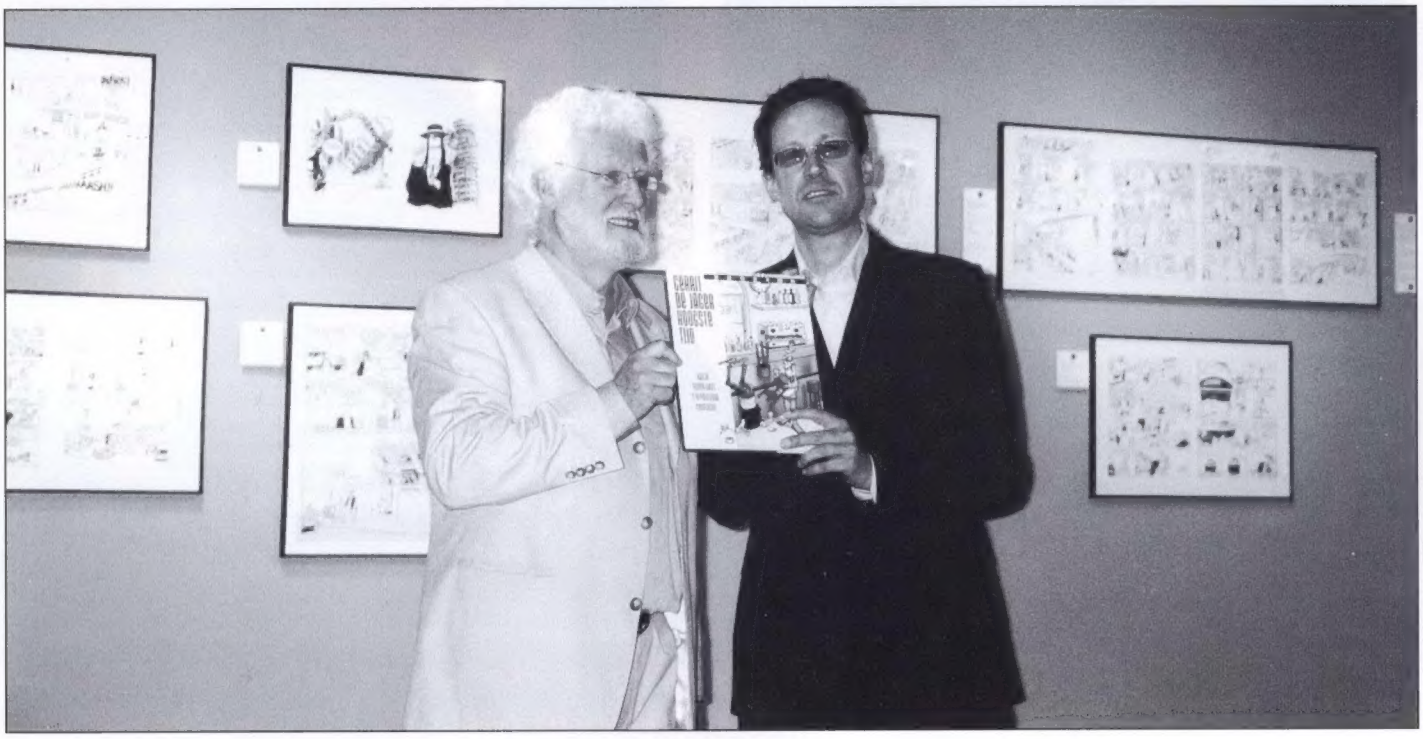

FOTO TEUS DE KRUIJF

Fantasia 10 jaar

De Amsterdamse stripwinkel Fantasia bestaat in 2004 tien jaar. Eigenaar Rob van Muijden heeft ter gelegenheid hiervan een feestprogramma samengesteld. Wist hij in april René Hausman naar de winkel te halen en in mei Marvano, in juni doet niemand minder dan Hermann de Nederlandse hoofdstad aan om te signeren bij Fantasia. Speciaal hiervoor heeft Hermann een prentje gemaakt met Van Muijdens favoriete Hermannfiguur Barney (uit *Bernard Prince*). De prent zal alleen in een beperkte oplage voor vaste klanten beschikbaar zijn maar in *Stripschrift 362* valt te lezen hoe ook u in het bezit kan komen van zo'n kleinood. Ook ná de zomer, zo belooft Van Muijden, zal de winkel regelmatig bezoek krijgen van buitenlandse stripauteurs. 'Het bevalt me zeer goed en wordt op prijs gesteld door mijn klanten', aldus Van Muijden. TdK

Meer info: Gelderlandplein 203, 1082 LW Amsterdam, (+31)(0)20-6427888

Doorzon verherbouwt Groningen

Gerrit de Jager valt de eer ten deel om als eerste striptekenaar een eigen grote expositie in het zojuist geopende Nederlands Stripmuseum te Groningen te hebben. Ter gelegenheid hiervan en ter opluistering van de opening op 21 april dit jaar werd hem door Jan Kruis, als familietekenaars onder elkaar, een speciale editie van zijn 28e *Doorzon*-album aangeboden.

Dit album – *Hoogste tijd* – is in harde kaft uitgevoerd en in een oplage van 1000 exemplaren verschenen bij uitgeverij M (ISBN 90-225-3981-4, €19,90). Het bevat behalve de reguliere grappen van John, Ronnie en de andere familieleden een overzicht van de grootste verbouwingsresultaten van de Biereco's, Doorzons vaste aannemer, die het ophangen van een keukenkastje standaard laten uitmonden in het laten omvallen van de complete voorgevel. Als extratje bevat het album nog een door De Jager gesigneerde en genummerde tekening. TdK

Correcties

In Stripschrift 360 *plaatsten wij een recensie van de hand van Rob van der Nol waarin de eindredactie de tekenaar Lepage foutief voorzag van de voornaam Dieter, terwijl hij gewoon Emmanuel heet. De naam Dieter kwam niet geheel uit de lucht vallen, want hij is de scenarist van de reeks* Névé *(met tekeningen van Lepage). In zijn paspoort heet Dieter trouwens Didier Teste. De redactie*

Stripcatalogus nog in de wachtkamer

In *Stripschrift 359* maakten wij melding van het juridisch getouwtrek tussen Hans Matla en Gert Desmet over een door die laatste uit te brengen nieuwe stripcatalogus. Er werd door Desmet vanuit gegaan dat zijn catalogus medio april het daglicht zou zien, maar... wat er rond die tijd ook in de stripwinkels lag, in ieder geval niet het betreffende boekwerkje. Hoe zit dat, Gert?

'We zijn er toch nog niet helemaal uit met Matla. Hij oefent nogal druk uit op distributeur Van Ditmar. Dreigt hen juridisch aan te pakken als er – ondanks onze voorzorgen – toch iets in mijn catalogus staat dat hem niet bevalt.' En nu loopt het bij iedereen dus dun door de broek? Een typisch geval van koudwatervrees? 'Nou, we zijn momenteel een dossier aan het maken dat we in bewaring gaan geven bij een notaris. Daarin staat precies beschreven uit welke bronnen wij onze catalogus hebben samengesteld. Tevens vermelden wij bij elk opgenomen boek onder andere het ISBN (een uniek boeknummer) wat niet in de Matla-catalogus is afgedrukt. Daarmee hopen wij aan te tonen dat wij de beschreven boeken wel degelijk zelf onder ogen hebben gehad. Matla is natuurlijk niet de enige die een grote collectie heeft en wij werken samen met partijen die ook een grote expertise bezitten.' Desmet vertelt verder dat een eerdere poging om Matla positief te stemmen mislukt is. Die bestond eruit dat hij een willekeurige lijst van achthonderd opgenomen titels aan Matla stuurde, zodat deze zich een oordeel kon vormen. Matla reageerde daarop met de opmerking 'dat acht titels overgenomen waren uit zijn catalogus'. 'Zonder enige specificatie of vorm van bewijs', aldus Desmet.

Je bent nog niet tevreden, Hans? Matla: 'Nee, er wordt in het geheel niet gereageerd op onze brieven. Wij hebben dus nog steeds geen inzicht in hoe het boek van Desmet eruit gaat zien. Kijk, als hij oprecht is, serieus is en er inderdaad zo hard aan gewerkt heeft, dan moet hij natuurlijk gewoon publiceren. En als hij iets doet dat niet door de beugel kan moet hij open kaart spelen. Op de manier waarop het nu gaat lijkt het of hij iets te verbergen heeft.' Maar waarom oefent Matla dan precies druk uit op distributeur Van Ditmar? 'Van druk is in het geheel geen sprake. Mijn advocaat heeft de distributeur op de hoogte gebracht van de lopende procedure. Dat lijkt me netjes, want zij moeten niet achteraf worden geconfronteerd met een mogelijke schadepost.' 'Kijk,' zegt Matla, 'ik heb dertig jaar lexicografisch onderzoek gedaan – bloed, zweet en tranen – naar bij voorbeeld de jaartallen waarin bepaalde boeken zijn verschenen en ik daag iedereen uit om mijn informatie aan te vechten. Die jaartallen die ik noem bij bepaalde uitgaven kan Desmet dan natuurlijk niet ongevraagd van me overschrijven. Dan wil ik ook weten waar hij die vandaan heeft. Ik heb bij hem een uitdraai opgevraagd van enkele series, zoals *Baard en Kale*, *Oktaaf Keunink* en *Paul Panter*, maar daarop wordt niet gereageerd. En dat hij nu bezig is met die ISBN-koppelingen is ook niet relevant. Dat soort informatie kun je kopen en bewijst helemaal niets. Die nummers staan er ook pas de laatste tientallen jaren in.'

Gert Desmet verwacht door alle rompslomp pas na de zomer zijn catalogus te kunnen uitbrengen. Het jaartal heeft hij ons niet gegeven. Ook de winnaars van de prijsvraag uit *Stripschrift 360* zullen dus nog even geduld moeten uitoefenen. AvO

→ GAS EN LICHT

DOOR **ANDRÉ WIJNTJES**

WILLEM ALEXANDER/MARK RETERA

MAXIMA/MARK RETERA

HENK JAN SMITS/MARCO LAP

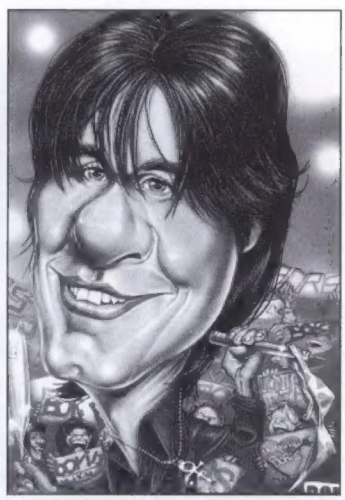
BORIS TITULAER/MARCO LAP

Geen Mark Retera meer in Panorama

Vanaf begin 1994 stond Mark Retera regelmatig in het weekblad *Panorama* met karikaturen van bekende mensen. De eerste afleveringen werd hij daarbij voor de achtergronden geassisteerd door Mark Schilders.

Tien jaar en meer dan 250 karikaturen later vond Retera het welletjes. De laatste karikatuur van zijn hand verscheen in *Panorama 4* van dit jaar. Al zijn tijd kan hij nu besteden aan zijn strip *Dirkjan*, waarvan al enkele maanden nieuwe stroken in kranten en *Veronica Magazine* verschijnen. Het nieuwe album staat op de planning voor juli.

En *Panorama*? Daar hebben ze snel een nieuwe karikaturist aangetrokken: Marco Lap, die daarmee in de legendarisch voetsporen van zijn vader – Wouter Lap – treedt.

andre.wijntjes@stripschrift.nl

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN - ALLEEN **DONALD DUCK**, **TINA** EN DE MALMBERG-BLADEN ALS **TAPTOE** RESTEREN NOG - VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. IN WELKE BLADEN IS IN VREDESNAAM WERK VAN EN OVER DIE AUTEURS TE VINDEN? EN HOE KRIJG JE DAT ALLEMAAL OP JE NETVLIES? STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

STRIPDAGEN HAARLEM
WWW.STRIPDAGENHAARLEM.NL

DOOR TEUS DE KRUIJF

Het leek er even om te spannen of de Stripdagen Haarlem wel door zouden gaan. Een grotendeels opstappend bestuur dreigde roet in het eten van organisator Joost Pollmann te gooien. Hij wist echter in relatief korte tijd een nieuw bestuur te formeren èn een stevig programma samen te stellen. Op 5 en 6 juni is het zover: de Stripdagen Haarlem zijn, wederom, een feit. Het programma is divers en aantrekkelijk en Haarlem verwelkomt ook deze keer weer tekenaars en scenaristen vanuit de gehele wereld. Uitgevers en distributeurs, agentschappen en organisatoren zetten hun beste beentje voor. *Stripschrift* presenteert het programma en licht er sommige onderdelen voor u uit.

Tentoonstelling Peter Pontiac

Twee weken lang is in De Zanderzaal het leven en het werk van Peter Pontiac te *reviewen*. De broer van organisator Joost Pollmann heeft zich laten overhalen om een overzichtstentoonstelling in te richten. Dat dit in Haarlem is, de stad waar hij opgroeide, noemt hij zelf: *poetic justice*. Pontiac ontving achtereenvolgens de Stripschapprijs (1997), de Professor Pi-illustratorenprijs (1998) en de Stripschappenning (2001). Op de tentoonstelling worden de bezoekers door documentaires, installaties en handgeschreven commentaar van de tekenaar zelf rondgeleid.

Locatie: Zanderzaal, Groot Heiligland 47

De kleuren van Mattotti

Galerie Année exposeert een selectie van het werk van Lorenzo Mattotti. De Italiaan (Brescia, 1954) staat te boek als een exceptioneel schilder en tekenaar met een expressief kleurgebruik. De man is geen onbekende meer voor de Nederlandse expositiepodia. Eerder stelde hij zijn werk in Amsterdam, (1990, Lambiek), Dordrecht (1990, Galerie Witt) en Haarlem (1996, Frans Hals Museum) tentoon. Het album *Fluister*, dat hij in 1993 samen met jeugdvriend Jerry Kramsky maakte, is als 'indrukwekkend' ontvangen in de stripwereld. Andere bekende werken van Mattotti zijn *Vuren* (1986) en *Caboto* (1995). In de galerie is werk te zien dat geïnspireerd is op de reis die hij naar Cambodja maakte en waarvan eerder het reisboek *Angkor* is uitgebracht bij Oog & Blik.

Locatie: Gedempte Oude Gracht 33

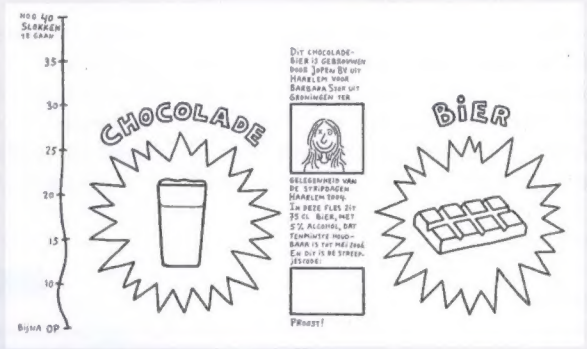
NOG 40 SLOKKEN TE GAAN
35
30
25
20
15
10
BIJNA OP
CHOCOLADE
DIT CHOCOLADE-BIER IS GEBROUWEN DOOR JOPEN BIJ UIT HAARLEM VOOR BARBARA STOK UIT GRONINGEN TER
GELEGENHEID VAN DE STRIPDAGEN HAARLEM 2004.
IN DEZE FLES ZIT 75 CL. BIER, MET 5% ALCOHOL, DAT TEMPERATUUR HOUDBAAR IS TUSSEN 7 EN 9 GRADEN CELSIUS.
EN DIT IS DE STRIPJESTOOG:
PROOST!
BIER

Witbier met chocoladesmaakje

Vlak voor de Stripdagen brengt Speciaalbier-brouwerij Jopen een stripbier op de markt met een etiket, speciaal ontworpen door een stripmaker die ook de smaak mag bepalen. Dit jaar viel de eer te beurt aan Barbara Stok. Na Hein de Kort, die in 1998 koos voor een Amberbier, Joost Swarte in 2000 voor een zwaar donker bier en Mark Retera die in 2002 ging voor een Triple van 9%, heeft Stok gekozen voor een witbier met chocoladesmaak, een combinatie van haar twee lievelingssmaken. Jopen ging de uitdaging aan en inmiddels is het stripbier verkrijgbaar in de betere slijterij. Het gaat om een 75cl-fles met kurk waarvan de smaakomschrijving als volgt luidt: 'een zachte zoete beginsmaak die overloopt in de frisheid die zo kenmerkend is voor witbier.' Wij zijn benieuwd!

BIJ HET AFDALEN VAN DE TRAP KREEG EEN HOND (EN DE INWONERS) BUIKPIJN. TOEN HIJ HUN DEUR PASSEERDE UITTRICK DE STRAATDEUR ZACHT PROMT EN VOLGDE DE MET ZIJ BEDEKTE GRACHT TOT DE RIVIER, DIE, UITGEZONDERD IN HET MIDDEN, MET EEN DONKERE LIJNAAG WAS TOEGEVROREN. ER WAS WEINIG WIND, HET WAS KOUD MAAR GOED LICHT, MAAR DE STROMTLANTAARNS WAREN AL UIT.

De avonden van Matena

Uiteraard mag één van Neerlands meest geroemde èn meest verguisde striptekenaars niet ontbreken op dit tweejaarlijkse stripevenement. Dick Matena die momenteel met zijn verstripping van Gerard Reve's *De avonden* alom waardering oogst en eind 2003 de prestigieuze Bronzen Adhemar, de Vlaamse Prijs voor Strips won, exposeert nog tot en met 20 juni met *De avonden in strip*. Op deze expositie zijn de 341 originele tekeningen van *De avonden* te zien en zal Matena bij tijd en wijle ter plaatse de hand leggen aan de laatste nu nog ontbrekende tekeningen. Voel de sombere en grauwe sfeer van Reve's en Matena's naoorlogse dagen.

Locatie: De Hallen, Grote Markt 16

De oorlog van Peter de Smet

De maker van *De generaal* had wat met oorlog. Dat zal een ieder wel duidelijk zijn die zijn werk enigszins kent. Vooral de onzin en de uiterlijkheid van deze helaas zeer menselijke activiteit kreeg bij hem op humoristische wijze volop de aandacht, zoals dat waar te nemen is in strips als *De generaal*, *Fiedel* en Viva *Zapapa*. Naast voornoemd werk hangt er ook ongepubliceerd werk dat op indrukwekkende wijze realistische iconen uit de tweede wereldoorlog vermengt met het karikaturale.

Locatie: Refter, naast het stadhuis

Twintig jaar Comic House

Eén van de hoofdsponsors van deze Stripdagen is Comic House, het Nederlandse agentschap voor strips, cartoons en animatie. Zij hebben de tentoonstelling *20 jaar stripsuper* ingericht, naar aanleiding van het twintigjarige jubileum dit jaar. Op de tentoonstelling is te zien welke ontwikkelingen dit stripmakerscollectief heeft doorgemaakt. Zij doen dit aan de hand van foto's, filmfragmenten en uiteraard illustraties. Behalve strips (*Sigmund, Single*) is Comic House ook druk bezig op de markt van illustraties en (video)animatie (*Minoes*, en TV-hitsoap *Café de Wereld*).

Locatie: Gebouw Zang en Vriendschap, Jansstraat

Teken mijn verhaal

Om kinderen, die als gevolg van een handicap of ziekte niet zelf in staat zijn de pen ter hand nemen, te helpen hun verhaal op papier te krijgen is de stichting Teken mijn Verhaal in het leven geroepen. Jean-Marc van Tol, Gerrit de Jager, Maaike Hartjes, Gerrie Hondius, Typex en vele andere bekende en minder bekende tekenaars hebben inmiddels hun handen al 'uitgeleend' aan kinderen tussen vier en achttien jaar. Een selectie van deze getekende verhalen is nu bijeengebracht en te aanschouwen.

Locatie: De Gang (Doopsgezinde kerk), Grote Houtstraat 43

Stopmotion/Startsound

Niet alleen strips op de Stripdagen. Animatie-kunstenaar Nils Mühlenbruch heeft een festival georganiseerd over animatie in de nieuwe media. Nieuwe vormen van animatie zoals animatie-performance en interactieve digitale animatie waarbij geluid een belangrijke rol speelt zijn gratis te zien èn te beluisteren. Mühlenbruch bemerkt dat animatie als zelfstandige kunstvorm of als toegepaste kunst meer en meer te zien is in de media en laat een aantal animatiekunstenaars optreden, die ondanks het gebruik van computers wel 'de tekening' als uitgangspunt behouden. Zo zijn er Animatie-performances van Drifter TV live, een samenwerkingsverband van VJ èn DJ Drifter en een optreden van geluidskunstenaar Stakbabber en VJ-De Bros die de show *Spunk (or learning to speak)* verzorgen.

Locatie: Studio Grasland, Helmbrekerssteeg 7

Strips in de Stadsbibliotheek

De stadsbibliotheek van Haarlem besloot niet achter te kunnen blijven bij dit stripfeest in hun gemeente. Er staan diverse activiteiten in en rondom de bieb op stapel. Zo is er van 31 mei t/m 13 juni een tentoonstelling van ongeveer honderd toonaangevende of bijzondere werken uit de collectie van het Stripdocumentatiecentrum Rotterdam te zien. Op 5 juni wordt 's ochtends op de binnenplaats een speciale kinderstripruilbeurs georganiseerd en gaan 's middags leerlingen van het plaatselijke Linnaeus College prehistorische recepten uit de tijd van Asterix bereiden, dit alles onder de muzikale begeleiding van een Gallische Bard. Op zondag 6 juni worden er in de Gele Kamer enkele biografische films vertoond van beroemde stripauteurs en wordt diezelfde dag afgesloten met een live-interview met Marjane Satrapi, bekend van haar autobiografische strip *Persepolis*.

Locatie: Stadsbibliotheek, Gasthuisstraat 32

Nieuwe titels Oog & Blik en Het Raadsel

Oog & Blik en Het Raadsel presenteren tijdens de Stripdagen een scala aan nieuwe titels. Bij voorbeeld het langverwachte zevende en laatste deel van de *Pontiac Review*-serie. Eindelijk heeft Peter Pontiac met *Dossier X-11* zijn ooit gedane belofte om de reeks af te sluiten kunnen inlossen. Ook van Franse bodem komt het nodige stripgeweld. Een speciale filmeditie van *Immortal* van Enki Bilal en westerntopper *Bouncer 3* van François Boucq en Alexandro Jodorowsky zullen gewilde titels zijn. Verder verschijnen er twee delen van *Isaac de piraat* (Christophe Blain), *De fikser* (Joe Sacco) en een herziene editie van *Klein schildertje* van Dupuy en Berberian. De aanwezige tekenaars voorzien je nieuwe aankoop meteen van een (hand)tekening. Aangekondigd zijn onder anderen Peter van Dongen, Hanco Kolk en Guido van Driel en van verder weg Charles Burns en Chris Ware (Amerika), Seth (Canada) en Lorenzo Mattotti (Italië).

Locatie: Nieuwe Toneelschuur, Lange Begijnestraat 9

Ilah en Gerard Leever bij Stripschrift

Stripschrift heeft dit jaar twee signerende tekenaars op de stand. Zowel Ilah (van *Cordelia*; zie ook het interview in dit nummer) als Gerard Leever (*Oktoknopie, Gleevers dagboek*) zullen zaterdag en zondag aanwezig zijn om uw verse aankoop van een unieke aanvulling te voorzien.

Locatie: Beurstent, stand 9

Dertig jaar De Jacobijn

Met de Stripdagen in je achtertuin mag je je als Haarlemse stripwinkel gelukkig prijzen. De Jacobijn - in 2004 dertig jaar - viert het grote stripfeest om de twee jaar trouw mee. Iedere editie weten zij grote stripnamen binnen te halen om hun vaste clientèle maar ook de incidentele bezoeker te trakteren op een tekening, boodschap of krabbel van hun favoriete stripauteur. Dit jaar doet De Jacobijn het met Joost Veerkamp die het gehele weekend een verkooptentoonstelling houdt. 'Hermann, Yves Sente en Ted Benoit vonden Haarlem klaarblijkelijk te ver, maar we zijn verheugd met de aanwezigheid van Veerkamp', aldus een hoorbaar opgeluchte Ron Braakman.

Locatie: De Jacobijn, Jacobijnestraat 8

→ FLITSEN

➲ Goed nieuws! Het kostte Hans Matla 19 jaar onderhandelen met de weduwe van Alfred Mazure, maar vanaf september zullen bij De vrijheid (de uitgeverij van Hans Matla en Paul Rijperman, door wie eerder de *Kapitein Rob*-reeks integraal werd uitgebracht) eindelijk alle ooit verschenen *Dick Bos*-verhalen in facsimile worden gepubliceerd. De oplage bedraagt 2500 exemplaren. ➲ Jan Bonjer, hoofredacteur van *Algemeen Dagblad*, maakte onlangs bekend dat de karikatuur na tien jaar met onmiddellijke ingang zal terugkeren in zijn krant. Ze zijn van de hand van Wouter Tulp, die 'alle ministers al af heeft'. Ook zijn er inmiddels enkele fractieleiders 'beschikbaar'. Hij 'werkt' ondertussen aan de staatssecretarissen. Van sommige personen zijn meerdere karikaturen gemaakt. Van minister Zalm is bij voorbeeld een schaterlachend en een zuinig kijkend exemplaar getekend. ➲ *Stripschrift*-medewerker en comedy-schrijver Ger Apeldoorn is door Het Stripschap aangezocht als nieuwe voorzitter van de Commissie Stripschapprijzen. Grote kans dat Het Stripschap met deze beslissing om zich dit jaar weer extern te laten adviseren (zoals de interne reglementen ook dwingend voorschrijven) veel hoon bespaard blijft. ➲ Omdat Antwerpen gekroond is tot Wereldboekenstad vindt er een reeks bijzondere evenementen plaats in het aan de rand van de stad gelegen Wijnegem Shopping Center. Daar waar eerder Urbanus zijn honderdste album vierde zullen onder het motto van de zeven hoofdzonden tot twee keer toe strips en belangrijke rol spelen: op 29 mei was het thema 'Hoe wordt een strip gemaakt?' en op 31 juli is er een stripheldendag. Meer info via *www.telenet.be/hetboek* ➲ Gek op strips èn gek op puzzelen? Ga dan naar *www.puzzelman.be* voor een behoorlijk assortiment legpuzzels van striphelden. ➲ The National Maritime Museum te Greenwich (Engeland) waar momenteel een *Kuifje*-tentoonstelling huist heeft een *official book* uitgegeven. *The adventures of Tintin at sea* is samengesteld door Yves Horeau en bewerkt door Kuifjekenner Michael Farr. Het boek telt 56 pagina's en kost €19,95. ➲ Nog deze maand verschijnt bij Dargaud eindelijk het vervolg (deel 34 alweer) van het *Roodbaard*-avontuur *Het geheim van Elisa Davis*. Een andere opvallende nieuwe Dargaud-titel: *Mic Mac Adam 3: De mollen*. Verder staan bij Lombard *Capricornus 9* en *Biggles 13* op de planning voor augustus en *Yakari 30* en *Rik Ringers 69* voor september. ➲ Tien weken achtereen was het mogelijk om via een bon uit de Belgische kranten *Gazet van Antwerpen* of *Het belang van Limburg* voor één euro een stripalbum van onder andere *Jommeke, De blauwbloezen, Suske en Wiske, Buck Danny* en *Largo Winch* te verkrijgen. De actie liep tot 26 mei. ➲ Goed nieuws voor de liefhebbers: de Engelse uitgeverij Titan is opnieuw gestart met een *Modesty Blaise*-serie. Het eerste deel is inmiddels verkrijgbaar. Ook van *James Bond* zullen eerdaags weer nieuwe striptitels het daglicht zien. ➲ Het blijft dit jaar *Kuifje* wat de Belgische klok slaat. Zo zijn er inmiddels twee Brusselse uitgaven (*De juwelen* en *Tintin, Ketje de Bruxelles*) verschenen. ➲ Opnieuw wordt er een Marvel-comic op het witte doek gebracht. *Prince Namor*, eind jaren dertig door Bill Everett bedacht, gaat gespeeld worden door Dwayne Johnson beter bekend als The Rock. De titel van de film wordt *Sub-Mariner*. ➲ Captain America, The incredible Hulk, Spiderman, The Thing en Silver Surfer zijn sinds 11 mei 2004 tijdelijk te bewonderen bij Diamond Point, de juwelier in de Bijenkorf. Het Amerikaanse horlogemerk TechnoMarine maakte in samenwerking met Marvel een gelimiteerde collectie als eerbetoon aan deze striphelden. ➲ De *Franka*-adept moet de portemonnee trekken. Behalve de normale, de luxe en de verzamelaars-editie is *Franka 18: Kidnap* nu ook als 'gewone' harde kaft uitgebracht. Henk Kuijpers is van plan om bij herdrukken van oudere delen deze ook in harde kaft uit te geven. ➲ Uitgeverij De bezige bij bestaat zestig jaar en ter gelegenheid daarvan werd het boek *Gevaarlijk drukwerk – Een vrije uitgeverij in oorlogstijd* uitgebracht met daarin onder andere oorlogswerk van Marten Toonder. ➲ Strip-informatiesite *www.comicbase.nl* van *Stripschrift*-medewerker Jeroen Mirck is geheel vernieuwd. Gaat dat zien! Gaat dat zien! ➲ De bekende couturier Frans Molenaar heeft *Mickey Mouse*-colberts ontworpen. Tegenwoordig wordt het voorvoegsel 'Mickey Mouse' vaak gebruikt om goederen van verdachte oorsprong aan te duiden (op dat soort Mickey Mouse-horloges is Mickey zelf nooit te zien, maar bij voorbeeld wel de woorden Cartier of Rolex), maar in dit geval is het zo legaal als wat. Molenaar in *Algemeen Dagblad*: 'Ik vond het een goede *eyecatcher*. Een beetje de sfeer van gordijnen die je op kinderkamers ziet. Een *Mickey Mouse*-colbert is het beste te combineren met een leuke witte pet en een witte broek of bermuda.'

[ACTUA]

Programma Stripdagen Haarlem 2004

TEYLERS MUSEUM - Joe Sacco Grand Prix expositie
DE HALLEN - Dick Matena en De Avonden
VISHAL - Soulfingers, muziek en strips
REFTER STADHUIS - De oorlog van Peter de Smet
DE GANG - Teken Mijn Verhaal
SBK - Siegfried Woldhek
CAFÉ STUDIO - Fokke en Sukke
ZANG & VRIENDSCHAP - Comic House (20 jaar stripsuper)
GRAND CAFÉ BRINKMANN - Comic House (20 jaar stripsuper)
PATRONAAT (locatie Oostvest), 3 avonden:
vrijdag - Kirsten + Timesbold
zaterdag - Kamarotti + Verzameld Werk (dj's) + Lamelos e.a
zondag - Dead Moon + The Skidmarks
NIEUWE VIDE - 3-in-1 expositie Jansen met Fortuin
NIEUWE FIETSZNFABRIEK - Philippe Hollevout
TONEELSCHUUR - Jubileum Het Raadsel (20 jaar), beurs, signeer-sessies, expo's, openingsreceptie + Uitgeverij M beurs, signeersessies
FILMSCHUUR - Animatieprogramma
TIPITINA (cd-winkel) - Peter Pontiac cd-hoesjes-tentoonstelling
STADSBIBLIOTHEEK - Tentoonstelling Stripdocumentatiecentrum Rotterdam, kinderworkshop, CKV-wedstrijd, ruilbeurs, lezing Marjane Satrapi
ZANDERZAAL - Peter Pontiac met 'Dossier X-11'
ABC - Ontwerpen Joost Swarte
SPAARNESTAD FOTOARCHIEF - Emmanuel Guibert en Didier Lefèvre
GALERIE DE SCHONE SCHUNSTEN - Ron-Wantae Kim
GALERIE TANYA RUMPFF - Japanse stripkunst en objecten
MARK KEPPEL (lijstenmakerij) - Typex
GALERIE ANNÉE - Lorenzo Mattotti
DE JACOBIJN (stripwinkel) - 30 jaar strips in Haarlem + Joost Veerkamp
BEEDEE (stripwinkel) - Diverse auteurs en nieuwe uitgaven
STUDIO GRASLAND - Stop motion /Start sound, Nils Mühlenbruch
DE WAAG (KZOD) - Erik Wielaert
MEDI@HAARLEM - 3-D workshops voor animatoren
GROTE MARKT - Grote stripbeurs
GROTE MARKT - Small-pressbeurs
PRINSENHOF - Antiquarenbeurs
GROTE TENT - Gerolf van de Perre
TONEELSCHUUR (grote zaal) - Expo stripcovers VPRO-gids/ The New Yorker
MUPI's - Portretten stripbobo's Pietsjanke Fokkema
HET KANTOORTJE - Ben Westervoorde

→ FLITSEN

➲ Na de Big Balloon-gezichten Martin Lodewijk, Gerrit de Jager en Hein de Kort is nu ook Eric Heuvel toegetreden tot de auteursstal van uitgeverij M. Zijn eerste *Geheim van de tijd*-album – *Het gat van de cirkel*, op tekst van Frits Jonker – is inmiddels volop verkrijgbaar. De serie wordt voorgepubliceerd in *Algemeen Dagblad*. ➲ Typex is begin dit jaar voor *Vrij Nederland* gestart met de strip *Wilstra*, een eerbetoon aan de oude imaginaire voetbalheld van Henk Sprenger. Eerder verscheen reeds een *Wilstra*-avontuur in de *Pincet*-reeks. ➲ Het maandblad *Disneyland* van Sanoma heeft een naamsverandering ondergaan. Vanaf heden ligt het onder de titel *Winnie de Poeh* op de lektuurrekjes.

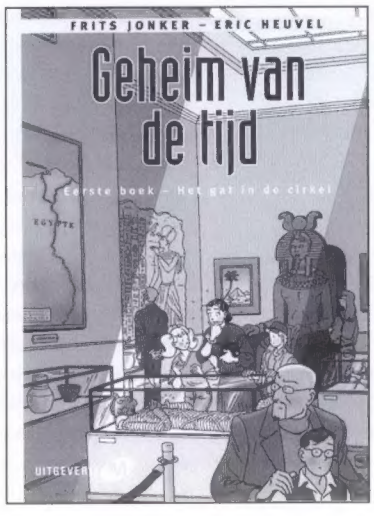

ADVERTENTIE

wat Fred niet wist

IK MOET HET ZEKER WETEN...
... WREEDHEID KAN GEEN UNIVERSELE WET ZIJN!
WAT HAD HET VUUR IN FRED'S OGEN TE BETEKENEN, TOEN HIJ ZICH DIE AVOND TOT DE HEMEL RICHTTE?

een verhalenbundel van MILAN HULSING
één van Nederlands beste vertellers
NU VERKRIJGBAAR
€14,99

STARS & STRIPS: Coup

In de maand juli geeft uitgeverij Marvel Comics onder de noemer 'Icon' het startschot voor twee nieuwe series. Of beter gezegd, twee oude series in een nieuw jasje. Het gaat namelijk om Kabuki *van David Mack en* Powers *van Brian Michael Bendis en Michael Avon Oeming. Beide titels werden voorheen uitgegeven door concurrent Image Comics. Erik Larsen, de kersverse uitgever van Image, steunt de makers in hun beslissing, maar plaatst tevens een kritische noot: 'Marvel haalt de krenten uit onze pap en daar ben ik absoluut niet blij mee.'*

De komst van Icon zorgt voor menig opgetrokken wenkbrauw. Onder voormalig directeur Bill Jemas werd immers gewerkt aan de lancering van Epic, een lijn comics waarvan de auteursrechten bij de makers zouden blijven. Na het vertrek van Jemas werd het project via de zijdeur afgevoerd. Het grote verschil met Icon is, dat het hier gevestigde namen betreft. Epic zou voornamelijk nieuwe creaties omvatten, Icon valt terug op beproefde concepten van evenzo beproefde makers. Olie op het vuur voor critici die beweren dat Marvel onder Dan Buckley, de opvolger van Jemas, in hoog tempo terugkeert naar de conservatieve status-quo van eind jaren tachtig, begin jaren negentig.Mack en Bendis onderstrepen dat geen sprake is van interne ruzie bij Image en dat ze slechts hebben gedaan wat zij het beste achten voor hun creaties. Powers 1 *verschijnt in de eerste week van juli en kost $2.95,* Kabuki 1 *verschijnt in de laatste week van diezelfde maand en heeft een coverprijs van $2.99. OB*

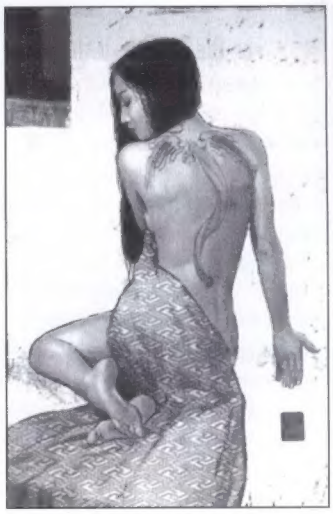

KABUKI NU BIJ MARVEL

stripwinkel
BLUNDER

Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
030 - 231 14 61

Openingstijden:
ma 12.00 – 18.00 uur
di t/m vrij 11.00 – 18.00 uur
do 11.00 – 20.00 uur
za 10.00 – 17.00 uur

Speciale Jubileum-uitgave van Stripwinkel Blunder ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan !!

De nieuwe Largo Winch (deel 13) in een speciale, luxe, Blunder-uitvoering (klein formaat, linnen rug) – alleen bij ons te koop!
Unieke oplage:
500 exemplaren voor de hele Benelux! Met fullcolor prent, genummerd en gesigneerd door de tekenaar. Verkrijgbaar vanaf de eerste week juni 2004. Prijs: € 34,95.
Voorinschrijvingen zijn vanaf nu mogelijk – in de winkel, via de post en natuurlijk per e-mail: stripwinkelblunder@planet.nl (**n.b.** vergeet niet je naam, adres en woonplaats te vermelden!!).

25 jaar Blunder-bende

TOEN WAREN STRIPS OOK AL HEEL GEWOON!

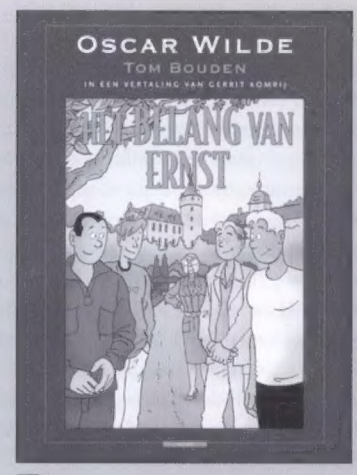

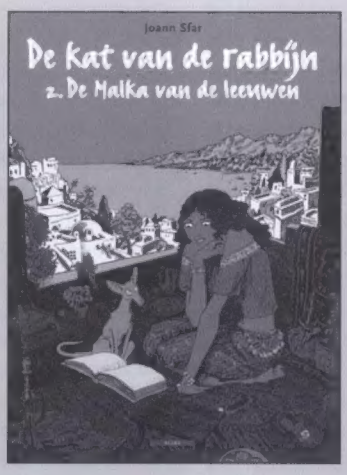

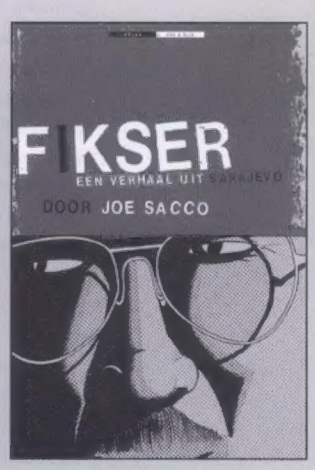

De nieuwe stripuitgaven van Atlas

Verrassende stripversie van deze klassieker in een meesterlijke vertaling van Gerrit Komrij.

Over deel 1:
'*De bar mitswa* is een geweldig eerste deel van *De kat van de rabbijn*. Het fascineert en dwingt telkens tot herlezing. Deel 2 kan niet snel genoeg verschijnen.
Zeer aanbevolen.' *GPD*

Over eerdere delen:
'Dit werkje is een (h)eerlijke meesterstrip.' *Stripschrift*
'Het levensverhaal van Satrapi in woord en beeld is prachtig.' *Trouw*

Aangrijpend beeldverslag van de oorlog in voormalig Joegoslavië.

Ilah

Sexy Cordelia's eerlijkheid grenst aan het tactloze, maar je weet tenminste wat je aan haar hebt. En laten we eerlijk zijn, dat is met de meeste vrouwen wel anders, hèhèhè. Nee, nu even serieus. *Stripschrift* sprak met Cordelia's schepper, Inge Heremans alias Ilah, om te zien hoeveel van Cordelia er in Ilah zit en hoeveel van Ilah in Cordelia. Een gesprek over seks, lekkere kontjes, humor, alcohol, kritiek, seks, succes, seks, Geert de Weyer, seks, seks, seks.

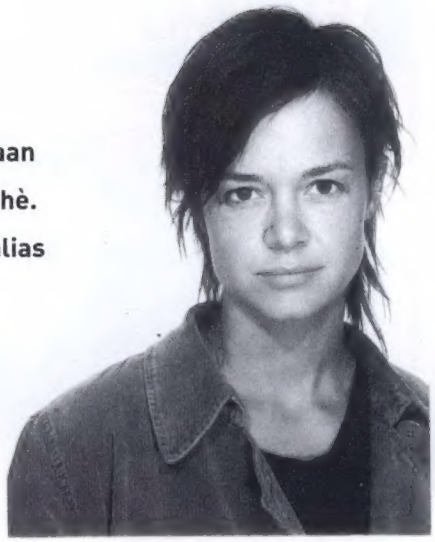

DOOR **PETER BREEDVELD**

We zien een naakte vrouw zitten, ineengedoken als een egel. Ze heeft zich afgesloten van de wereld, lijkt te zijn versteend. Plotseling komt ze tot leven. Ze opent zich, draait zich naar ons toe en toont zich in volle glorie. We kunnen haar geslacht bijna ruiken. We voelen ons betrapt, aangerand bijna.

Het confronterende tafereeltje is getekend door Ilah, pseudoniem van Inge Liesbeth Alfonsina Heremans (1971). Het is een aflevering uit de bitterzoete, semi-autobiografische stripreeks *Cordelia*, die twee keer per week in het Vlaamse dagblad *De Morgen* verschijnt en eens per week in het weekblad van de Amsterdamse Vrije Universiteit, *Ad Valvas*. *Miezerige misogyn* heet deze aflevering. 'Het is een verwijzing naar het onbegrip of onvermogen van een man om met vrouwelijke kwetsbaarheid om te gaan', legt Ilah uit. 'Of het onvermogen van één bepaalde man om met mijn kwetsbaarheid om te gaan.' *Miezerige misogyn* doet onwillekeurig denken aan de republikeinse vrouwen in de Spaanse burgeroorlog, die op het punt stonden door de Falangisten te worden geëxecuteerd en op het laatste moment hun rokken optilden en hun beulen en de toeschouwers hun geslacht toonden. Volgens Ilah zou een groep vrouwen eens een heel leger op de vlucht hebben doen slaan door het op dezelfde manier te confronteren met haar seksualiteit. Het is een vrij agressieve daad, meent ze. 'Het agressieve zit hem in het letterlijk opengooien van mijn kwetsbaarheid. Een beetje zo: als ik dan toch kwetsbaar ben, dan liever ineens helemaal. Bloot.'

Therapeutisch gekrabbel

Ilah is een tengere vrouw, maar kwetsbaar oogt ze niet. Agressief evenmin. In het Brusselse café Falstaff, met zijn groezelige art deco-interieur, rookt ze sigaret na sigaret en nipt ze aan glaasjes half 'n' half, een mix van witte wijn en bubbeltjeswijn. Ze is zelfverzekerd, verliest geen moment de controle over het gesprek.

'Ik bèn Cordelia', zegt ze. 'Maar dat doet er verder niet toe. In mijn strips lopen autobiografie en fictie door elkaar. Iedereen 'fictioneert' toch wat hij meemaakt? Dat is ook noodzakelijk, dat ik afstand neem om iets te maken dat uitsteekt boven therapeutisch gekrabbel en geschrijf.'

Toch schrijft en tekent Ilah met *Cordelia* wel degelijk dingen 'van zich af', zoals dat heet: 'Dat is inderdaad mijn drang, maar ik vraag me af waar het amateurisme eindigt en de kunst begint. Ik zag kort geleden een tentoonstelling van de kunstenares Sophie Calle, die ook hele scènes uit haar eigen leven verbeeldt. En toch is dat kunst.'

Niet alles in *Cordelia* is letterlijk zo gebeurd, vertelt Ilah. 'Ik verander soms het verloop van het verhaal. Niet om dingen te verfraaien, soms moet je lelijke dingen juist extra dik aanzetten om effectief te zijn.'

Ze schrikt er dan ook niet voor terug zichzelf minder flatteus neer te zetten: bitcherig, onredelijk, ongewassen, aangeschoten, te gulzig, te gretig, te geil. Bovendien is Ilah een ongeëvenaarde chroniqueur van de *faux pas*. Cordelia zorgt nogal eens voor genante situaties door op het verkeerde moment er de verkeerde dingen uit te flappen. 'Daarmee maai ik het gras voor de voeten van mijn vijanden weg', zegt ze met haar Vlaamse tongval. 'Je kunt je niet laten kwetsen als je jezelf al kwetsbaar opstelt. Je bent dan iedereen voor. Als ik van mezelf zeg dat ik een *bitch* ben kan dat al niet meer van me gezegd worden. Je kan mij niet meer pakken. Het zijn ook dingen waarvan ik weet dat ik niet de enige ben. Degenen die dat goed vinden zijn degenen die dat van zichzelf weten.'

Acht van de tien keer gaat *Cordelia* over seks. Dat niet alleen, Cordelia is seksueel ook behoorlijk agressief. Seksuele geldingsdrang is haar niet vreemd. Ze lijkt te willen bewijzen dat ze niet voor mannen onderdoet wat libido betreft. Aan Ilah is het mantra dat vrouwen van Venus komen en mannen van Mars dan ook niet besteed.

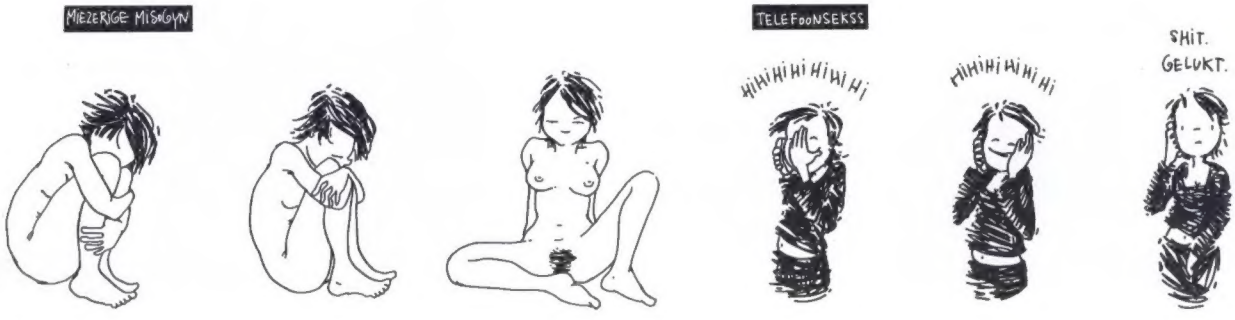

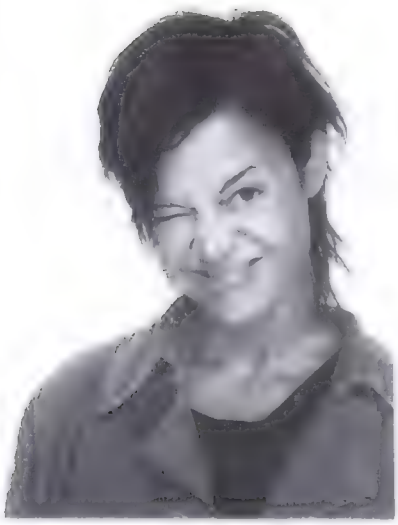
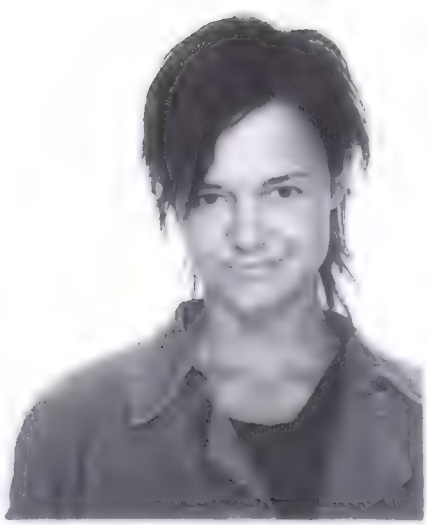
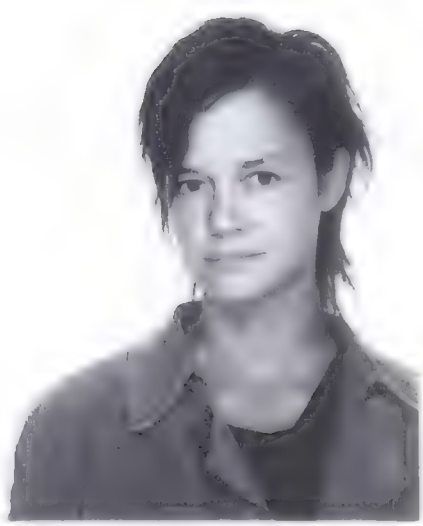

‘Ik ben Cordelia’

Lekkere kontjes

Terwijl de ober haar een vierde glas half ‘n’ half brengt, steekt ze er een monoloog over af: ‘Vrouwelijke en mannelijke seksualiteit verschillen niet van elkaar. Maar wat echt wel zo is, is dat de pil remmend is voor je libido. En aangezien bijna alle vrouwen de pil nemen... van nature hebben ze in elk geval wel libido. Over mannen wordt beweerd dat ze het met eender wie zouden kunnen doen, maar ik geloof dat niet. Je moet toch iemand echt leuk vinden om daar mee naar bed te kunnen gaan. Ik ken ook geen hoerenlopers. Ken jij hoerenlopers? Ik denk dat daar iets mis mee is. Dat daar een bepaalde frustratie achter zit die eigenlijk niks met seks te maken heeft. Dat vrouwen niet naar mannelijke hoeren gaan komt doordat die niet voorhanden zijn. Het punt is dat vrouwen de pil nemen en daardoor dat libido niet hebben. Iedereen zou gelukkiger worden als vrouwen de pil niet meer zouden slikken, ik denk dat echt.’

Ilah zegt ‘mateloos’ door seks te worden geboeid. ‘Het is het spelen, kwetsbaarheid en macht, de extase en *tristesse*, het banale en perverse, het poëtische en prozaïsche. Het is alsof in precies die menselijke verhouding waarvan vaak wordt gezegd dat ze dierlijk is, àl het menselijke onverdund en onversneden gebald zit.’Cordelia verlustigt zich aan mannen, ze schept op over hoe goed ze kan pijpen, met vriendinnen mijmert ze over lekkere kontjes. De Nederlandse zedenprediker Beatrijs Ritsema verklaarde een tijdje geleden in *NRC Handelsblad* dat dit soort gedrag maar stoerdoenerij is. Vrouwen zijn volgens haar niet ècht geïnteresseerd in lekkere kontjes. Die gaan voor het innerlijk. Wat uiterlijk betreft, kijken ze, net als mannen, liever naar mooie vrouwen dan naar mooie mannen.

‘Ik ben absoluut niet wars van stoerdoenerij’, reageert Ilah. ‘En ik kijk inderdaad graag naar mooie vrouwen, dat is waar. Maar ik kan heus vreselijk lyrisch worden van een paar brede mannenschouders, of de kromming van zijn rug, zijn saterlachje, een blik, de manier waarop hij met het puntje van zijn tong over zijn lippen gaat. Hoe hij zijn bril op zijn voorhoofd zet en me dan aankijkt. De welving van zijn buik, om nog maar te zwijgen van de billen van de sportleraar en de glimp die ik van zijn bovenlijf opvang wanneer hij tussen twee sportlessen door van shirt verandert. Maar verder moet-ie zijn mond niet opentrekken, want de onzin die er uit komt, de ònzin...’

‘Ik sta wel lang en voortdurend stil bij hoe iemand er uitziet. Maar je kan, denk ik, uiterlijk en persoonlijkheid helemaal niet uit elkaar denken. Zelfs al val je op iemand alléén om hoe die er uitziet, dan nog dicht je hem aan de hand van dat uiterlijk een persoonlijkheid toe. Dat doen zelfs de meest prototypische mannen met naaktfotootjes, al beperkt de persoonlijkheid die ze die vrouwen toedichten zich dan wel meestal tot het heel erg beschikbaar zijn: ‘Pàk me’. En het werkt net zo goed omgekeerd: wanneer je iemand kent hangt zijn fysieke aantrekkelijkheid voor een groot deel af van hoe aantrekkelijk je zijn persoonlijkheid vindt. Zo heb ik een heel goede vriend die echt door iedereen als uitzonderlijk lelijk wordt gezien, en die ik toch fysiek erg aantrekkelijk vind. Wat wel kan, is dat vrouwen, misschien meer dan mannen, de neiging hebben om in het imper fecte het aantrekkelijke te zien. Schoonheid is eigenlijk vreselijk banaal en onaantrekkelijk. Het is niet voor niets het gemiddelde, de saaiste middelmaat.’

Kei-tof

In het echt is Ilah heel preuts, vertelt ze. ‘Ik zou bij voorbeeld nooit naar de sauna durven te gaan, of naar een naaktstrand, al zou ik het wel willen. Maar een tekening, dat zijn lijntjes, dat is fictie. Daar kun je me niet op pakken. Ik ben als een actrice die een rol speelt. Je bent wel jezelf en je geeft wel dingen van jezelf, maar er is een afstand tussen het publiek en jou omdat je iets maakt dat fictie is, niet echt is, hoe autobiografisch dat ook is. Want het is altijd bewerkt. Ik bepaal wat ik toon, ik heb die situatie onder controle, dat is ook een vorm van bescherming.’

ONDER – **Vier afleveringen van *Cordelia* en een verpakking voor condooms voor een campagne van Maatschappelijke Jongeren Actie. Voor deze organisatie werkte Ilah ook mee aan campagnes over onder andere veilig vrijen en genetica.**

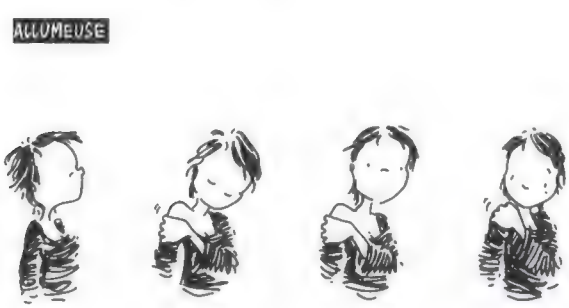

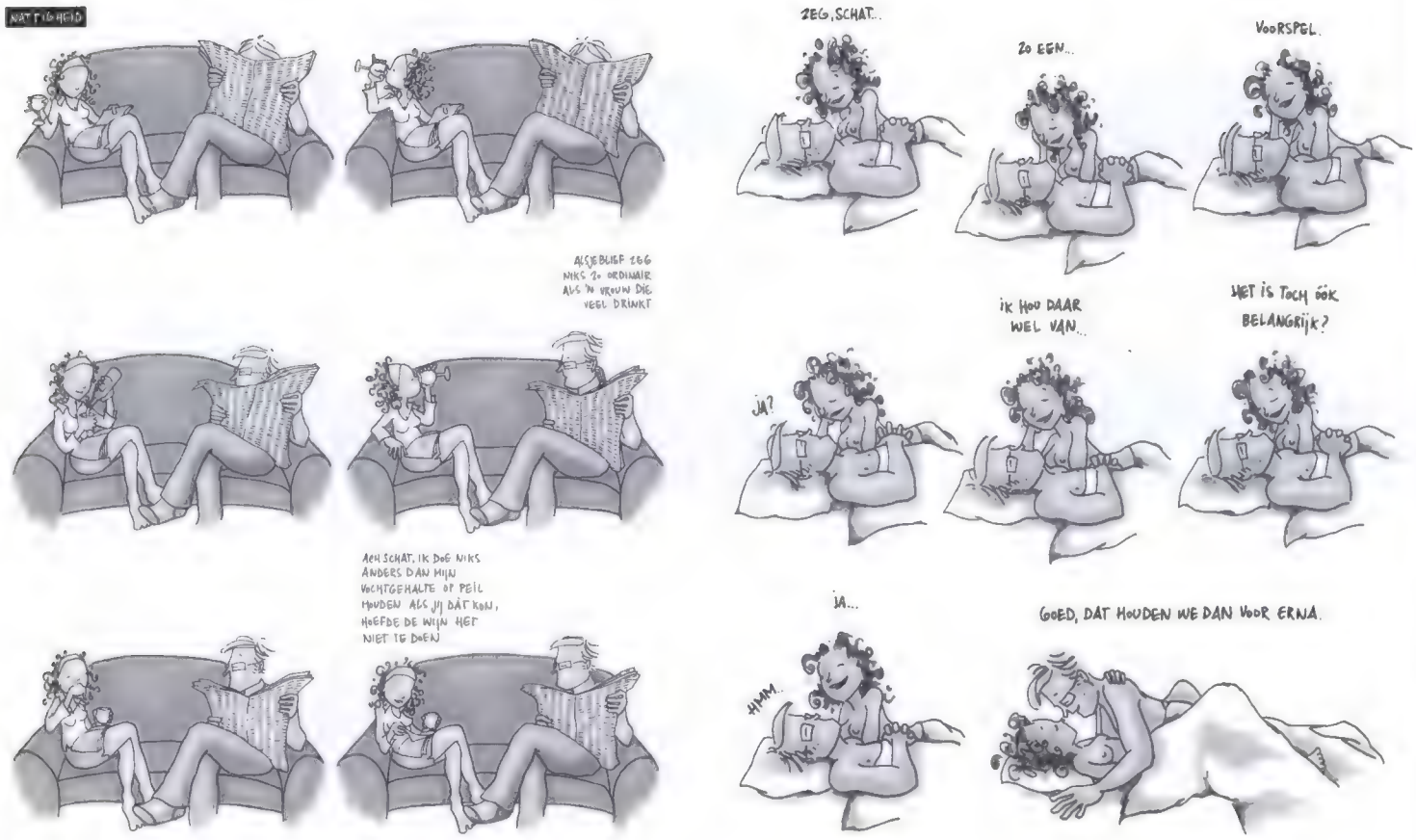
NAT TIJDSCHRIFT
ALSJEBLIEF ZEG NIKS ZO ORDINAIR ALS 'N VROUW DIE VEEL DRINKT
AOH SCHAT, IK DOE NIKS ANDERS DAN MIJN VOCHTGEHALTE OP PEIL HOUDEN ALS JIJ DÁT KAN, HEEFDE DE WIJN HET NIET TE DOEN
ZEG, SCHAT...
ZO EEN...
VOORSPEL.
JA?
IK HOU DAAR WEL VAN...
HET IS TOCH OOK BELANGRIJK?
JA...
HMM...
GOED, DAT HOUDEN WE DAN VOOR ERNA.

BOVEN - **Voor het mannenmaandblad *Menzo* maakt Ilah de strip *Ivan*.**

Je doet niet aan clous en pointes, hè?

Ilah: Nee, zelden. Dat schijnt uniek te zijn in krantenstrips, maar ik weet niks van strips. Ik lees ze zelf ook niet. Ik teken, lees en schrijf graag. Strip is het enige medium waarin je die twee kunt combineren. Ik doe gewoon maar wat ik denk dat ik moet doen. Ik maak ook dat onderscheid tussen verschillende media niet. Strip, proza, poëzie, het zit er allemaal in.

Toch lijk je sterk beïnvloed door grote Belgische striptekenaars als Willy Vandersteen en André Franquin.

Tja, ik zou het niet weten. Als kind las ik wel strips. *Suske en Wiske*, *Jommeke*, *Kiekeboe*, die kochten mijn ouders voor mij.

Erika Raven heeft al jaren geen nieuwe strips meer gepubliceerd. Dat maakt jou tot de enige vrouwelijke Vlaamse striptekenaar. Hoe komt dat, denk je?

Ik vind dat ook raar. Ik weet niet waarom dat is.

ONDER - **Aankleden, studieschetsen.**

Denk je dat je succes mede te danken is aan het feit dat je vrouw bent?

Ja, maar ik weet dat het ook heel veel tegen mij heeft gewerkt. Ik heb gesolliciteerd bij *Playboy* en *Humo*, waar ze me meteen doorverwezen naar de vrouwenbladen van hun uitgeverij. Maar op het stripfestival in Angoulême ben ik met een portfolio de uitgevers langsgegaan, samen met Kim Duchateau, en toen heeft het wel degelijk geholpen dat ik een vrouw ben. Uitgeverij Albin Michel, die ook *L' Echo des Savanes* uitgeeft, was geïnteresseerd. Die gaat ons werk uitgeven. Mijn invalshoek beviel ze. Het is niet gericht op de gewone striplezer. Ik merk dat zelf ook. Mijn publiek is heel uiteenlopend. Er zitten veel vrouwen tussen, maar ook mannen, die doorgaans geen strips lezen. Ik denk dat mijn werk niet aanslaat bij de gewone stripkenners.

Krijg je brieven van lezers?

Elke week één of zo. Soms zijn dat heel jonge mensen die schrijven (doet stemmetje): 'Ik vind u kei-tof', soms heel oude mensen. Mensen die zeggen zich helemaal in een strip te hebben herkend. Maar ik heb niet de pretentie iemand gelukkig te maken of te troosten met mijn strip. Ik weet dat het

WORDT HET GEEN TIJD VOOR TOPJES EN KORTE ROKJES?
JA... EIGENLIJK WEL.
IK WIST NIET DAT JE MIJ ZO GRAAG IN KORTE ROKJES ZAG...
IK HAD HET NIET NOODZAKELIJK OVER JOU.
SCHAT, IK GA STOPPEN.
HET WAT, LIEVERD?
ROKEN.
MAAR JE ROOKT NIET EENS.
JIJ GUNT ME OOK NIKS, HÈ!

onnozel klinkt, maar ik heb het gevoel dat ik het móet doen. Ik heb geen keuze. Het is geen roeping uit altruïsme of zo. Het móet eruit, zoals je naar het toilet moet.

Krijg je liefdesbrieven?
Nee. Ja, 'Ik hou van Cordelia', zulk soort dingen. Dat klinkt ook weer pedant, maar èlke vrouw die alleen naar het café gaat heeft daarmee te maken.

Je hebt een gezin dat uit vier mensen bestaat. In *Cordelia* blijft dat gezin een beetje op de achtergrond.
Mijn kinderen komen wel in *Cordelia* voor maar ik doe dat nog maar sinds kort. *Cordelia* stond lange tijd in de jongerenbijlage van *De Morgen*, en jongeren hebben niks met kinderen. Dat klopte gewoon niet, dat Cordelia kinderen zou hebben. Sinds twee maanden staat *Cordelia* op de gewone pagina's en komen die kinderen er wèl in voor. Ik teken ook *Cordelia* voor het maandblad *Goed gevoel*. Dat is een blad voor vrouwen, over gezondheid en zo. Daarin teken ik *Cordelia* ook met kinderen.

Ben je net zo vaak dronken als Cordelia? Loop je alle feestjes af?
Nee, ik ben gewoon snel dronken. Of echt dronken is het niet, meer aangeschoten. Ik houd ervan om een bepaalde roes te hebben. Zo zijn we toch allemaal?

Blijft je man thuis bij de kinderen terwijl jij die borrels afloopt?
Ik vraag hem altijd mee, maar hij wil niet.

Heeft hij geen belangstelling voor je werk?
Ik vind dat niet erg. Ik heb dat liever dan dat hij me constant op de vingers kijkt. Het is absoluut dankzij hem dat ik nu publiceer. Hij heeft me indertijd aangespoord mijn werk op te sturen. Ik weet dat hij in mij gelooft, dat hij me goed vindt.

Heeft hij geen moeite met het feit dat je jullie seksleven zo etaleert?
Nee.

Vindt hij dat wel stoer?
Ik denk het wel.

Je bent nogal hard voor mannen in je strips. Ze krijgen er vaak van langs.
Misschien is dat wel wraak. In het echt doe ik niet zo tegen mannen. Het is meer *wishful thinking*. Ik teken in mijn strips wat ik wil, maar in het echte leven gaat daar natuurlijk een heleboel aan vooraf.

Je hebt ook een poosje een strip getekend over een man: *Claus*.
Dat was gebaseerd op een collega, toen ik nog in loondienst was. Een klein, vunzig mannetje. Die strip is gestopt toen *De Morgen* een nieuwe hoofdredacteur kreeg. Die heeft *Claus* eruit gegooid, want hij vond dat niet goed. Nu teken ik voor het mannenblad *Menzo* een strip over een ander mannelijk personage, Ivan, naar scenario's van Guillaume Vanderstighelen.

BOVEN - Twee afleveringen van de strip *Claus*, die gepubliceerd wordt in *Eigen aard*, het maandblad van 'den boerinnenbond', het Katholiek Vlaams Vrouwenverbond.

ONDER - Zelfportret, al schetsend.

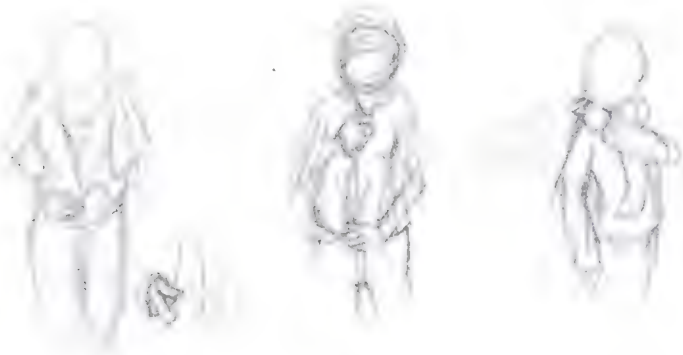

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS –

- **Drie illustraties voor een serie van zestien sekstarotkaarten van *Mira* voor *Flair*.**
- **Mira-strip voor het pijpdossier van *Flair*.**
- **Illustratie voor een geneticaproject.**

Bleek het voor jou zelf te moeilijk om situaties te verzinnen voor een mannelijk personage?

Ja. Dat gaat niet zo vanzelfsprekend als Cordelia. Cordelia zal ik nooit laten vallen. Ik teken ook een strip voor de Vlaamse *Flair* – *Mira* – daarvoor pas ik me wel aan de lezers van dat blad aan. De ideeën komen uit dezelfde *pool*. Mijn strips zijn niet puur autobiografisch. Ik laat me ook inspireren door situaties die anderen overkomen.

Humor is straf

Teken je altijd met een publiek in gedachten?

Nee, ik teken puur voor mezelf, maar wel met het doel gepubliceerd te worden. Ik houd geen rekening met het publiek. Ook wat kritiek betreft: de enige kritiek die ik kan verdragen is van collega's. Die weten heel goed met welke technische dingen je worstelt. Striprecensenten moeten mij niet gaan zeggen dat ik niet goed bezig ben.

RECHTS – **Tekening van een homo op Cuba, gemaakt tijdens een vakantie aldaar in 2003.**

Over recensenten gesproken! Het verhaal gaat dat je Geert de Weyer eens de huid hebt vol gescholden omdat hij jouw werk vernietigend had besproken.

Echt niet. Ik doe zulke dingen niet. Ik scheld alleen maar tegen mijn man. Het kan zijn dat ik cru overkwam.

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS –

- **Onderzetter voor de campagne *Jong & Alcohol??***
- ***Strip Mini* voor *Klapmagazine*.**
- **Strip *Cordelia* voor *Zuurvrij*, een viermaandelijks boekje van het AMVC-letterenhuis (Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven).**
- **Illustatie *Prinsenpenis* voor het pijpdossier van *Flair*.**

Je hebt hem dus wel aangesproken op die recensie.

Hij schreef dat mijn strip maar zuurder en zuurder werd, dat ik me heel erg liet inspireren door *Bitchy Bitch* van Roberta Gregory. Maar ik had nog nooit van *Bitchy Bitch* gehoord. Hij impliceerde gewoon dat ik plagiaat pleegde. Geert weet heel goed dat ik niks van strips weet. Hij begon ook persoonlijk te worden, dat ik het spinrag onder mijn oksels moest verwijderen en zo. Ik was te oud, volgens hem. Ik had het niet meer.

Je hebt wraak genomen door Geert op te voeren in een aflevering van *Cordelia* (zie *Stripschrift 355*. Red.). Je voert vaker mensen op uit je directe omgeving. Zijn die daar altijd blij mee?
Ik heb daar nooit problemen mee gehad, behalve toen met Geert, hèhè. Vaak herkennen mensen zichzelf niet eens, of ze menen zichzelf te herkennen terwijl het helemaal niet mijn bedoeling was hen af te beelden.

Krijg je veel afkeurende reacties?
Nee. Als mensen al iets tegen me zeggen is dat meestal positief. De rest zwijgt gewoon. Kritiek wordt ongetwijfeld wel achter mijn rug rondgebazuind.

Ben je nooit bang dat je te ver bent gegaan, bij voorbeeld in het onthullen van details uit je seksleven? (begint-ie weer)
Nee. Behalve dan met die *Miezerige misogyn*. Daarvan was ik wel even bang dat-ie niet zou worden geplaatst. Een naakte Cordelia met haar benen wagenwijd open, dat heb ik nog nooit eerder gedaan. Ik heb het wel op esthetisch verantwoorde wijze gedaan, hoor.

In Vlaanderen komt Ilah met een heleboel meer weg dan in Nederland, heeft Ilah gemerkt. 'Vlaanderen is wat seks betreft eigenlijk heel tolerant. Alleen met pedofilie moet je absoluut niet aankomen. Incontinentie ook niet, naar het schijnt. Hahaha! Maar vorig jaar heb ik drie maanden lang dagelijks in het Nederlandse *Algemeen Dagblad* gestaan en ik heb toen reacties gekregen van mensen die *Cordelia* te grof vonden. Dat ging om een strip waarin Cordelia zich ergert aan een oud vrouwtje dat de rij voor een loket vreselijk ophoudt. Ik heb wel gelachen om die verontwaardiging, ik voelde me ineens Kamagurka. Ik denk dat Nederlanders minder kunnen hebben dan Vlamingen. Nee, echt. Vaak hebben mensen het gevoel dat zij zelf of als groep uitgelachen worden, terwijl de tekenaar eigenlijk zichzelf zit uit te lachen. Als je om een gehandicapte lacht, lach je om je eigen houding ten opzichte van die gehandicapte, niet om die gehandicapte zelf. Veel mensen hebben dat niet door, die zien dat heel taboeachtig: dáár en dáár mag niet om worden gelachen, heel principieel. Maar met humor begeef je juist op die grens. Die móet worden overschreden, dat schrikt wakker. Humor is de straf voor een te starre houding.'

peter.breedveld@stripschrift.nl

Op www.ilahcordelia.be zijn zowel voorbeelden van Ilah's *Cordelia*- als haar *Claus*-strips te lezen.

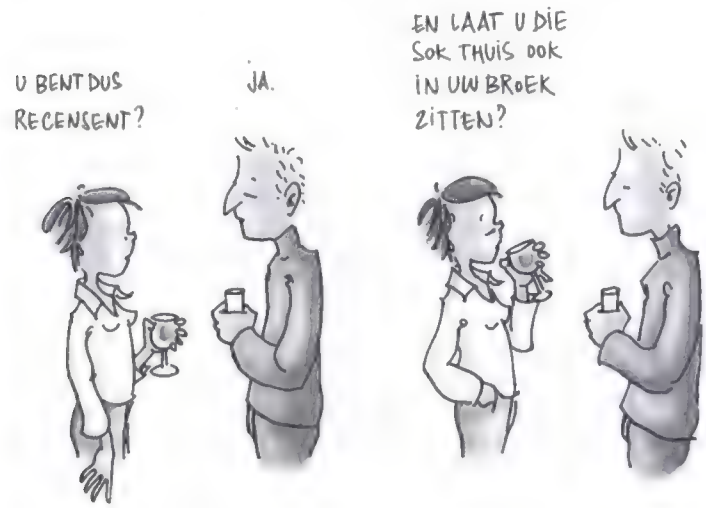

Op zoek naar de verloren tijd 1:
Combray
Op zoek naar de verloren tijd 2:
In de schaduw van de bloeiende meisjes 1
Op zoek naar de verloren tijd 3:
In de schaduw van de bloeiende meisjes 2

Heuet
Atlas 2002-2003
ISBN 90-450-0892-0 (deel 1)
72 pagina's
ISBN 90-450-0924-2 (deel 2)
48 pagina's
ISBN 90-450-0866-1 (deel 3)
48 pagina's
Prijs € 16.50
kleur (sk)

Terwijl Dick Matena zich een ongeluk tekent om *Het Parool*-lezers en anderen te laten wegdromen in de nostalgische grijsgetinte strip van *De avonden*, vindt in Frankrijk een nog veel grootschaliger project plaats. Stéphane Heuet (1957) – connaisseur van de negentiende eeuw – verstript daar het duizenden pagina's tellende oeuvre van Marcel Proust, *A la recherche du temps perdu*.

Stéphane Heuet

verstript literair meesterwerk van Marcel Proust

DOOR RUBEN ACOHEN

Enkele stripdelen van zijn hand zijn inmiddels verschenen, ook in Nederlandse vertaling: *Combray* en *In de schaduw van de bloeiende meisjes 1* en 2. De titel waaronder de gehele reeks verschijnt is: *Op zoek naar de verloren tijd*. In 1998 is Heuet zijn megaproject gestart, dat waarschijnlijk zo'n vijftien jaar zal duren. Desondanks noemt hij zichzelf geen striptekenaar, 'want als ik hiermee klaar ben, dan stop ik ermee...'
Onlangs deed de in Parijs geboren Fransman Nederland aan in het kader van de Frans getinte boekenweek. Hij bezocht onder andere het Bossche theater Bis, waar journalist/schrijver Guus Luijters met hem een gesprek voerde over zijn stripproject.

Andere ogen

Als marineofficier komt Heuet voor het eerst in aanraking met *A la recherche du temps perdu*. 'Wegens een gebroken been belandde ik als 21-jarige in een ziekenhuis, en had ik veel tijd om te lezen. Maar ik vond Proust saai, dus legde ik het boek weer snel weg. Jaren later, ik was toen 35 en inmiddels werkzaam als reclametekenaar, nam ik het boek weer op omdat mijn vrouw erop aandrong.

BOVEN - Schets voor het schutblad van het nog uit te brengen stripboek *Een liefde van Swann*. Met zicht op het eiland L'Île de la cité en de kathedraal Notre Dame. Ter hoogte van Swanns huis in Parijs (aan de Quai d'Orléans op de L'Île Saint-Louis) heeft de tekenaar een kruis gezet.

Ik ben geen stripschrijver

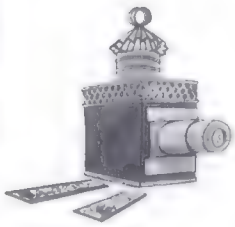

Ik ging het lezen om haar te kunnen overtuigen dat het echt geen bijzonder boek is. Maar inmiddels was ik ouder geworden, had ik meer meegemaakt, en las ik het boek met andere ogen. Het maakte indruk op mij, ondanks het feit dat ik niet alles begreep. Nooit hoor ik overigens iemand over de humor van Proust, maar die is heel subtiel, een beetje Engels, zoals bij *Kuifje*. Ik merkte dat de karakters in het boek, die van een strip waren. Ik wilde daarom het stripboek kopen, maar dat was er niet. Toen dacht ik: laat ik dat dan maar gaan doen. Ik hield nooit zo van strips, omdat de teksten meestal niet goed zijn. En soms lees je het antwoord vóór de vraag.'

Bijten in Madeleine

Om af te tasten hoe Heuet over Proust denkt, legt Luijters hem enkele uitspraken voor van bekende schrijvers over *A la recherche du temps perdu*...

Vladimir Nabokov: *'Treasure is time, hiding place is the past'*. 'Daar ben ik het niet mee eens', repliceert Heuet. Mijn *treasure* is de eeuwigheid. Als de held van het boek bij voorbeeld een stuk *madeleine* (cake) eet, herinnert hij zich niet het moment dat hij lang geleden zo'n madeleine at, maar wordt hij weer een klein kind. Het verleden zit in ons, maar als je het probeert te bereiken, lukt het niet.'

Luijters citeert een andere schrijver: *'Evocation, not description of the past'*. Daar kan Heuet mee instemmen. Proust leefde het eerste deel van zijn leven, naar eigen zeggen, als een fotograaf; later lag hij op bed en 'ontwikkelde' en herbeleefde hij de films in zijn hoofd. 'Voor mij was Proust een schilder. Ik schilder overigens beter dan hij, maar schrijf daarentegen slechter', vertelt Heuet lachend.

Proust schrijft in lange zinnen en hanteert vaak lagen van metaforen. 'Het is niet eenvoudig dit allemaal te verbeelden. Het is ook mijn visie op zijn boek, mijn visie op de landschappen. Zo mix ik verschillende huizen, en teken ik militairen aan

BOVEN - Heuet in zijn studio. Hij staat voor een klein deel van zijn bibliotheek die duizenden boeken omvat. 'Documentatie is essentieel bij het tekenen van strips. Ik houd van oude encyclopedieën, oude foto's, en vooral van de 19e eeuw.'

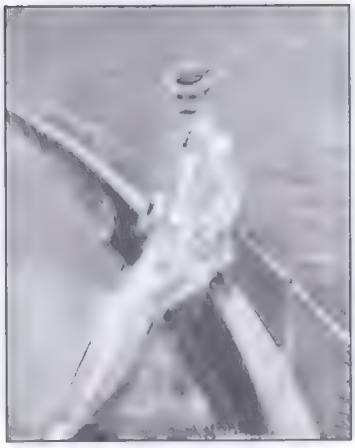

BOVEN - Heuet bewerkt schilderijen voor zijn strips. Hier is de vrouw aan de reling in het originele schilderij van de 19e-eeuwse schilder Cesar Helieu (links) vervangen door een man. In de strip is het aangepaste schilderij gemaakt door de schilder Elstir, die nooit echt heeft bestaan.

de hand van beschrijvingen van uniformen die ik krijg.'

Heuet leeft in een tijd waarin hem handige hulpmiddelen ter beschikking staan. Zijn eerste tekeningen maakt hij nog met viltstift op doorzichtig plastic, waarna hij ze door een ander laat inkleuren. Vanaf zijn tweede boek *In de schaduw van de bloeiende meisjes 1* gebruikt hij de computer. Hij tekent nog steeds met pen en potlood, maar scant de tekeningen daarna om ze vervolgens met het programma *Adobe Photoshop* in te kleuren. Elke tekening wordt apart gescand en ingekleurd; Heuet voegt ze samen met behulp van *Quark Xpress*. De gescheiden aanpak maakt het mogelijk de tekstballonnen eenvoudig aan te passen voor albumproducties in regio's waar de vorm en de grootte van de tekst heel anders is, zoals in Aziatische landen.

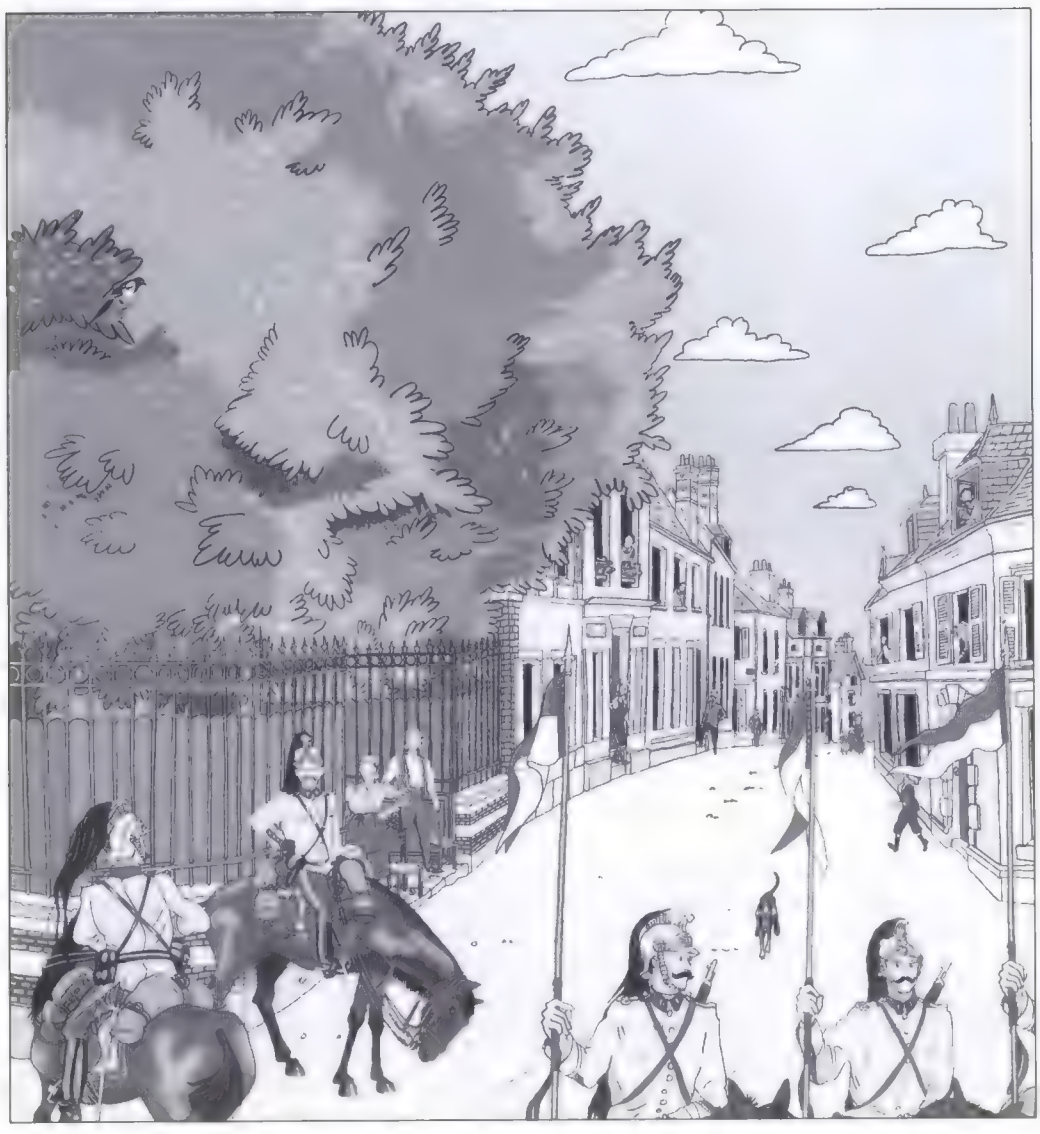

LINKS - 'In *Combray* komen er op een gegeven moment militairen langs het huis van tante Leonie. Ik ging naar de *Invalides*, het legermuseum, waar Napoleon ligt, om de specialisten daar te vragen welke regimenten toen gelegerd waren in de buurt van Illiers, zoals het kleine stadje dat Marcel Proust als jongen tijdens vakanties bezocht, werkelijk heette. Honderd jaar na het verschijnen van *Combray*, heeft de stad haar naam verandert in Illiers-Combray. Dit is het enige voorbeeld in Frankrijk van een stad die de naam heeft aangenomen uit een roman. De specialisten zeiden dat het de *7ème brigade légère* van de eerste cavalariedivisie van Chateaudun moest zijn en gaven me allerlei details over hun uniformen. Ik heb vervolgens deze grote plaat gemaakt om, zoals in *Kuifje*, voor de lezers een rustpunt in te lassen. Toen achteraf bleek dat het scenario te lang was heb ik onder andere deze plaat moeten schrappen die niet essentieel voor het verhaal is, maar die ik wel met veel plezier gemaakt heb. De details van de ingang heb ik zeer natuurgetrouw gemaakt, want dit is het hek van de tuin van Elisabeth Amiot, een tante van Marcel Proust.'

RECHTS - Enkele stripfiguren uit *Een liefde van Swann*. 'Ik houd van dit deel van mijn werk: het lezen van de beschrijvingen die Proust ons gaf; het bekijken van foto's van mensen die Proust kende, en het proberen me zijn ideeën voor te stellen. Alsof je voor de recherche werkt aan een compositiefoto.'

LINKS - 'Dit is de Place André Malraux. Aan dit plein heb ik mijn studio (de vier verlichte ramen aan de rechterkant). Ertegenover is La Comédie Française. Het dichtstbijzijnde metrostation is *Royal Palace*, waar een prachtig tuin is. Ik ga er zeer geregeld naartoe omdat de restaurants er zo aangenaam zijn. Loop ik de andere kant op, dan ben ik al na zestig meter in de Tuilerieën, de tuin van het Louvre, waar ik 's morgens graag met mijn hond wandel. Het is groter en ligt langs de Seine. Ik hou van dit deel van Parijs. Alsof ik in mijn eigen strips leef.'

ONDER - Schets voor de cover van het nog te verschijnen deel *Een liefde van Swann*: Charles Swann en Odette de Crecy in het Parijse Bois de Boulogne.

Marcel Proust

Marcel Proust (1871-1922) volgde na een mislukte rechtenstudie aan de Sorbonne colleges filosofie. In 1896 publiceerde hij korte prozateksten over diverse onderwerpen. Na de dood van zijn ouders verergerden de astma-aanvallen, waaraan hij al sinds zijn jeugd leed, zozeer dat hij zich uit het mondaine leven terugtrok in zijn studeerkamer en begon aan zijn grote werk *A la recherche du temps perdu*, dat vijftien delen zou beslaan. Behalve een verbeelde autobiografie, waarin talloze omringende figuren uit zijn persoonlijke leven getransformeerd en verdicht worden, is Prousts werk ook een schets van verschillende sociale klassen. Het verschil hiertussen wordt gaandeweg steeds kleiner; liefdeskwellingen, eenzaamheid en tekortkomingen gelden voor iedereen in even sterke mate. Rond het hoofdpersonage van Marcel, het alter ego van de auteur, verschijnt een maatschappij in een proces van ontbinding.
Aanvankelijk beraamd op zo'n vijftienhonderd bladzijden, zou de *Recherche* in totaal meer dan het dubbele hiervan bedragen. De persoon van de schrijver had tegen die tijd al bijna iets legendarisch gekregen. Hij belichaamde een wereld die niet meer bestond en de rijkdom en het snobisme die men hem - overigens volkomen terecht - toeschreef en die men hem vóór de oorlog nog had kwalijk genomen, begonnen nu in zijn voordeel te werken. Prousts excentriciteit werd interessant gevonden en maakte indruk. Zo had hij de gewoonte uitsluitend 's avonds en 's nachts te leven. Hij begaf zich dan in de uitgaanswereld of schreef in zijn beroemde met kurk beklede kamer aan zijn boek, rechtop in bed gezeten, ondertussen gekweld door de astma waaraan hij in 1922 zou overlijden. (bron: *www.digischool.nl*)

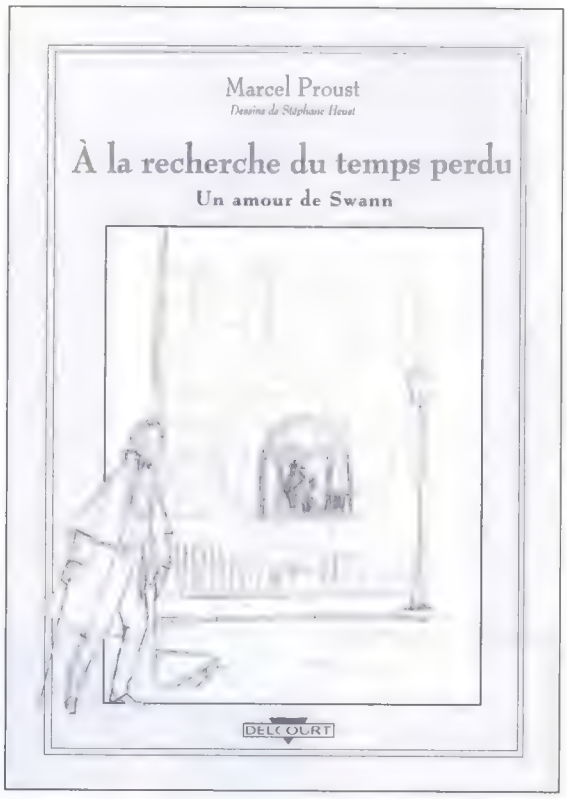

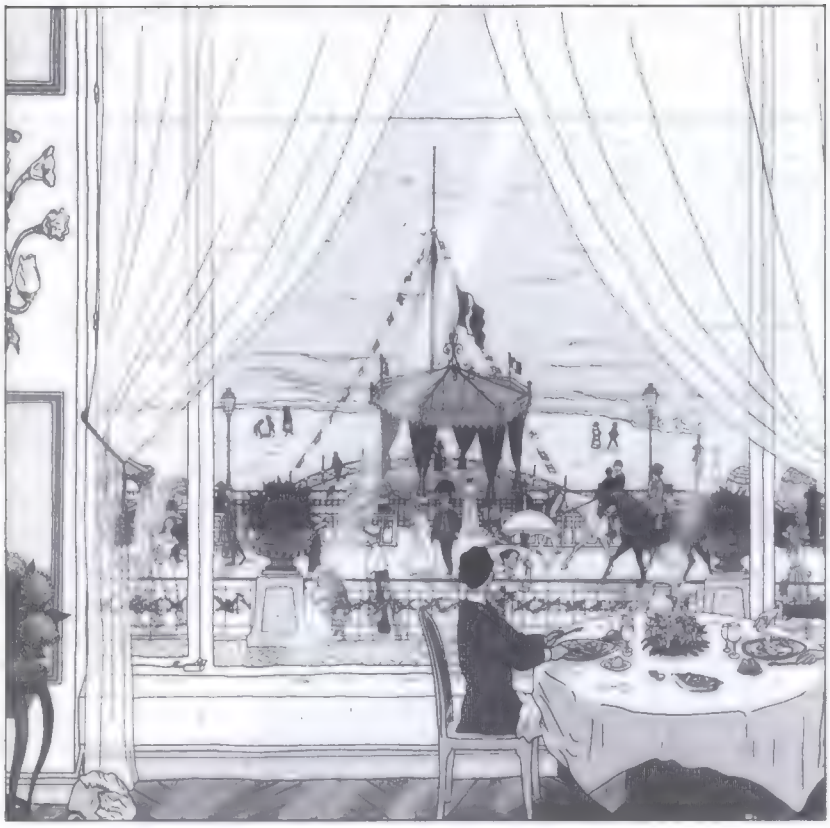

BOVEN - Hoofdpersoon Marcel aan tafel in zijn hotel te Balbec, gemodelleerd naar de bestaande plaats Cabourg in Normandië. Heuet schoof de personages op de achtergrond net zo lang heen en weer met het computerprogramma *Photoshop* tot hij de juiste compositie verkreeg.

ONDER EN RECHTS- Heuet gebruikte voor deze plaat twee schilderijen: *Repetitie van een balletscène* (maar dan gespiegeld) van Edgar Degas en *Montesquieu* (een portret van de gelijknamige graaf) van Giovanni Boldini.

Heuet is een fervent gebruiker van de Apple Macintosh. 'Al sinds 1984. Die computer is wat een fiets voor jullie Hollanders is.' Hij bewerkt er ook afbeeldingen van schilderijen mee, door na het scannen de mensen met behulp van *Photoshop* er uit te verwijderen. In de lege achtergrond monteert hij vervolgens zijn stripfiguren. De gebruikte schilderijen staan overigens keurig vermeld als bronnen.

Tijdens het interview laat Heuet zien hoe hij werkt. Vanaf zijn laptop projecteert hij een schilderij op een scherm achter hem. Het toont een statige dame, gezeten op een boot. Hij verwijdert de vrouw zachtzinnig met behulp van een muis (zo verjaag je vrouwen) uit het schilderij en plaatst de hoofdpersoon erin. Het resultaat oogt zeer overtuigend.

Special effects

De Franse uitgever mikte voor het eerste deel van *A la recherche du temps perdu* heel defensief op een verkoop van zo'n vijfhonderd stuks per jaar. Het werden er vijftienduizend. 'We dachten dat alleen Proust-bewonderaars de strip zouden kopen en Proust kent niet zo'n groot lezerspubliek. Maar het vormt voor veel mensen een mooie gelegenheid om de schrijver te leren kennen; zo hoeven ze niet een hele set boeken te verslinden.'

Heuet geeft toe dat hij bij het verschijnen van zijn eerste stripboek bang was voor de recensies. 'Ik dacht dat ze me van blasfemie zouden beschuldigen.' In augustus 1998, ten tijde van de publicatie van *Combray*, schreef *Le Figaro*: 'Proust weer vermoord'. 'Ik had er drie jaar aan gewerkt! Ik huilde bijna, maar de kritiek, al was die slecht, maakte me wel beroemd', vertelt Heuet glimlachend.

Niet alleen in Frankrijk, ook in Nederland is de verkoop boven verwachting.

Stéphane Heuet heeft een zeer kleurrijke, vrij realistische tekenstijl, waarmee hij prachtige landschappen, huizen en sferen creëert. In tegenstelling tot Matena bij *De avonden* van Gerard Reve volgt Heuet de tekst niet integraal en letterlijk. Na de selectie van de tekst – naar eigen zeggen geen eenvoudige opgave – monteert hij per pagina eerst de tekstballonnen in de kaders. 'Dat geeft me houvast; ik ben op deze manier gedwongen om in een bepaalde vorm te tekenen.' Vervolgens zet hij zijn tekeningen op papier, scant ze, en kleurt ze in. 'Kapitein Haddock uit *Kuifje* had altijd dezelfde pullover aan; ik gebruik verschillende kleuren, ook afhankelijk van het tijdstip op de dag. Als ik zie dat ik tekst of beeld niet goed kwijt kan, dan verschuif ik de tekst op het scherm, of zoom ik het beeld in of uit.'

Deze digitale werkwijze maakt het ook makkelijker om fouten te herstellen en correcties aan te brengen. Toen Heuet bijna klaar was met *In de schaduw van de bloeiende meisjes 2*, was hij niet helemaal tevreden over het uiterlijk van het personage Albertine. Met terugwerkende kracht heeft hij haar veranderd, met als gevolg dat de Nederlandse uitgave een iets andere Albertine kent dan de Franse.

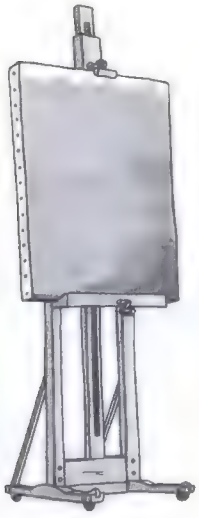

Heuet past zo zijn eigen 'special effects' toe. 'Als ik een menigte mensen teken – vroeger liepen er veel meer mensen op straat dan nu - teken ik hen één voor één. Vervolgens ga ik er in *Photoshop* mee schuiven, tot ik tevreden ben over de compositie.' Het betere schuifwerk komt Heuet bij voorbeeld ook van pas bij het tekenen van de reflectie van een hotel in de zee voor de kust van Normandië. Het reeds eerder getekende hotel wordt gewoon hergebruikt. Met zijn manier van werken kan hij ook eenvoudig het licht 'aan- en uitschakelen' in ditzelfde hotel, dat een centrale plaats inneemt in *In de schaduw van de bloeiende meisjes*.

In september verschijnt in Frankrijk het vierde deel in de serie: *Un amour de Swann*. In Frankrijk worden strips volgens Heuet volwassener. Er komen steeds meer intelligente strips, vertelt de tekenaar, die het gevoel heeft in eigen land niet zo gewaardeerd te worden. 'Er zit teveel tekst in, dat is geen strip, reageert men.'

Of lopen er misschien te veel mooie sfeertekeningen door de tekst heen?

ruben.acohen@stripschrift.nl

BOVEN EN LINKS ERNAAST - Het schilderij dat de hoofdpersoon ontdekt onder de penseelstreken van Elstir, wanneer hij zijn studio bezoekt, wordt herkend als *Marine, esquisse* (een zeestuk) van Alex Harrisson. Deze Amerikaanse schilder maakte net als Jongkind schilderijen van Franse landschappen aan het eind van de 19e eeuw. Heuet bewerkte het schilderij zodat het aansloot op de omschrijving uit de tekst van Proust. Hij maakte de zon groter, ronder en duidelijker zichtbaar en het doek vierkanter. Omdat hij tijdens het tekenen van *In de schaduw van de bloeiende meisjes 2* veel met schilderijen werkte, leek het Heuet leuk om de schilders op te voeren tijdens een feest (aan de muur in de zaal hangt overigens de zeeschildering). Op pagina 22 zijn ondermeer Degas, Courbet, Monet, Manet, Renoir, Boudin en Jongkind terug te vinden. Overigens hebben sommigen elkaar in werkelijkheid nooit ontmoet.

MIDDEN - Schets, waarbij voor de inkleuring alvast de bomen en de hemel staan aangegeven.

LINKS - Tijdens het werken aan *In de schaduw van de bloeiende meisjes 2* ontdekte Heuet een 'natuurlijker, persoonlijker manier van het tekenen van de meisjes'. Hij nam contact op met zijn uitgever Guy Delcourt met de mededeling dat hij in de volgende druk ook de laatste pagina van het eerste deel wilde aanpassen. Wegens zijn digitale werkwijze een fluitje van een cent, in tegenstelling tot de vroegere fotogravure-technieken.

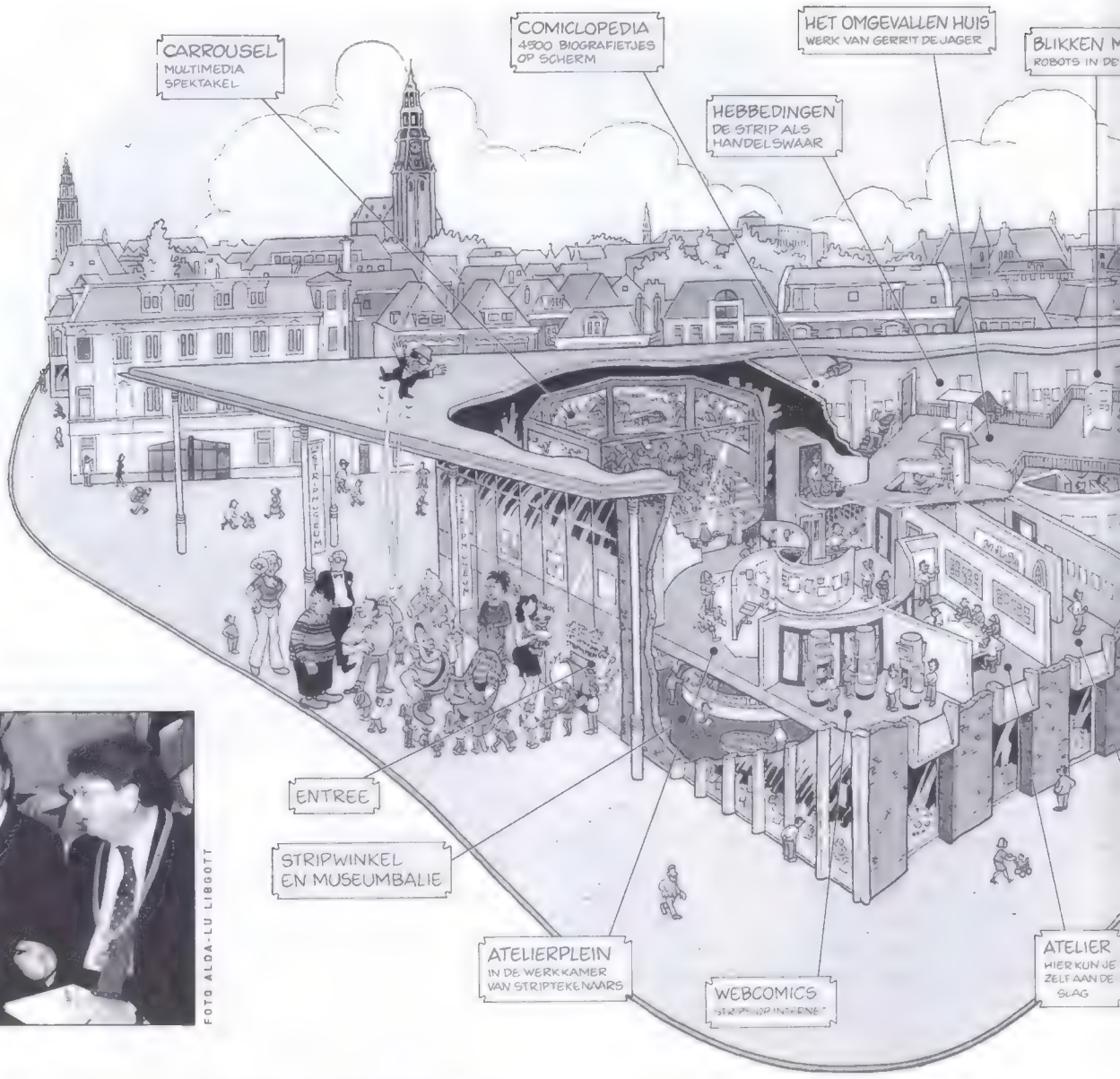

FOTO ALDA-LU LIBGOTT

Op 21 april vond in Groningen de feestelijke opening plaats van Het Nederlands Stripmuseum. In zijn speech stak burgemeester Jacques Wallage zijn enthousiasme niet onder stoelen of banken: 'Het stripmuseum past in het imago dat Groningen koestert als stad van de moderne en populaire kunst en cultuur. Het maakt een bezoekje aan de stad nog meer de moeite waard.'

Het pand, dat deel uitmaakt van een winkelcentrum aan de Westerhaven, ziet er aan de buitenkant onopvallend uit, maar de inrichting is spectaculair. De eerste verdieping, waar een tiental populaire reeksen is tentoongesteld, is ingericht als een labyrint, met allerlei gangen, deuren, kamertjes en nissen waarin bezoekers heerlijk kunnen rondwaren – of verdwalen, want de bewegwijzering laat te wensen over. De wijze waarop deze ruimte – toepasselijk Doolhof gedoopt – is ingericht, nodigt uit tot een speurtocht langs tientallen jaren Nederlandse striphistorie, waarbij aan iedereen gedacht is, variërend van liefhebbers en nostalgisten tot kinderen, die onderweg bij voorbeeld een sprekende Eucalypta tegenkomen, oog in oog staan met de gorilla uit *Kuifje en de Zwarte Rotsen* of oude filmpjes van de Toonder Studio's kunnen bekijken. De niet-stripkenners kunnen een korte introductie in de wereld van de strip krijgen door plaats te nemen in een multimedia-carrousel.

Die attractie-elementen zijn de inbreng van pretparkorganisatie Libéma, legt conservator Joost Pollmann uit: 'De selectie van het tentoongestelde materiaal vond plaats in onderlinge samenspraak met de exploitant. Entertainment moet nu eenmaal een rol spelen, wil je bezoekers trekken.' Hij heeft niettemin geprobeerd het pretparkimago te compenseren. Het eindresultaat is een afwisselend en aantrekkelijk museum... alleen is het nog niet af.

Wethouder Smink

Tijdens de opening van Het Nederlands Stripmuseum stak burgemeester Wallage de loftrompet over de Groningse wethouder Willem Smink. Hij heeft er volgens de burgervader in al die ruim tien jaar voorbereidingstijd voor gezorgd dat het ontwerp op de gemeentelijke agenda bleef staan, tot wanhoop soms van het college ('Nee hè, Willem, toch niet weer dat Stripmuseum?!'). Volgens de wethouder bleef hij hameren op de realisatie van de plannen, omdat hij zo onder de indruk was van de vastberadenheid en het doorzettingsvermogen van de initiatiefnemers. 'Zulke mensen laat je niet in de steek.' Een groot striplief-hebber blijkt hij niet te zijn, al was hij in zijn jeugdjaren groot fan van Prins Valiant *(Harold Foster). RS*

Geslaagd Nederlands Stripmuseum o

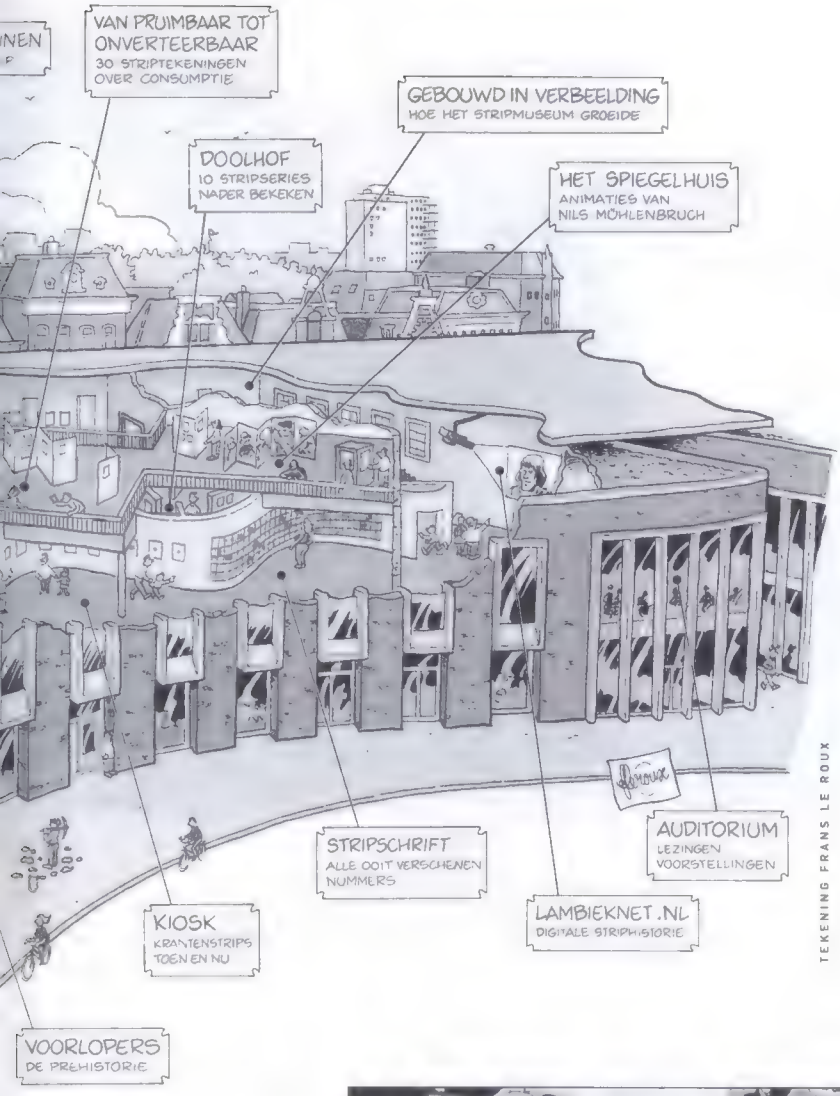

TEKENING FRANS LE ROUX

HET NEDERLANDS
STRIPMUSEUM
Groningen

De kop is er af

DOOR MARTIJN STEVENS

FOTO ALDA-LU LIBGOTT

Lage drempels

Een schril contrast met het benauwende, warme doolhof vormen de lichte, open ruimtes van de rest van het museum. De doordringende geur van de Franse frietjes die bij de benedenbuurman gebakken worden, doet daar niets aan af. Zo is er een atelier waar bezoekers zelf strips kunnen maken, en biedt een computeropstelling toegang tot *webcomics* met een heldere uitleg van de ontwikkelingen van het digitale beeldverhaal. Het 'zelf doen' van de atelierruimte staat ook centraal in de permanente tentoonstelling *De belofte*, waarmee het museum aanstormend talent van 8 tot 88 jaar de kans geeft zijn kunnen te tonen. Een jury onder leiding van Jan Kruis maakt daarvoor viermaal per jaar een keuze uit ingezonden werk.

Door zich te richten op de striptekenaars van de toekomst, ziet het museum het talent van vandaag kennelijk over het hoofd: werk van de jongste generatie stripmakers ontbreekt volledig aan de collectie. Saillant detail is dat Mark Retera's personage Dirkjan op het logo prijkt, maar niet vertegenwoordigd is in de tentoonstellingsopzet. Een bestuurslid van de Stichting Nederlands Stripmuseum relativeert de hiaten in de tentoonstelling: 'Zij komen nog aan de beurt. Het was op het laatst nogal haastwerk om alles van de grond te krijgen. De top tien is vooral nattevingerwerk.'

Dat deze vinger niet op de zenuw van de stripwereld gelegen heeft, blijkt ook uit de rest van de collectie. Hoewel Pollmann goed werk heeft afgeleverd, is de bijeengebrachte verzameling

d e r v i n d t n o g l a s t v a n k i n d e r z i e k t e s

Het Nederlands Stripmuseum
Westerhaven 71
9718 AC Groningen
tel. 0900-BELLIBEMA
(€0,20 per minuut)
www.stripmuseum
groningen.nl

Openingstijden
Van april t/m oktober (en in alle schoolvakanties) van dinsdag t/m zondag: 10-17 uur
Van november t/m maart (behalve op eerste kerstdag en nieuwjaarsdag) op woensdag, zaterdag en zondag: 10-17 uur

Entreeprijzen
Volwassenen €7
Kinderen van 4 tot en met 11 jaar €5,75
Jongere kinderen gratis
Groepen vanaf twintig personen: €5 per persoon

FOTO ALDA-LU LIBGOTT

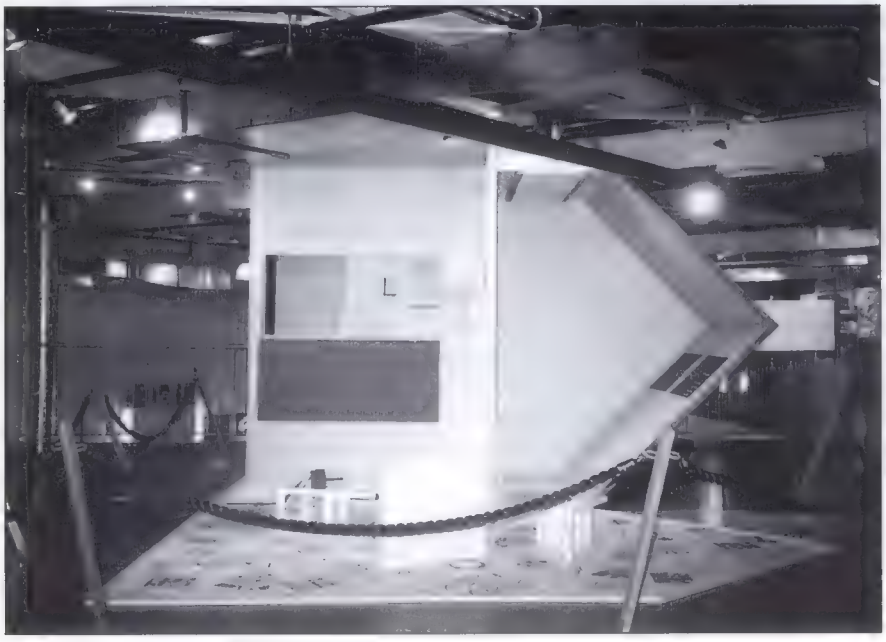

FOTO TEUS DE KRUIJF

verre van volledig. Keuzes dienen altijd gemaakt te worden en de conservator was grotendeels afhankelijk van erven en verzamelaars, maar behalve werk van de jongste generatie stripmakers, is het ontbreken van een historische dimensie eveneens een gemis. Het museum zegt aandacht te besteden aan de geschiedenis van het beeldverhaal, maar maakt zich er met een jantje-van-leiden van af, al is het wel leuk te zien hoe de schijnbaar willekeurig gekozen voorbeelden de hedendaagse strips beïnvloeden. Ook de beperking tot de nationale beeldverhaalcultuur betekent een verarming. Het kijkje over de grenzen reikt niet verder dan *Suske en Wiske*, *Donald Duck* en *Kuifje*. Door evenmin veel aandacht te besteden aan undergroundbewegingen, maar zich primair te richten op de *mainstream*, maakt het museum zijn nadrukkelijke streven naar een laagdrempelig imago duidelijk.

Wissel-expo

De tweede verdieping van het museum biedt ruimte aan wisseltentoonstellingen. Het spits wordt afgebeten door Gerrit de Jagers *De familie Doorzon*, maar ideeën voor volgende exposities zijn er nog niet. 'Daar gaan we de komende weken heel hard aan werken', aldus Pollmann. Wellicht zullen de elementen van de beeldverhaalcultuur die nu onderbelicht blijven, daar in de schijnwerpers geplaatst worden.

Toch is ook gedacht aan de bezoekers die hun idolen niet terugvinden in de collectie. In een rustige, afgezonderde ruimte kunnen fans klikken door de uitgebreide *Comiclopedia*, de digitale stripencyclopedie van stripwinkel Lambiek (zie ook *www.lambiek.net*). Het museum ververst deze intranetsite twee keer per jaar. Helaas blijft het bij virtueel bladeren: een leeshoek waar je urenlang kan snuffelen door stapels strips en de avonturen van je helden kan nalezen, ontbreekt vooralsnog.

martijn.stevens@stripschrift.nl

'Entertainment moet nu eenmaal een rol spelen, wil je bezoekers trekken'

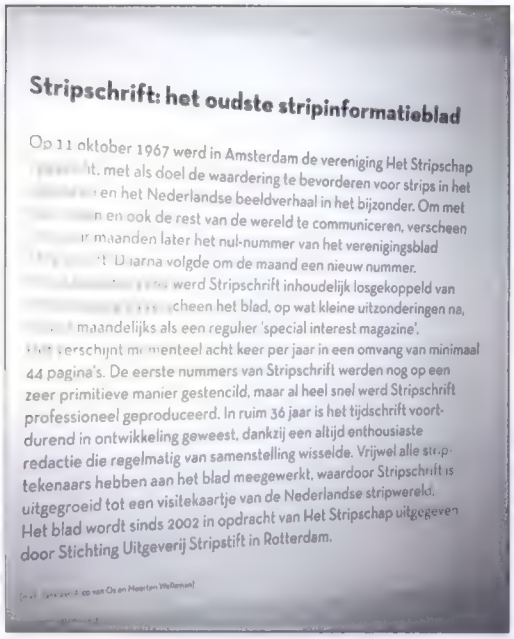

Stripschrift: het oudste stripinformatieblad

Op 11 oktober 1967 werd in Amsterdam de vereniging Het Stripschap opgericht, met als doel de waardering te bevorderen voor strips in het algemeen en het Nederlandse beeldverhaal in het bijzonder. Om met [illegible] en ook de rest van de wereld te communiceren, verscheen [illegible] maanden later het nul-nummer van het verenigingsblad [illegible]. Daarna volgde om de maand een nieuw nummer.
[illegible] werd Stripschrift inhoudelijk losgekoppeld van [illegible]scheen het blad, op wat kleine uitzonderingen na, [illegible] maandelijks als een reguliere 'special interest magazine'.
Het verschijnt momenteel acht keer per jaar in een omvang van minimaal 44 pagina's. De eerste nummers van Stripschrift werden nog op een zeer primitieve manier gestencild, maar al heel snel werd Stripschrift professioneel geproduceerd. In ruim 36 jaar is het tijdschrift voortdurend in ontwikkeling geweest, dankzij een altijd enthousiaste redactie die regelmatig van samenstelling wisselde. Vrijwel alle striptekenaars hebben aan het blad meegewerkt, waardoor Stripschrift is uitgegroeid tot een visitekaartje van de Nederlandse stripwereld.
Het blad wordt sinds 2002 in opdracht van Het Stripschap uitgegeven door Stichting Uitgeverij Stripstift in Rotterdam.

[illegible] van Os en Maarten Wellenstein

FOTO TEUS DE KRUIJF

FOTO TEUS DE KRUIJF

Plannen

Het Nederlands Stripmuseum wil de komende jaren aan collectiebeheer gaan doen. De stichting tracht fondsen te werven om particuliere verzamelingen of archieven van striptekenaars en -uitgevers aan te kopen. Het museum huurt depotruimte bij het nabijgelegen Groningen Archief. 'Nu al worden ons collecties aangeboden', zegt voorzitter Bert Brink. Verder wil het museum discussieavonden organiseren over strips en aanverwante thema's. Die bijeenkomsten zullen plaatsvinden in de Marten Toonder-zaal. Het interactieve element is uiteindelijk op de achtergrond geraakt. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat er digitale apparatuur zou komen te staan, waarmee vooral jeugdige bezoekers op een interactieve manier kennis konden maken met series of bepaalde stripaspecten. 'Dat bleek toch te duur te zijn', zegt Brink. 'Bovendien bleek uit de ervaringen van het populair-wetenschappelijk museum Nemo in Amsterdam dat er veelvuldig storingen optreden in dat soort apparaten.' RS

LINKSBOVEN, MET DE KLOK MEE –

- **Eén van de twee wanden waarop alle ooit verschenen nummers van *Stripschrift* worden geëxposeerd.**
- **Korte en bondige toelichting op de Stripschrift-expo**
- **Diverse kabinetten zijn voorzien van driedimensionale objecten.**
- **Erik Kriek voor zijn werk op het 'atelierplein'.**
- **Blik op de *Doorzon*-expo op de tweede etage.**
- **Promotie voor het museum op de stadsbussen**

FOTO TEUS DE KRUIJF

De doolhof

In het hart van Het Nederlands Stripmuseum bevindt zich een doolhof. Het is de officiële aanduiding voor een galerij die de bezoeker voorbij laat trekken aan een panorama van in Nederland bekende strips. Hoewel het doolhof er goed in slaagt de bezoeker elke richtinggevoel te ontnemen, is de volgorde waarin het bij voorkeur doorlopen dient te worden redelijk helder. Het aardige van het doolhof is dat zowel kinderen, volwassen en meer ingewijden met uiteenlopende objecten als het ware afzonderlijk worden aangesproken.
De keuze is beperkt tot die strips die naar verluidt tot de meest populaire in Nederland behoren. Het blijkt daarbij te gaan om strips die minstens een decennium lang zijn verschenen. Afkomstig uit eigen land zijn enerzijds Sjors en Sjimmie, Ollie B. Bommel, Eric de Noorman *en* Paulus de boskabouter *(alle ontstaan rond de Tweede Wereldoorlog, als we voor* Sjors en Sjimmie *rekenen vanaf Frans Piët), anderzijds de nog steeds 'in leven' zijnde strips* Agent 327, Jan, Jans en de kinderen *en* Franka *(alle ontstaan rond 1970). Van over de grenzen komen de onbetwist populaire* Kuifje, Donald Duck *(dat overigens een duidelijk Nederlands aandeel kent) en* Suske en Wiske *(ontstaan tussen 1929 en 1945).*
Wat allereerst opvalt is de relatieve ouderdom, wanneer gekeken wordt naar de oudst bekende verschijning van de Nederlandse stripfiguren, geconcentreerd rond twee pieken. Zelfs de meest recente strip is al minstens dertig jaar oud. Niet alleen ontbreken in dit overzicht oudere voorlopers zoals Bulletje en Bonestaak, *maar ook de meer recente maar toch evenzeer gevestigde namen als* Heinz *en* De familie Doorzon *(die overigens wel elders in het museum opduiken).*
Zeker wanneer er slechts ruimte is voor tien helden van het beeldverhaal is en blijft elke keuze arbitrair. Daar valt weinig aan te veranderen maar het maakt de aandachtige bezoeker wel nieuwsgierig naar de afweging die is gemaakt. In hoeverre is gedacht in termen van scholen, stromingen en genres? Wat gaf de doorslag in de afweging? Is het toeval dat vijf van de uitverkoren stripfiguren – precies de helft – nog steeds door hun makers worden aangevuld en vernieuwd? En hoe flexibel is de toekomstige samenstelling van dit erepodium? Een zo waardevol initiatief als het Nederlands Stripmuseum zal zich hopelijk voortdurend blijven bezinnen zodat zijn hart ook de nieuwste tekenen des tijds blijft verstaan. KR

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze artikelenreeks laat Ger Apeldoorn zijn licht schijnen over dikke standaardwerken, obscure studies en andere interessante stripuitgaven die in het buitenland verschijnen.

RECHTS - Winsor McCay in omstreeks 1925.

Op 20 November 2003 werd op de Heritage Comics Auction een pagina van Winsor McCays *Dreams Of A Rarebit Fiend* verkocht voor $13,225.00. Op deze pagina uit 1908 is te zien hoe een slagman in een honkbalwedstrijd de bal zo hard uit het veld slaat dat hij rond de hele wereld vliegt om aan het eind toch nog gevangen te worden. Onderweg vliegt de bal langs een aantal van 's werelds bekendste monumenten, waaronder de Brooklyn Bridge, het Vrijheidsbeeld, het Britse parlementsgebouw, de Eiffeltoren, een Sfinx in Egypte, een piramide, een Chinese pagode en bekende wolkenkrabbers in San Francisco, Salt Lake City en Chicago. Een uitmuntend voorbeeld van McCays meest bekende strip na *Little Nemo* over de dromen die mensen kunnen hebben na het eten van teveel Welsh Rarebit.

Winsor McCay werd geboren in 1867. Tussen 1898 en zijn dood in 1934 tekende hij bijna dagelijks van dit soort meesterwerkjes en als hij tijd over had, dan tekende hij er 's avonds nog eentje. McCay is vooral bekend van *Little Nemo*, een vroege Amerikaanse krantenstrip die in de jaren zeventig overal ter wereld werd herontdekt en heruitgegeven. Er verscheen zelfs een Nederlandse vertaling van *Rita Corita, Hedy D'Ancona, Yoka Beretti* of één van die andere vrouwen die bekend waren in de jaren zestig. In 2000 werden alle pagina's die tussen 1904 tot 1914 verschenen nog eens gebundeld in een prachtig boek van *Benedikt Taschen Verlag*. Het ligt nog wel eens bij De Slegte of in een Witte Boekhandel en mag in geen enkele stripverzameling ontbreken. Zeker niet voor de paar centen die het kost. Winsor McCay tekende in een onnavolgbare aan art deco ontleende stijl. De kleur en de details in *Little Nemo* zijn zo overweldigend dat je je nauwelijks

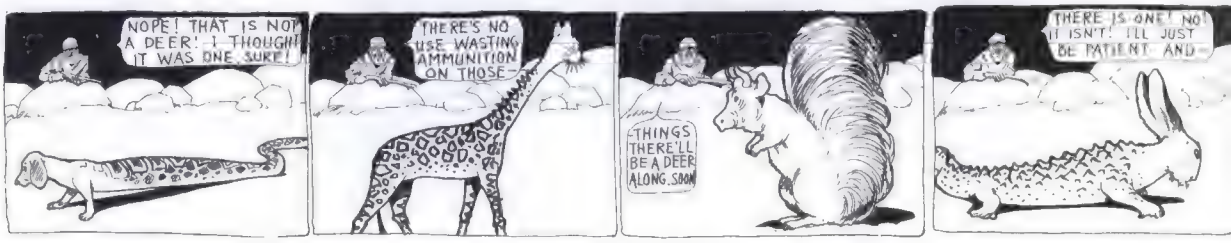
NOPE! THAT IS NOT A DEER! I THOUGHT IT WAS ONE, SURE!
THERE'S NO USE WASTING AMMUNITION ON THOSE
THINGS THERE'LL BE A DEER ALONG SOON
THERE IS ONE! NO IT ISN'T! I'LL JUST BE PATIENT AND—

voor kunt stellen, dat hij nog tijd over had om daar iets naast te doen. Maar dat had hij dus wel en dat deed hij ook. Naast *Little Nemo* tekende hij meerdere strips, die niet allemaal iedere dag verschenen en ook niet allemaal even groot waren en zelfs niet allemaal in kleur. Maar wel allemaal even indrukwekkend en vaak zelfs grappiger dan de voornamelijk dromerige avonturen van Nemo.

Winsor McCay

Meer dan Little Nemo

DOOR GER APELDOORN

Dromen

De tekenaar was gefascineerd door dromen. In 1900 verscheen voor het eerst de droomanalyse van Sigmund Freud, waarin hij de mogelijkheden van droomduiding besprak. McCay ging daar in zijn strips op zijn eigen manier mee aan de haal. In *Little Nemo* werd de hoofdpersoon meegenomen naar een sprookjesachtig dromenland waar hij soms weken durende avonturen beleefde. In de dagelijkse serie *Daydreams* laat McCay zien hoe mensen weg kunnen dromen tijdens dagelijkse handelingen als een reis in de ondergrondse of een dagje aan het strand. En in *Dreams Of A Rarebit Fiend* gaat het om de nachtmerries van mensen die te zwaar getafeld hebben. *Dreams Of A Rarebit Fiend* verscheen in dezelfde krant als *Little Nemo*, maar hij signeerde het als Silas, een naam die hij naar eigen zeggen 'geleend' had van een locale vuilnisman. Zowel in deze strip als in *Nemo*, lijkt McCay geobsedeerd door allerlei droomprocessen, zoals mensen die kunnen vliegen op een bed of opeens heel erg lang worden of in dieren veranderen. In beide strips ligt de dromer in het laatste plaatje vaak naast z'n bed en vraagt zich af wat al die onzin in 's hemelsnaam betekende.

Early Works

Een groot aantal van deze onbekendere pagina's is nu gebundeld in een nieuwe herdruk van uitgeverij Checker Book, onder de titel *Winsor McCay – Early Works*. De titel is een beetje misleidend, omdat McCay z'n hele carrière *Dreams Of A Rarebit Fiend* als striptekenaar bleef maken, zelfs nadat hij gestopt was met *Little Nemo*. Maar misschien dat ze die ondertitel er nog af gaan halen bij latere delen van deze reeks. Bij navraag bleek namelijk dat er bij deze uitgeverij maar liefst twaalf delen van McCays minder bekende werk staan gepland. En die krijgen ze gemakkelijk vol. Want zoals gezegd, McCay was een tekenaar met een ongelofelijke productie. Tegen de tijd dat dit artikel verschijnt, zijn de delen twee en drie ook al verkrijgbaar. Misschien zijn dat zelfs betere delen om mee te beginnen, omdat het eerste deel een klein beetje ontsierd wordt door de toevoeging van *Tales Of The Jungle Imps*. Niet omdat het over karikaturaal getekende negertjes gaat, want wie zich honderd jaar na dato over dat soort dingen nog druk wil maken, kan ik wel een aantal betere doelwitten aan de hand doen. Het is alleen jammer, dat deze op rijm gezette sprookjes over hoe de verschillende dieren van het oerwoud aan hun typische eigenschappen komen, in het *format* van deze reeks niet goed tot hun recht komen. De serie van Checker is een reeks paperbacks op comicformaat. De uitgave is uitstekend verzorgd, gedrukt op mooi papier waarop het zwart/wit tekenwerk van McCay uitstekend tot z'n recht komt. Voor het materiaal is gebruik gemaakt van de archieven van *Ohio State University*, één van de grootste verzamelaars van de Amerikaanse stripgeschiedenis. Maar de pagina's van *Jungle Imps* zijn oorspronkelijk *full color* zondagspagina's en daar blijft op dit formaat en in zwart/wit vaak weinig van over. Het is te hopen dat Checker voor de zondagspagina's van McCays andere strips later in de reeks een betere oplossing vindt. Uitgeverij Checker is voor de productie van deze reeks niet alleen afhankelijk van de steeds minder boeken bestellende stripwinkels. Ze hebben

BOVEN - **De Fransen zijn dol op *Little Sammy Sneeze*.**

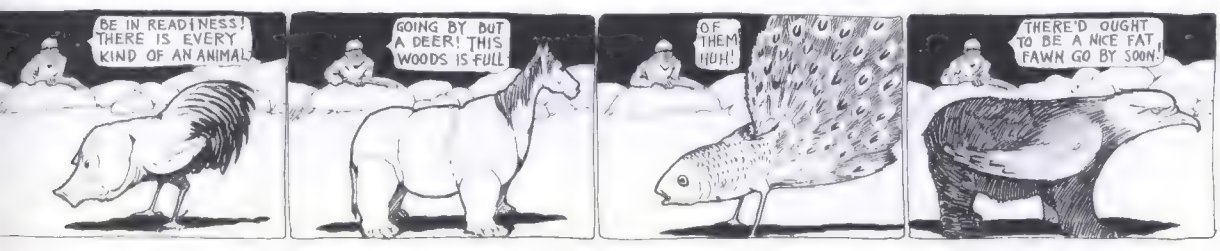
BE IN READINESS! THERE IS EVERY KIND OF AN ANIMAL
GOING BY BUT A DEER! THIS WOODS IS FULL
OF THEM! HUH!
THERE'D OUGHT TO BE A NICE FAT FAWN GO BY SOON!

LINKS EN VOLGENDE PAGINA'S BOVENAAN - **Een aantal van de vreemde diersoorten die de fantastische dromenwereld van de *Rarebit*-genieter bevolken.**

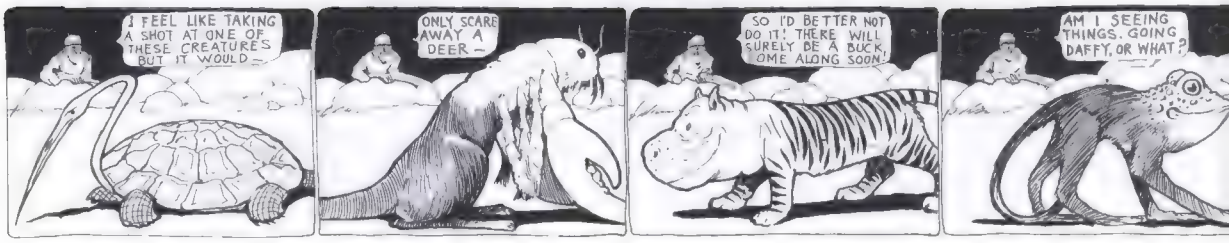
I FEEL LIKE TAKING A SHOT AT ONE OF THESE CREATURES BUT IT WOULD—
ONLY SCARE AWAY A DEER—
SO I'D BETTER NOT DO IT! THERE WILL SURELY BE A BUCK, OME ALONG SOON!
AM I SEEING THINGS. GOING DAFFY, OR WHAT?

RECHTS - Veel van McCays grappen lezen als een storyboard voor een tekenfilm. Even de tussenliggende stukjes laten invullen door een assistent en je hebt een kant en klare tekenfilm.

voor al hun projecten goede contacten met normale boekdistributeurs in binnen- en buitenland en het is mogelijk dat deze boeken dus ook in de normale boekhandel op zullen duiken.

Hungry Henrietta

De productie van McCay houdt niet op met de pagina's van *Rarebit* en de hierboven genoemde *Daydreams*. Hij tekende ook de strip *Little Sammy Sneeze*, over een jongetje dat op de meest ongelegen momenten moet niezen en dan een gigantische ravage aanricht, die hem meer dan eens een schop onder z'n achterwerk oplevert. En al even 'vervelend' is *Hungry Henrietta*, over een klein meisje dat haar ouders voortdurend in verlegenheid brengt omdat ze zo'n vreselijke honger heeft. Net als veel andere strips uit die tijd had iedere serie eigenlijk maar één grap, die eindeloos werd herhaald. Het gaat daarbij niet om de clou, maar om de invulling. Het is duidelijk dat Little Sammy aan het eind van de grap weer gaat niezen, maar wat zal hij deze keer omver blazen en hoeveel schade richt hij daarbij aan? McCay zette daarbij zijn niet geringe tekencapaciteiten in om de strip iedere keer ondanks die voorspelbaarheid (of misschien juist dankzij) toch weer boeiend te maken. En alsof dat nog niet genoeg was, tekende McCay in z'n vrije tijd z'n eigen tekenfilms. Jawel, hij was niet alleen een pionier op het gebied van de krantenstrip, hij was ook nog eens één van de eerste en meest indrukwekkende tekenfilmers. Hij tekende met eigen hand de duizenden en duizenden tekeningen van verfilmingen van z'n eigen strips, zoals *Little Nemo* en *Dreams Of A Rarebit Fiend* en nieuwe creaties, zoals *Gertie The Dinosaur*. Met die tekenfilms trad hij op als variétéartiest en had daar veel succes mee. Eén van de laatste tekenfilms die hij maakte was *The Sinking Of The Lusitania*, waarop hij plaatje voor plaatje de rampzalige ondergang van een schip op volle zee in beeld bracht. Iedere andere tekenfilmer had een manier gevonden om ervoor te zorgen dat hij niet iedere keer alles opnieuw hoefde te tekenen, maar McCay niet. Niet lang daarna is hij dan ook met tekenfilm gestopt, omdat bij zoveel arbeid geen enkele inkomst loonde. Veel van zijn strips kun je trouwens

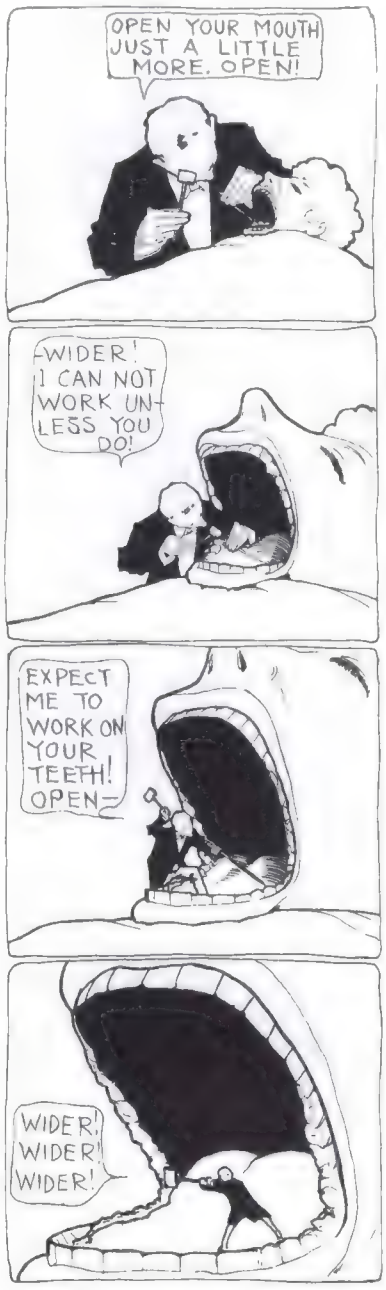
OPEN YOUR MOUTH JUST A LITTLE MORE. OPEN!
WIDER! I CAN NOT WORK UNLESS YOU DO!
EXPECT ME TO WORK ON YOUR TEETH! OPEN—
WIDER! WIDER! WIDER!

ONDER - Veel politieke cartoons van McCay snijden algemene onderwerpen aan als 'Wie draagt de wereld' (de vrouwen) en 'Wat is geluk' (hard werken). Soms werd hij heel even actueel, zoals in deze cartoon over asielzoekers, die misschien nog wel tijdlozer is dan al die andere prenten.

Winsor McCay
- Early Works

McCay
Checker Book 2xxx-2xxx
ISBN 0-9741664-0-5 (deel 1)
ISBN 0-9741664-7-2 (deel 2)
ISBN 0-9741664-9-9 (deel 3)
Prijs $19.95
200 pagina's
zwart/wit (sk)

lezen als een storyboard voor een tekenfilm. Bij *Little Nemo* is dat nog het minst te zien, omdat hij daar vaker experimenteerde met plaatjes van verschillende grootte. Maar in *Dreams Of A Rarebit Fiend* lijkt McCay er af en toe een sport van te maken om de verschillen van het ene naar het andere plaatje zó klein te maken dat je maar een heel klein beetje met je hoofd heen en weer hoeft te gaan om het te zien bewegen.

Pilgrim's progress

Een laatste strip van McCay die ook in het eerste deel van deze herdrukreeks opduikt, is *A Pilgrim's Progress*, een allegorische strip waarin we iedere keer zien hoe een somber geklede man tevergeefs probeert een koffer met het opschrift *Dull Care of Daily Grind* probeert kwijt te raken. Deze strip is niet grappig, zoals *Rarebit* en niet poëtisch als *Little Nemo*, maar weet toch een snaar te raken. De hoofdpersoon is een gewone man, die probeert aan de sleur van alledag te ontkomen. Het kost weinig moeite om daar Winsor McCay zelf in te zien, die ook z'n hele leven veel te hard gewerkt heeft en alleen maar kromgebogen over z'n tekentafel heeft gezeten. Maar wel met een prachtig resultaat. In het voorwoord zegt uitgever *Mark Thompson* dat McCay de uitvinder van de krantenstrip en de uitvinder van de tekenfilm genoemd zou kunnen worden. Dat is leuk bedacht, maar niet waar. McCays werk als striptekenaar en als animator was te virtuoos om navolging te hebben gehad. Hij was eerder een eenling, die heel vroeg in de geschiedenis van de krantenstrip heeft laten zien hoe ver de grenzen van dat medium lagen. Sinds die tijd zijn er maar weinig geweest die hem tot die uitersten hebben gevolgd. Dat maakt deze vrijwel integrale heruitgave van zijn werk zo belangrijk en na bijna honderd jaar nog steeds zo interessant.

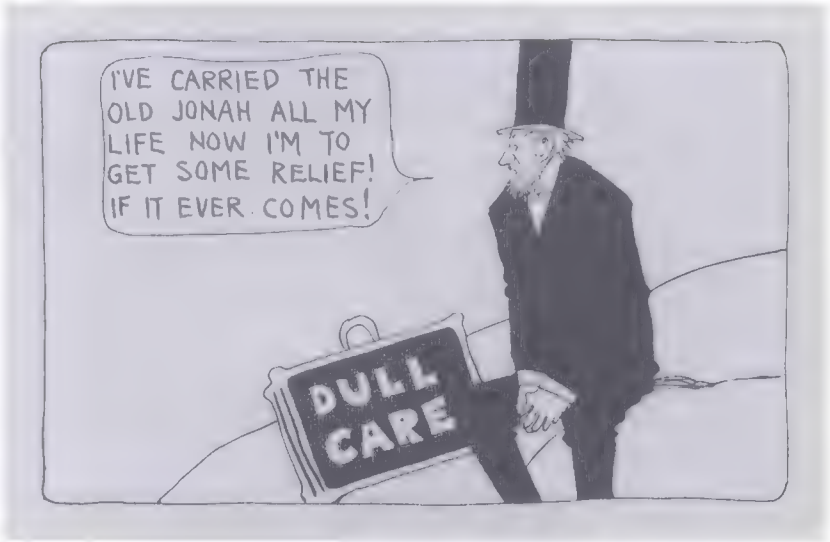

Op www.bpib.com/illustrat/mccay.htm en natuurlijk op www.lambiek.net is meer te vinden over McCay. Informatie over de serie *Early works* valt op www.checkerbpg.com na te lezen. Informatie en voorbeelden van McCays werk is via www.toonopedia.com (*Gertie the Dinosaur*) en www.coconino-world.com/sites_auteurs/winsor (een Franstalige flash-presentatie van *Sammy Sneeze*) opvraagbaar. Tot slot is de site www.hoogerbrugge.com nog een aanrader voor flash-animaties in de stijl van McCay.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

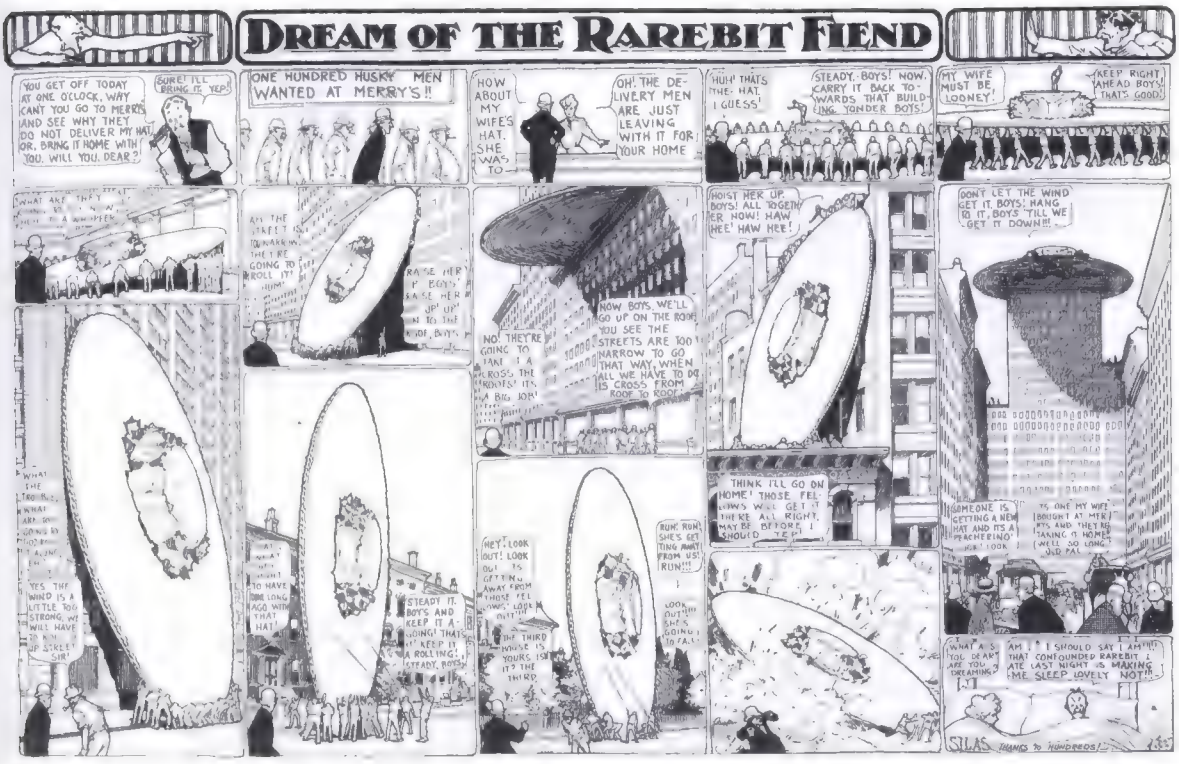

BOVEN - In *A Pilgrim's Progress* (verschenen tussen 1905 en 1910) sjouwt de held Meneer Eksteroog (Mr. Bunion) een koffer met Dagelijkse Zorgen (*Dull Care*) met zich mee. Iedere keer hoopt hij dat hij de koffer kwijt zal raken, zoals in deze ongedateerde aflevering omdat iemand hem gezegd heeft dat hij naar z'n vrienden zal gaan om hulp te halen. Helaas is de hoop altijd tevergeefs en blijft zijn leven vrijwel ondraaglijk.

LINKS - McCay was geobsedeerd door dameshoeden. In deze aflevering van *Dreams Of A Rarebit Fiend* uit 1908 probeert een groep speciaal ingehuurde bezorgers een gigantisch exemplaar door de stad te rollen... met desastreuze gevolgen. Net als in *Little Nemo* experimenteerde McCay graag met de vorm en de betekenis van z'n plaatjes.

ONDER - Toon van Driel zou tijdens het EK graag een Studio Knudde willen maken: een (sport)actualiteiten-programma op tv waarin ook animaties kunnen worden getoond. Hij vreest echter dat de tijd daarvoor te kort is, al is hij nog wel in overleg met *Barend & Van Dorp* om daarvoor als onderdeel korte actuele *FC Knudde*-spotjes te vertonen. In ieder geval zal hij voor *Algemeen Dagblad* straks ruimschoots aandacht besteden aan het toernooi in Portugal. Ook overweegt Van Driel speciale stripuitgaven te maken over opmerkelijke voetballers, officials of clubs. 'Het sportkatern van *Algemeen Dagblad* is fors uitgebreid, dus daar liggen mogelijkheden.'

Het enthousiasme voor zijn bekendste geesteskind is terug, al kampt Van Driel nog steeds met een groot probleem: de langlopende rechtszaak versus De Vrijbuiter/Jacques de Leeuw (ex-directeur Audax). 'Zo'n achttien jaar geleden heb ik in een vlaag van *Knudde*-moeheid mijn rechten op de strip verkocht aan De Vrijbuiter. Alleen De Leeuw doet er vrijwel niets mee.

Ik wil echter verder met *FC Knudde* en over wie de rechten nu toekomen loopt een rechtszaak.' De Leeuw stapte naar de rechter toen Van Driel in 1998 *Knudde*-postzegels had ontworpen voor de PTT en er tevens *Knudde*-mokken in de handel kwamen. Inmiddels heeft de rechter bepaald dat rechten voor voorpublicaties Van Driel toebehoren, evenals die voor nieuwe media. 'Dat betekent bij voorbeeld dat ik een *Knudde*-website kan openen, internet-publicaties kan uitbrengen en computerspelletjes kan laten ontwikkelen.' De Leeuw is wel tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In 2000 bracht De Vrijbuiter naar aanleiding van het EK in Nederland/België nog een *Knudde*-EK-editie op cd-rom uit.

DOOR **RIK SANDERS**

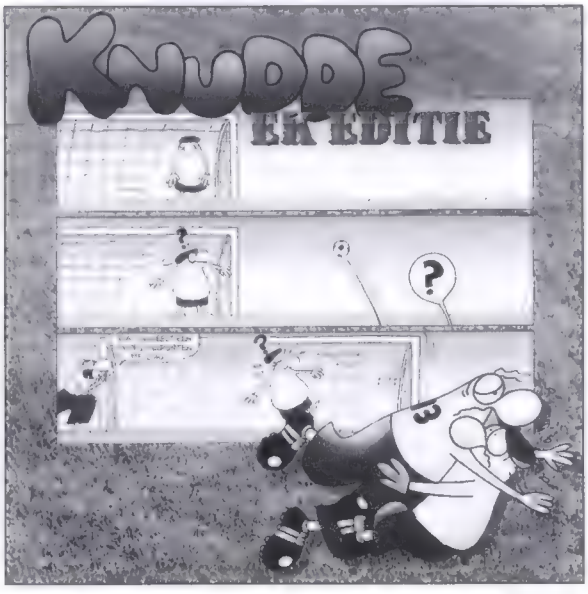

Op 15 juni treffen het Nederlandse en Duitse voetbalelftal elkaar tijdens het Europees Kampioenschap in Portugal voor een zoveelste beladen interland. Vindt deze burenstrijd ook zijn weerslag op stripgebied? Een vergelijking tussen wat er bij ons aan voetbalstrips verschijnt en de publicaties bij onze oosterburen levert een klinkende overwinning voor *Die Mannschaft* op. Een verslag in tekst en beeld.

DUITSLAND WINT

BECKS! DE DAVID BECKHAM STORY
DEEL 1
In de zomer van 1999, in de landelijke omgeving van Dublin, was kasteel Luttrellstown het sprookjesachtige decor van een gebeurtenis die tot de verbeelding sprak van het hele land. Op zondag 4 juli, om 4 uur 's middags, stond David Beckham in het gezelschap van 29 goede vrienden en familieleden bij een kapelletje te wachten op zijn bruid, popster Victoria Adams. David hield het 9 maanden oude zoontje van het paar, Brooklyn, in zijn armen. Victoria werd naar het altaar gebracht door haar vader, en de Bisschop van Cork begon met de ceremonie.
Toen zij getrouwd waren, huilden David en Victoria en vele andere aanwezigen hielden het ook niet droog... onder hen de drie andere Spice Girls, Emma, Mel C en Mel B!

VOETBALSTRIPS
LEVEN BIJ OOSTERBUREN MEER

Op de training...
OKE, WE GAAN 'N OEFENING MET DIT COLA FLESJE DOEN!
WIE DENKT DAT HIJ HET FLESJE ER NIET AF KAN SCHIETEN GAAT NU STAAN!
Na 5 minuten...
REMCO ??? DENK JE ECHT DAT JE HET FLESJE ER NIET AF KAN SCHIETEN ?!?
NEE, MAAR IK VIND HET ZO LULLIG DAT JIJ DE ENIGE BENT DIE STAAT! HA HA HA HA HA!
ZUCHT...
DRÖMEN WORDEN WERKELIJKHEID
28 APRIL IN DE BIOSCOOP

LINKS - Voetbalmagazine *Elf* publiceerde *Becks! De David Beckham Story*, een bondige biografie in tekststripvorm van deze razend populaire Britse voetballer. Maker ervan is Steve McGarry (1953), een Britse tekenaar die vooral bekend is om zijn krantenstrip *Badlands* die vanaf 1989 in *The Sun* wordt gepubliceerd. McGarry, die ooit nog in de punk- en new-wave-scene rondhing en onder andere een platenhoes van cultband Joy Division ontwierp, heeft zich gespecialiseerd in infostrips over gebeurtenissen op sportgebied en in de showbusiness. Zo heeft McGarry ook series gemaakt over The Spice Girls, The Backstreet Boys, Oasis en Leonardo Di Caprio, voorbeelden die op zijn website *www.stevemcgarry.com* zijn terug te vinden.

LINKS - Naar aanleiding van de jeugdfilm *In Oranje* is het tijdschrift *In Oranje Magazine* uitgebracht. Daarin staat ook een éénpaginastrip, waarin acteur/zanger Thomas Acda te herkennen is. De strip – bedoeld als marketinginstrument – is gemaakt door Marco Kuipers van Bureau Aargh.

Waar zijn ze gebleven, avontuurlijke voetballers als Kick Wilstra, Roel Dijkstra, Ronnie Hansen, Rob van de Rovers en Sjakie en zijn wondersloffen? Willem Vleeschouwer deed in 2001 nog een volwassen poging met zijn wijkvoetbalstrip *Stront aan de knikker*, maar tegenwoordig geldt de gulle lach als norm met als duidelijke exponent de humorstrip *The Champions* van *Rooie Oortjes*-tekenaar Gürcan Gürsel. In stripbladen wordt helaas geen ruimte meer vrijgemaakt voor langere verhalen rond een sterspeler en de sporttijdschriften beperken zich tot korte grappen (Hein de Kort in *Sportweek*, Maarten Pathuis in *Voetbal Magazine*, Gerrit de Jager in *Hard Gras*, de Engelse 'stif upperlip'-cartoonist Dave Robinson in *Johan*), of doen er helemaal niets aan (*Voetbal International* en de diverse clubbladen). Uitzonderingen zijn het Knvb-huisorgaan *Voetbal Totaal*, waarvoor Herman van Veen en Wout Paulussen het voetballende jongetje Jan Kaman hebben bedacht, en *Elf*. In dit maandblad, dat vroeger bij voorbeeld de stripfiguur Nick Staben (Harr Wiegman) kende, stond kortstondig een tekststrip over David Beckham. Hoofdredacteur Jan-Hermen de Bruijn zegt altijd open te staan voor een goede voetbalstrip, maar ziet ze niet voorbijkomen. Hij zal in ieder geval het Braziliaanse striptijdschrift in de gaten houden, dat in juli voor het eerst verschijnt en gevuld wordt met de avonturen van Ronaldo, getekend door Mauricio de Sousa (maakte eerder een strip over Pele).

Satires en manga

Vooralsnog deelt veteraan Toon met *FC Knudde* (in het *Algemeen Dagblad*) nog steeds de lakens uit in de Nederlandse stripvoetballerij. Daarentegen is in Duitsland de situatie een stuk zonniger. Diverse tekenaars wagen zich aan strips en cartoons rond het lederen monster. Zo brachten cabaretier Dieter Hildebrandt en cartoonist Dieter Hanitzsch bij List Verlag de bundel *Die Verkaufte Haut. Ein comic über Fussballmafia und Politik*

OP ZIJN SLOFFEN VAN NEDERLAND

LINKSBOVEN - De Japanse tekenaar Yôichi Takahashi was twintig jaar oud toen hij in 1981 in het mangatijdschrift *Weekly Jump* met *Captain Tsubasa* begon. Deze typische Shohen-manga (gericht op jongeren) vertelt via een mix van dynamiek, humor en ernst over de voetbalcarrière van de jongen Tsubasa Ohzora. Uitgeverij Carlsen brengt sinds het WK in Japan/Zuid-Korea in 2002 de manga (37 delen) uit. Overigens is er ook een anime-versie: op tv heet die tekenfilmserie *Die tollen Fussballstars*.

Jan Kaman
BENIK VAN DUITSEN BLOED
VRIJDAG
NAAR BUITENLAND
BESLISSEND GEKOMEN
MAMA... WE HEBBEN VAN DUITSLAND VERLOREN!
WANNEER?
OVER ACHT JAAR!
O DAT DUURT NOG WEL EVENTJES! ALS JE HARD GENOEG TRAINT KAN DE WERELDTRUD NOG HEEL ANDERS AFLOPEN!

RECHTS - **Herman van Veen bedacht voor *Voetbal Totaal*, het huisorgaan van de Knvb, de strip *Jan Kaman*, een humoristische éénpaginastrip over een jeugdvoetballer, half Nederlands-half Turks. Voor het tekenwerk benaderde Van Veen Wout Paulussen. Volgens Paulussen heeft Van Veen grootse plannen met *Jan Kaman*, vergelijkbaar met zijn andere creatie *Alfred Jodokus Kwak*. Te denken valt aan een tekenfilm en een merchandisinglijn, maar over de invulling van de plannen wilde hij niets kwijt. Deze aflevering van *Jan Kaman* staat in de EK-special van *Voetbal Totaal*. Jan droomt zichzelf volwassen in een EK-finale tegen de Duitsers. In plaatje 5 heeft Paulussen al zijn frustratie gebundeld over de verloren finale van München '74.**

uit. Opmerkelijk genoeg koppelt menig auteur zijn werk aan dat van het nationale elftal of aan een club uit het profvoetbal, zo blijkt uit het artikel *Das Runde muss ins Eckige - Fussball im Comic-Panel-Format*' in het mei-nummer (73) van stripinformatieblad *Comixene*. Guido Schröter zette de toon met zijn sinds 1989 verschijnende *Pauli Comix*, een serie over het wel en wee van de Hamburgse club FC St. Pauli. Verder maakt hij onder de noemer *Fussballgötter* grappen over bekende spelers als Mario Basler, Stefan Effenberg, Oliver Kahn en natuurlijk ex-voetballer en coach van die Nationalmannschaft Rudi Völler. Laatstgenoemde is ook het mikpunt van spot van het duo Lutz Mathesdorf en Volker Sponholz. Zij boekten in 1996 veel succes met *Bertis Buben*, hun satire op toenmalig bondscoach Berti Vogts en hebben die lijn voortgezet met publicaties over zijn opvolger Erich Ribbeck en, sinds halverwege 2000, Völler. Een andere tekenaar is Glenn M. Bülow, die zijn serie *Kowalewski* koppelt aan SG Wattenscheid 09 (van deze strip verscheen onlangs ook de speciale EK-uitgave Der Bauch ist rund bij Achterbahn Verlag). En dan zijn er nog Martin Frei, die de strip *Fritzle* tekent voor het verenigingsblad van Vfb Stuttgart en cartoonist Burkhard Fritsche die jubileum-uitgaven van Borussia Mönchengladbach en Schalke 04 heeft geïllustreerd.

Verder verschijnt dit jaar tevens het eerste deel van een verstripping van de populaire jeugdreeks *Die Wilden Fussballkerle*, getekend door Mike Maurus en geschreven door de auteurs Joachim Massanek en Jan Birck. Een bijzondere bijdrage is van het duo Andreas Dierssen en Ulf K (bekend van *Tango de la Mort* en *The Exlibris*). Zij maakten in 2000 samen het 16-pagina's tellende stripboekwerkje *Das Jahr in dem wir Weltmeister wurden*. Het resultaat is een treffende en sfeervolle beschrijving van hoe kinderen bezig kunnen zijn met voetballen en hun beleving van een Europees of wereldkampioenschap. De grootste hit in Duitsland komt echter uit het buitenland. Waar vroeger de niet-Duitse strip *Kai Falke* (=*Ronnie Hansen* van Raymond Reding) razend populair was, is dat nu de Japanse mangareeks *Captain Tsubasa* van Yôichi Takahashi. De serie, vooral bedoeld voor jongeren, toont in zevenendertig delen de voetbalcarrière van Tsubasa Ohzora, vanaf school tot aan het Japanse nationale elftal. Uitgevers, let dus op: dit is een ideale reeks voor een transfer naar de Nederlandse markt!

rik.sanders@stripschrift.nl

Meer info over het Duitse stripblad *Comixene* is op www.comixene.de te vinden. De tekenaars Ingo Stein en Burkhard Fritsche hebben beiden een eigen site (www. ingostein.de en www.burkh.de). Zie voor een bespreking van die laatste website *Stripschrift 359*. Ook Duitse (strip)uitgevers als Eichborn, Rowohlt, Carlsen en Lappan hebben informatieve internetpagina's (te vinden op www.[naamuitgever].de). Meer gegevens over voetbalstrips zijn eveneens te vinden op de sites van de betreffende voetbalclubs (www.fcstpauli.de, www.sgwattenscheid09.de, www.vfb-stuttgart.de). Wie geïnteresseerd is in de film *In Oranje* kan op www.inoranje.nl terecht.

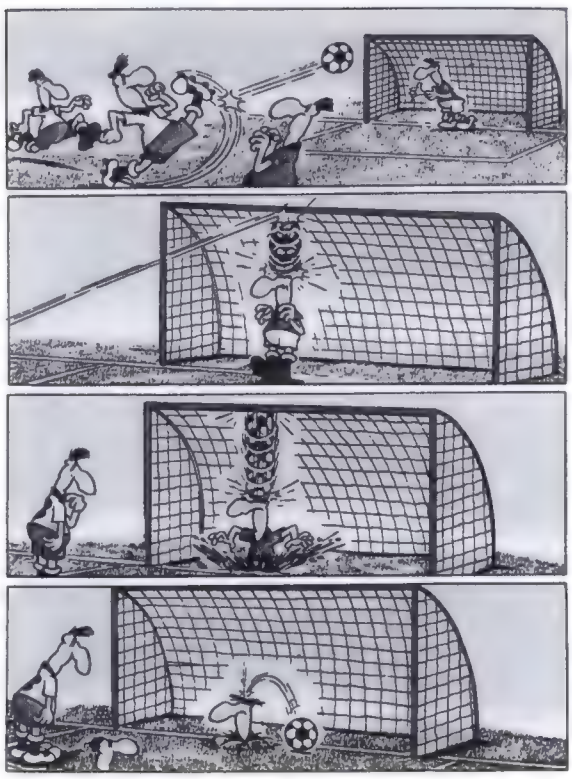

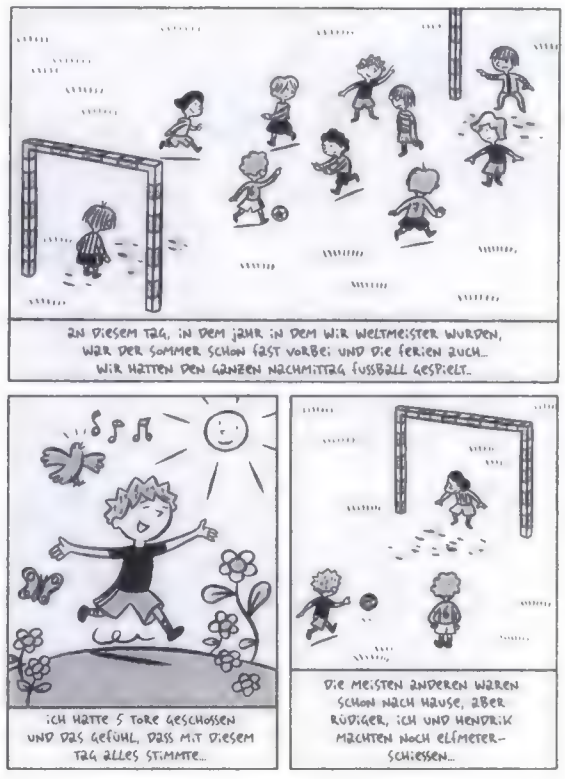
AN DIESEM TAG, IN DEM JAHR IN DEM WIR WELTMEISTER WURDEN, WAR DER SOMMER SCHON FAST VORBEI UND DIE FERIEN AUCH... WIR HÄTTEN DEN GANZEN NACHMITTAG FUSSBALL GESPIELT.
ICH HÄTTE 5 TORE GESCHOSSEN UND DAS GEFÜHL, DASS MIT DIESEM TAG ALLES STIMMTE...
DIE MEISTEN ANDEREN WAREN SCHON NACH HAUSE, ABER RÜDIGER, ICH UND HENDRIK MACHTEN NOCH ELFMETER-SCHIESSEN...

RECHTS - **Lappan heeft met oog op het komende EK een humorboek over voetbal laten samenstellen met cartoons, moppen, spreuken en nutteloze weetjes. Tekenaar Ingo Stein leverde voor *Abseits ist... wenn der Schirl pfeift!* de beeldgrappen. Hij is supporter van HSV, de grote stadsgenoot en rivaal van St. Pauli!**

ERNAAST - **Guido van Driel gebruikte de voor Nederland zo traumatisch verlopen WK-finale in 1974 als achtergrond voor zijn boek *Toen we van de Duitsers verloren*, een zedenschets van het leven in een Nederlandse nieuwbouwwijk in de jaren zeventig. De Duitsers Ulf K. en Andreas Dierssen lieten zich ook door de finale inspireren, maar maakten er een nostalgische strip van over jeugdherinneringen aan de voetbalzomer van 1974.**

WAS HAB ICH GETAN?!
BIN ICH WAHNSINNIG GEWORDEN ???
MAL EHRLICH
DIE SCHLECHTESTE DEUTSCHE NATIONALMANNSCHAFT SEIT JAHRZEHNTEN
UND AUSGERECHNET ICH SOLL SIE ZUR WM IN JAPAN UND KOREA FUHREN??
WAS MACH ICH BLOSS ??
WO STEHT DIE NATIONAL ELF ??

BOVEN - Medio jaren negentig ontmoetten Lutz Mathesdorf en Volker Sponholz elkaar tijdens een stripexpositie. Dat werd het begin van een jarenlange succesvolle samenwerking op het terrein van voetbalstripsatires, die eindigt bij het bij Rowohlt verschenen boek *Ruuudi!* over de slechtste Deutsche Mannschaft ooit met aan het roer teamchef Rudi Völler (het elftal werd overigens wel vice-wereldkampioen in 2002!). Inmiddels is het duo uit elkaar gegaan en heeft Sponholz met *Ein Mann für Tante Käthe* zijn eerste eigen voetbalparodie gepubliceerd, gericht op het komend EK in Portugal.

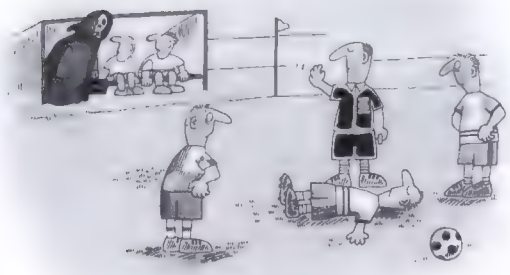

RECHTSONDER - **Zelfportet van Guido Schröter. Schröter begon in 1989 met het tekenen van strips over zijn favoriete voetbalclub SFC St. Pauli. Deze vereniging is bepaald geen hoogvlieger in het Duitse betaald voetbal, maar onderscheidt zich wel, bij voorbeeld door de harde linkse kern onder de trouwe schare supporters. Bij uitgeverij Eichborn zijn vier *Pauli Comix* verschenen: *Voll drauf!*, *Blutgrätsche*, *Der Knipser von St. Pauli* en *We love St. Pauli.***

MIDDEN - **Cartoon van Ingo Stein.**

LINKSONDER - **Naast de St. Pauli-strip maakt Schröter ook uitstapjes naar andere voetbalonderwerpen, onder andere voor de bladen *Hattrick* en *11 Freunde*. Bij Eichborn publiceerde hij *Fussballgötter* (naar aanleiding van het WK 1998), *Dumm kickt gut!* (over het Bundesliga-seizoen 1998/99) en *Die Rückkehr der Fussballgötter* (naar aanleiding van WK 2002). Concurrent Lappan bracht onlangs een nieuw boek van hem uit: *Weltklasse*, waaruit deze voorspellende grap komt over het komende EK!**

EK/WK-uitgaven

Speciale EK-uitgaven lijken er dit jaar niet in te zitten. Big Balloon komt slechts met een actie waarbij albums van De wondersloffen van Sjakie *worden weggeven in combinatie met oranje-schmink. Wie de afgelopen decennia overziet, merkt dat wereldkampioenschappen sowieso méér uitnodigen tot bijzondere projecten. Een overzicht:*

• *In 1978 speelt Dik Bruynesteyn in op het WK in Argentinië met verhalen als* Trek Appie over de streep *(met Appie Happie in de huid van Johan Cruijff) en* De broer van Tina Argentina. *Verder verschijnen* FC Knudde naar Argentinië *(Toon) en* Paling en Ko: WK-Voetbal '78 *(Fransisco Ibañez). Ook komt er een merkwaardig voetbalplaatjesalbum bij Panini uit: op de cover ervan pronkt Roel Dijkstra (en het* Eppo-*logo), maar in de rest van het plakboek schittert de voetbalster door afwezigheid. Wel zijn er cartoons van de Italiaan Prosdocimi opgenomen en staat er een curieus voorwoord in over de minimale mogelijkheden van het Nederlands elftal in Argentinië (Nederland werd uiteindelijk tweede).*

• De historie van het wereldkampioenschap voetbal 1932-1982 *(Wavery Productions, in opdracht van Fuji). Van Franse makelij (het viermanschap Eric Lahmy, André Manguin, Robert Bressy en Jean-François Borredon).*

• *Het WK in 1986 levert bij Oberon de bloemlezing* Mexico '86 *op, vol met verhalen van* Roel Dijkstra *(Jan Steeman/Andries Brandt en Keith Watson/Dave Hunt),* Rob van de Rovers *(David Sque/Tom Tully),* De wondersloffen van Sjakie *(John Gillatt/Fred Baker),* Appie Happie, De Macaroni's *(Dino Attanasio/Dick Matena),* Jack & Jimmy *(onbekend) en* De Beuk *(Julio Schiaffino).* Mexico '86 *is de Vlaamse versie. Voor Nederland – zo smadelijk uitgeschakeld door België • is er een aangepaste versie (*WK '86. De beste voetbalstrips*).*

• De geschiedenis van het WK Voetbal, *deel 1 (1930-1962) en deel 2 (1966-1990). Uitgekomen bij Uitgeverij Paul Ide in opdracht van Philips. Met diverse Belgische auteurs.*

• Oranje op weg naar Amerika *(Harr Wiegman, Uitgeverij Boemerang, 1994). Nick Staben – de stripfiguur uit voetbalblad* Elf *- gaat als Oranje-klant mee naar het WK in de VS.*

• *Het EK in 1996 (Engeland) zorgt voor een speciale uitgave:* Het Sjakie voetbalboek. *Behalve verhalen van Sjakie bevat dit album voetballessen van Roel Dijkstra. Voorts stelt Harr Wiegman namens Boemerang* Op weg naar Engeland, de voorgeschiedenis en EK-speelplan *samen.*

• *In 1998 brengt Big Balloon een speciale WK-uitgave van* De wondersloffen van Sjakie *uit: deel 27:* Wereldkampioen *(Mike Western/Fred Baker). Het tijdschrift* Rails *publiceert de strip* Het WK van Oranje *(Dick Matena, op tekst van Hugo Borst en Ronald Giphart), een therapeutische WK-strip vanwege de revanche van Oranje. Saillant is het album* Leo Loden en Jules. De officiële strip van het wereldkampioenschap voetbal *(Carrère/Arleston/Glaudel, Talent), waarin de finale Frankrijk-Brazilië correct voorspeld wordt.*

• *Het WK 2002 in Japan/Zuid-Korea brengt Standaard Uitgeverij er toe een aantal voetbalverhalen te bundelen in* 5 duivelse voetbalstrips *(*Suske en Wiske, F.C. De Kampioenen, Nero, Urbanus *en* The Champions*).*

[OPINIE → MOOIE GEDACHTE OVER DEMOCRATIE EN STRIP GEBASEERD OP DRIJFZAND]

DOOR KEES RIBBENS

FOTO ALDA-LU LIBGOTT

Of Jacques Wallage, burgemeester van Groningen, met genoegen terugdenkt aan de stripverhalen die hij in zijn jeugd ongetwijfeld gelezen heeft, is mij niet bekend. In zijn korte rede bij de opening van het nieuwe Nederlands Stripmuseum onthield hij de aanwezigen een terugblik op zijn eigen ervaring met het medium. De strip blijkt niettemin indruk te hebben gemaakt op de Groningse burgervader. Niet voor niets hekelde hij het culturele dédain voor het beeldverhaal en hoopte daar een einde aan te zien komen. De voornaamste reden voor zijn stripgeestdrift leek te schuilen in de karakterisering van het medium als 'democratisch communicatiemiddel'. Sterker nog, hier was zijns inziens zelfs sprake van 'het meest democratische onderdeel van de cultuur', wat de aanwezigheid van een museum in zijn gemeente dan ook ruimschoots rechtvaardigde.

Het zijn opvallende uitspraken. Want wat is eigenlijk een democratisch medium? Een medium dat door de makers gericht is op het grootst mogelijke publiek? Een medium dat gebruikt wordt door de meest omvangrijk denkbare doelgroep? Gaat het, met andere woorden, om een communicatievorm die de pretentie heeft een zo massaal mogelijk publiek te bereiken of gaat het om een medium dat daadwerkelijk meer mensen bereikt dan alle andere bekende media? Beide mogelijkheden lijken bij nader inzien niet echt van toepassing. Je kunt je namelijk afvragen of de *pretentie* van (de makers van) een medium, vergeleken bij wat een dergelijk communicatiemiddel uiteindelijk *doet*, wel de voornaamste karakteristiek is. Het potentieel grote bereik van strips is, behalve wellicht voor macro-economen, al evenmin het meest wezenlijke kenmerk. Bovendien gaan beide criteria vermoedelijk niet op voor de strip. Andere media, of het nu gaat om televisie, radio, film enzovoorts, hebben immers in niet mindere mate de wens of pretentie om zoveel mogelijk mensen te bereiken. Gezien de commerciële en ook politieke motieven die daarbij meer dan eens om de hoek komen kijken, valt dat streven zeker niet automatisch toe te juichen. Ook als het gaat om het daadwerkelijke bereik is het naar alle waarschijnlijkheid onjuist om uitgerekend de strip als het meest grootschalige medium te beschouwen. De mate waarin, zeker in de Westerse wereld, tv wordt gekeken en radio beluisterd – om maar te zwijgen van het nog altijd groeiende internetgebruik – stelt het lezen van strips immers flink in de schaduw. De resterende mogelijkheid dat 'iedereen' strips kan maken – een forse onderschatting van de benodigde talenten en vaardigheden – laat ik hier maar helemaal buiten beschouwing.

Wat de Groningse burgervader mogelijk bedoelde in zijn ronkende *statement* was dat de strip vandaag de dag voor iedereen een min of meer vertrouwd medium is. Als een medium dat zijn volwassenheid heeft bereikt in de afgelopen eeuw is het welhaast uitgesloten dat er nog ingezetenen zijn die nooit in aanraking zijn gekomen met het beeldverhaal. Maar lang niet allemaal verstaan ze onder strips het zelfde. De strip is dan ook geen ééndimensionaal fenomeen.

Het klinkt leuk om strips aan te duiden als democratisch medium bij uitstek, maar dat etiket schiet tekort (en niet alleen omdat sommigen juist vanwege het genoemde dédain überhaupt niet warm lopen voor welk beeldverhaal dan ook). Het streven om strips een volwaardige plaats te gunnen in de culturele arena is lovenswaardig, maar moet niet gebaseerd worden op al te idealistische veronderstellingen. Strips zijn niet altijd even open en toegankelijk, zoals velen zich de humoristische en avontuurlijke creatieve beeldverhalen uit hun jeugd herinneren. Soms gaat het om absurde, zeer persoonlijke of sterk aan tijd en locatie gebonden voorstellingen die vandaag de dag slechts voor weinigen te volgen zijn. Beelden,

DE REDACTIE NODIGT OP DEZE PAGINA MENSEN UIT OM HUN LICHT TE LATEN SCHIJNEN OP DISCUTABELE ZAKEN IN DE STRIPWERELD. LEZERS MET EEN MENING ROEPEN WIJ EXPLICIET OP OM TE REAGEREN.

zolang ze niet al te abstract zijn, mogen dan voor velen herkenbaar zijn, dat maakt ze niet altijd eenvoudig of eenduidig interpreteerbaar. Het zou echter even onzinnig zijn om te beweren dat strips dus per definitie ingewikkelde en zelfs ondoordringbare constructies zijn. Waar we evenwel voor moeten waken, is om alles op één grote hoop te gooien.

Strips zijn diverser dan het gebruik van de term medium doet vermoeden. De wereld van het beeldverhaal omvat een eigen universum. Het is een eigen manier van vertellen, met gespecialiseerde producenten (tekenaars, schrijvers, uitgevers enzovoorts), vertelwijzen (van clichématig tot creatief en literair), boodschappen (van platvloers tot intelligent), genres en lezers (meer jongeren dan ouderen, meer mannen dan vrouwen – niet voor niets houdt Het Nederlands Stripmuseum, dat aanleiding gaf tot de uitspraken, rekening met uiteenlopende doelgroepen van zowel kinderen, hun ouders als doorgewinterde liefhebbers). Strips zijn er voor vermaak, voor educatie, voor reclame, voor voorlichting en zelfs voor propaganda. Ook qua verschijningsvorm is er sprake van diversiteit: er is het striphoekje in krant en tijdschrift, er zijn gespecialiseerde stripbladen, albums en er zijn toepassingen van het medium op het internet.

Het is een mooie gedachte om er van uit te gaan dat 'de strip' iedereen bereikt zonder onderscheid des persoons, maar die gedachte is gebaseerd op drijfzand. De aanduiding van het meest democratische medium gaat bovendien voorbij aan het bestaan van strips die onwenselijke extremistische denkbeelden vertolken of beeldverhalen die dictatoriale regimes ondersteunen. Daarnaast wordt op die wijze al te gemakkelijk het commerciële karakter en gebruik van strips veronachtzaamd. (En dan doel ik niet eens onmiddellijk op het reclamegeweld van McDonalds aan de buitenkant van het museum, dat de bescheiden verwijzingen naar het nieuwe museum rijkelijk overtreft.)

Niettemin is erkenning voor het medium strip terecht. De strip is een veelzijdig en alom aanwezig medium dat geen gebruik zou hoeven te maken van al te simplistische etiketten om serieuze aandacht in museaal en ander verband te rechtvaardigen. Laten we het medium beoordelen op z'n zeggingskracht, z'n rijke geschiedenis en niet in de laatste plaats z'n creativiteit zonder daar meteen politiek getinte beoordelingen aan te koppelen die dekkend geacht moeten worden voor het medium in zijn algemeenheid. De strip is geen beter, braver of correcter medium dan andere media – maar zeker ook geen slechter.

kees.ribbens@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → CENSUUR]

Het is weer eens zover. Krantenmakers kunnen niet met hun handen van de strip afblijven. Niet hier, maar in Amerika.

Al sinds 1968 tekent Garry Trudeau zijn strip *Doonesbury*. Deze meest politieke strip van de VS is vaak goed voor controverse. Bovendien volgt hij het nieuws heel precies. In 1400 kranten per dag. En de lol is nu dat niet iedere krant hetzelfde denkt. Waardoor niet iedere krant de strip bewerkt. Zo komen de verschillen dan aan het licht.

Op dit moment is Trudeau heel kritisch over de regering Bush. Bijna dagelijks krijgt deze president wel een veeg uit de pan. Meestal beeldt hij Bush uit als een zwevende cowboyhoed of een lege ruimte met alleen tekst. Of hij geeft alleen het Witte Huis weer. In de ballonnen erboven weet je dan haarfijn wie er aan het woord is. Bovendien verspreekt de cowboyhoed zich net zo vaak als Bush. Sinds de bezetting van Irak tekent Garry hem echter steevast als zwevende Romeinse helm. Lang geleden waren de Romeinen ook bezetters in het Midden Oosten.

De oorlog in Irak is voor Trudeau een geliefd onderwerp in zijn strip. Niemand maakt zich er druk om. Hier en daar is er wel kritiek omdat hij de spot drijft met de militairen die daar hun leven wagen.

'Ja, we zijn in oorlog en we kunnen de ontberingen die een mens door een oorlog worden aangedaan niet negeren' aldus Trudeau.

Maar nu is het goed raak. In de gewraakte aflevering raakt een voormalig football-coach een been kwijt. Zijn maat die op bezoek komt in het ziekenhuis krijgt van de dokter enige uitleg over de reactie van mensen die na een operatie ontdekken dat hun been is geamputeerd. 'Ze gaan door een periode van rouw. Eerst ontkennen ze het, daarna worden ze boos.'

Op dat moment roept een stem van achter het kamerscherm *'Son of a bitch'*. Waarop de arts constateert dat sommigen de ontkenningsfase overslaan. Alsof Janet Jackson haar tepeltje laat zien, zo reageert conservatief Amerika. De uitdrukking *'Son of a bitch'* blijkt door menig krant opeens vervangen door een aantal onomatopeeën. Kan niet schelen of er een oorlog wordt gevoerd waarin Amerikanen er lustig op los treiteren in gevangenissen en dat er tientallen doden per week vallen, maar je zegt geen *'Son of a bitch'*. Da's niet netjes. Dat is heel erg. Daar raakt de natie door geschokt. Geen kwetsend taalgebruik alsjeblieft. Beetje de normen en waarden handhaven, meneer Trudeau.

Gelukkig is niet elke krantenredactie bereid tot ingrepen.

Bij de *St. Petersburg Times* reageerde men nuchter.

'Als je naar beneden kijkt en ontdekt dat een deel van je been kapot is geschoten, dan roep je zeker niet 'hemeltje lief!'. Vervolgens drukte men daar het origineel gewoon af. Waardoor wij nu weten dat verscheidene grote kranten niet vies zijn van censureren. Die buigen hun hoofd vanwege andere belangen.

Helaas zal ook in de 21e eeuw en lang daarna het begrip vrijheid van meningsuiting relatief blijven. En zolang er strips verschijnen zullen die als eerste de klappen krijgen van moraalridders.

Ben Bits

EEN INTIEM EN BESCHEIDEN JUWEELTJE

In 1992 debuteerde de Breton **Etienne Davodeau** in Nederland met het drieluik *De vrienden van Saltiel*, in 1996 gevolgd door *De stroman*. Het zijn intieme, innemende verhalen over gewone mensen die ongewone gebeurtenissen meemaken. Na *De stroman* bleef het stil. In Nederland werd niets mee van Davodeau vernomen, tot onlangs *De val* verscheen, in de collectie *Vrije vlucht* van Dupuis.

In de ruim tien jaar die sinds zijn debuut zijn verstreken, is er weinig aan de stijl van Davodeau veranderd. Ook wat thematiek van de scenario's betreft, lijkt het wel alsof de tijd heeft stilgestaan. Evenals in zijn vorige albums gaat het in *De val* om ogenschijnlijk normale mensen en alledaagse situaties. Naarmate het verhaal vordert, krijgen de personages meer diepgang. Achter een façade van alledaagsheid, komt allengs het karakter van getormenteerde personages bloot te liggen.

In *De val* komt een familie bijeen om het ouderlijk huis voor de verkoop op te knappen. De vader is allang overleden na een auto-ongeluk. De moeder is zwaar dement. Jeanne en haar broers torsen een verleden met zich meer, evenals de overige personages die geïntroduceerd worden: een metselaar en zijn knecht, de huisvriend. Het album staat in het teken van hun, soms complexe, onderlinge relaties.

De val

Davodeau
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2597-4
Prijs € 12,95
80 pagina's
kleur (hk)

Liefhebbers van actie en spektakel zullen bij Davodeau maar matig aan hun trekken komen. Alles is zo gewoon dat het lijkt alsof de tekenaar uit zijn eigen ervaring heeft geput. Maar ook in het alledaagse, hier en daar gelardeerd met wat heftige emoties, schuilt schoonheid. De personages zijn levensecht, herkenbaar. Ieder zal er iets van zichzelf in zien. Het tekenwerk is sfeervol en ingetogen. Je kunt de zomers warmte in het Franse provinciedorpje als het ware voelen, en de geuren ruiken.

De vertel- en tekenstijl van Davodeau kent weinig vaart. Dialogen en sfeertekeningen krijgen volop de ruimte. Zijn verhalen zijn niet groots en meeslepend, maar intiem en bescheiden. Voor de fijnproever is dit album een klein juweeltje. TB

Samen eenzaam in een grote stad

Grégory Mardon (Arras 1971) werkte als animatietekenaar voor onder andere de *Papyrus*-films. In 2000 verscheen zijn debuutalbum als striptekenaar bij uitgeverij Humanoides Associés. *Vagues à l'âme* gaat over de belevenissen van Grégory's opa. Twee jaar daarna maakte hij bij Editions Conélius een tweede album, samen met Charles Berberian, één van de auteurs van *Meneer Johan*. In *Cycloman* belandt een gewone jongeman per ongeluk in een wereld van superhelden.

Het derde album – *Lijf om lijf* – gaat over relaties tussen Parijzenaars. Grégory Mardon schetst in realistische tekeningen een prachtig reisverhaal over ontmoetingen tussen stadsbewoners. De onopvallende Jean Pierre, doktersassistent van een plastisch chirurg, wil groots en meeslepend leven. Op straat wordt de goeiige jongeman opgelicht en afgetuigd. Bij de meisjes loopt hij blauwtjes, als hij ze al durft aan te spreken. Hij is misschien ongelukkig, maar wie is dat niet? Alle mensen die hij ontmoet hebben hun problemen. Neem de vrouw die haar lichaam steeds laat verbouwen omdat ze er zo graag net zo wil uitzien als haar dochters. Of haar man, een succesvol ondernemer die het te druk heeft om een levensreddende operatie te ondergaan. En wat te denken van hun kinderen? De ene dochter reist over de wereld en voorziet haar lichaam als souvenir met tatoeages. De andere eet zich rond en steelt uit winkels om aandacht te krijgen. En Jean Pierre's boezemvriend schaamt zich voor zijn saaie ouders in de provincie. Zelf is hij een vlotte jongen, maar van zijn acteursplannen komt weinig terecht. Allen zijn, ook in hun relaties, alleen met zichzelf bezig. De enige uitzondering is de kleurloze Jean-Pierre. Hij biedt steun en een luisterend oor aan jong en oud. Klappen die hij krijgt deren hem niet. Sterker, de pleisters maken zijn kop interessanter. Vrouwen zien hem staan en zelfs zijn boezemvriend toont nu interesse. Al die schrammen, daar moet een vrouw achter zitten. Jean-Pierre helpt hem niet uit de droom en verdwijnt in de anonieme massa. EvdH

Lijf om lijf

Mardon
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2572-9
Prijs € 12,95
72 pagina's
kleur (hk)

Kartonnen oorlogsdecors

De Kameleons was de bijnaam van een Frans regiment schildersoldaten die in de Eerste Wereldoorlog aan het front camouflagemateriaal maakten om de Duitsers voor de gek te houden. In de strip over deze heldhaftige kunstenaars overleeft schilder-luitenant Theo de la Roche Gouanvic het slagveld; zijn kameraad Vincent le Gagneur niet. Theo trouwt na de oorlog met Elsa, de weduwe van Vincent en moeder van een dochtertje, en exposeert succesvol. Haar vader kijkt eerst de kat uit de boom, maar benoemt Theo uiteindelijk tot opvolger van zijn kunstgalerie.

Theo begint zich echter steeds merkwaardiger te gedragen en aan de dood van Vincent zit ook een luchtje. Het verleden wordt opgerakeld, Elsa begint argwaan te krijgen en er komen lijken uit de kast. Het verhaal komt tot een verrassende ontknoping.

De Kameleons is een originele strip van twee debutanten uit Bretagne. De 44-jarige **Henri Fabuel** tekende voor het ingenieuze scenario; zijn twaalf jaar jongere partner **Fabrice le Henanff** – in Brest een lokaal bekende tekenaar – is verantwoordelijk voor het schilderachtige, stemmige tekenwerk. Het enige jammere aan de strip is de zelfmoord van de vader van Elsa: een ongeloofwaardige actie omdat de man leefde voor zijn dochter en kleinkind. Desalniettemin een puik debuut. RS

De Kameleons

Le Henanff & Fabuel
Casterman 2004
ISBN 90-303-8119-1
Prijs €13,50
64 pagina's
kleur (hk)

Getroebleerde strip in Koude Oorlogstijd

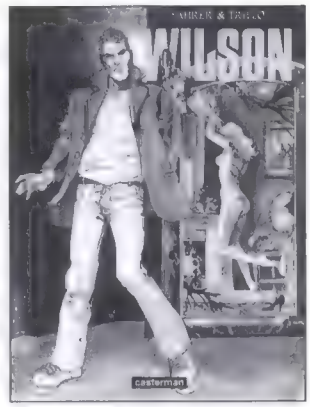

Een ontmoeting met een CIA-agent was voor de Argentijnse scenarist **Carlos Trillo** (1943) een bron van inspiratie voor het creëren van de stripreeks *Mon nom n'est pas Wilson*. In een hedendaagse realistische setting laat hij de getroebleerde ex-geheimagent Wilson optreden, die wordt ingehuurd voor allerlei klussen van dubieuze aard. Geestelijk dreigt hij regelmatig in te storten door de herinneringen uit zijn gewelddadig verleden, waarbij de dood van een vrouw, die als dubbelagente optrad, een prominente rol speelt. Op momenten dat hij in het schemergebied tussen waan en werkelijkheid zweeft, wordt zijn pad gekruist door mysterieuze mannen in het zwart, boodschappers vol onheil. In het derde deel van deze stripreeks moet Wilson vrezen voor zijn leven. Zijn voormalige chef in het Berlijn van de Koude Oorlog wil hem zo snel mogelijk laten liquideren om zo te voorkomen dat diens verleden als dubbelspion aan het licht komt. Daarbij schendt hij een aantal gedragscodes, dat binnen de wereld van geheime diensten, gangbaar is. Daarmee tekent hij zijn doodvonnis. Wilson heeft eens te meer het gevoel dat hij binnen dit spel is misbruikt. Het scenario is eenvoudig doch zorgvuldig van opzet met een groeiende spanningsboog. De karakters worden extreem neergezet. Wilson is een toeschouwer, een voorbijganger, die de speelbal in een door hem onbegrepen spel dreigt te worden. Zijn ex-baas is de ploert, die op elk moment zijn seksuele aberraties wil tentoonstellen. De optredende dames zijn steevast verleidelijk en gericht op het verslinden van mannen. De tekenstijl van de evenals Trillo uit Argentinië afkomstige **Walter Fahrer** (1939) is schetsmatig realistisch. Zowel in de sfeerscènes als in de actievolle scènes sluit dit tekenwerk naadloos aan bij het scenario. Hoewel geen topper is dit toch een onderhoudend en adequaat geschreven en getekend stripverhaal. RB

Wilson 3: Berlijn

Trillo & Fahrer
Casterman 2004
ISBN 90-303-4353-2
Prijs €4,95
48 pagina's
kleur (sk)

Broers met een andere Duck-stijl

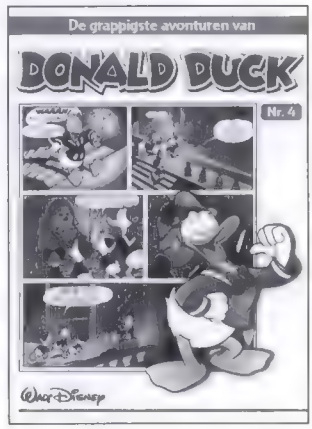

De Nederlandse Duckstal kent al vele jaren een bijzonder tekenaarsduo, de broertjes Mau en Bas Heymans. Het werk van **Mau Heymans** stond al centraal in deel 2 van deze albumreeks, die onder fans al stiekem 'de auteursreeks van Sanoma' heeft meegekregen. Deel 4 is geheel van de hand van **Bas Heymans**. Opmerkelijk is dat de tekenstijl van beide broers bijzonder weinig van elkaar verschilt: zelfs de meest doorgewinterde Duck-fan met getraind Disney-oog wil een 'echte Mau' nog wel eens verwarren met een 'echte Bas'. Beide tekenaars zijn er beslist in geslaagd om een geheel eigen Duck-stijl te introduceren. Terwijl Mau sterk is in de korte komische verhalen met een wat lossere, koddige stijl, is Bas duidelijk meer in zijn element met het avonturengenre. Dat wordt ook enigszins bepaald door de scenario's die beide heren krijgen aangereikt: in dit album zijn dat verhalen van **Frank Jonker** en **Jan Kruse**. *Daar zit een luchtje aan* is het enige verhaal van Mau Heymans en **Kirsten de Graaff**, die zich naast het tekenwerk ook al vele jaren met succes op de scenario's storten en zorgen voor een frisse wind in het vaak gezapige Duckstad. *De spion in de Epoque-Express* en *Het mysterie van het Ruigerbos-Woud* zijn de avontuurlijke hoogtepunten in dit album, waarvan je hoopt dat de generatie kinderen van eind jaren negentig ze zal blijven herinneren en herlezen. De verhalen in dit album zijn dan ook al een flink aantal jaartjes oud en het is te hopen dat deze leuke '*rerun*-albums' wat vaker verschijnen. Ouder materiaal (zoals de legendarische verhalen van Jippes en Milton van eind jaren zeventig) zouden eveneens niet mogen ontbreken in een dergelijke reeks... PvC

De grappigste avonturen van Donald Duck 4

Sanoma 2004
Heymans & diverse scenaristen
ISBN 90-5855-311-6
Prijs €4,95
96 pagina's
kleur (sk)

Wielrennen in voetbalstrip

F.C. De Kampioenen is een tamelijk sullig voetbalelftal onder leiding van de wat burgerlijke en tamelijk gezette Boma. Maar in dit deel van deze stripserie wordt er fanatiek gesport – wielerteam 'de Vrolijke Trappers' wint een voetbalwedstrijd van F.C. De Kampioenen. Boma, een man van middelbare leeftijd, wordt trainer van zijn voetbalelftal en rijdt fluitend aan kop. Hij weet zelfs de sprint te winnen van wereldkampioen Ward Bellens (bedoeld wordt veldrijder Bart Wellens) – in een wegwedstrijd weliswaar. Op de Mont Ventoux echter komt het bedrog van Boma uit.
De strip van **Hec Leemans** (met medewerking van Tom Bouden) is aan de melige kant, met avonturen op een naturistencamping, rare valpartijen en verzekeringsbedrog en kent uiteraard typische striponmogelijkheden als een renner die de top van de Ventoux haalt op een éénwieler. Leuk punt: vrouwen verkiezen de wielrenners boven de voetballers. Geinige strip, maar haalt het niet bij bij voorbeeld realistische strips over de Tour de France. RV

F.C. De Kampioenen 31: Kampioenen op wielen

Leemans
Standaard 2004
ISBN 90-022-1627-0
Prijs €4,10
32 pagina's
kleur (sk)

Getroebleerde strip onder woestijnstof

De versteende droom is het verhaal van de enigszins wereldvreemde tweeling Pauline en Eugène Baron. In de tweede helft van de 19e eeuw vormen zij met James Bellington, Felix Jouot, Jaspers Seams en Kolonel Artbury de weinig samenhangende leden van een archeologische expeditie die de rotsstad Petra onderzoekt. Verlost van de verstikkende Victoriaanse regels thuis brokkelt hier het laagje vernis dat beschaving heet snel af. Irritaties en onbegrip overheersen. Doel van de expeditie is om Petra, de stad van de Nabateërs in Zuid-Jordanië, en 2000 jaar oud, in kaart te brengen voor een groot publiek. Eugène en Pauline zijn de klassiek geschoolde kinderen van de beroemde archeoloog Baron. De relatie tussen de tweeling gaat verder dan een normale broer/zus-verhouding en vertoont tal van incestueuze trekjes. Eugène maakt zich in Petra echter gaandeweg los van zijn zus door volkomen in de ban te raken van een jonge mysterieuze Nabetaanse vrouw die zich Nubayat noemt. De opdringerige archeologen en grafschenders Jouot en Seames worden door haar op gruwelijke wijze omgebracht. Eugène wordt haar geliefde en steunt Nubayats vernietigingsdrift want de westerse mens, de kolonist komt slechts 'met hamers, houwelen en dynamiet om alles te vernietigen'. Zijn moralisme gaat aldus gepaard met veel bloed. Alleen zijn onvoorwaardelijke liefde voor Pauline maakt dat zij als enige de verschrikkelijke slachtingen overleeft. Geshockeerd door de gebeurtenissen trekt Pauline de woestijn in om alle contact met haar broer te verliezen. **Isabelle Dethan** heeft een acceptabel scenario neergezet dat speelt met vertrouwde items als grafschenders die voor hun daden moeten boeten, de mysteries van het Midden-Oosten en de arrogantie van de westerse mens. Dethan had al naam gemaakt met de fantasyreeks *De Zandmemoor* en recentelijk de reeks *In het land van Horus*, over het oude Egypte (zie *Stripschrift 360*). Voor beide reeksen nam ze ook de tekeningen voor haar rekening. Traag laat ze haar verhaallijn lopen, haar personages getroebleerd en vol verlangens kijkend naar de horizon. Veel blijft bij haar scenario onderbelicht wat de lezer aanspoort om zelf een deel van het verleden van haar personages in te vullen. Storend is dit zeker niet. **Daphné Collignon** heeft op geheel eigen wijze invulling gegeven aan dit woestijndrama. Deze illustratrice van voorheen Disneyworld en een keur van gerenommeerde Franse romans legt haar tekeningen onder een wolk van woestijnstof. Aarde, oker en zandkleuren domineren de pagina's. Pas bij de paradijselijke tuin blijken er ook andere kleuren op haar palet te bestaan. Dit kleurgebruik heeft het juiste, stemmige en ook onheilspellende effect. Grafisch zijn haar pagina's minder doeltreffend door de weinig spannende pagina-indeling en gekozen standpunten. Haar tekenwerk is wisselend van kwaliteit; de figuren blijven vaak wat vlakjes door de beperkte gelaatsuitdrukkingen en zijn anatomisch lang niet altijd verantwoord.
Als toegift wordt de lezer voorzien van een beknopt werkdossier wat weinig toevoegt aan het verhaal. Wel aardig is de opzet en afstemming van de werkzaamheden tussen Collignon en Dethan. JdL

De versteende droom 1: Petra

Collignon & Dethan
Glénat 2004
ISBN 90-6969-358-5
Prijs €12,95
48 pagina's
kleur (hk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

VALREEP

◆ Dupuis is onder naam 'Impressie(s)' gestart met een nieuwe collectie (in softcover). Volgens Dupuis gaat het om 'verhalen die hun sporen nalaten'. Daarbij is het genre niet van belang; zowel sciencefiction-, thriller-, griezel-, western- als fantasyliefhebbers zullen wat van hun gading kunnen aantreffen.
Het eerste deel – *Yoni 1* van Philippe Berthet en Yann – is inmiddels verschenen. Voor de rest van het jaar staan nog tien albums op het programma, waaronder *De heer vastenavond van as* (twee delen, door Liberge), *Lucy* (Malès en Thirault), *Nieuwe kapers* (Liberge en Filippi), *Het boek der onsterfelijken* (Juret en Ploy), *Pandora box* (twee delen, Pagot, Radovanovic en Alcante) en het tweede deel van *Yoni*.

Familieperikelen bij Michel Vaillant

Halverwege de zestiger jaren van de vorige eeuw kreeg **Jean Graton** van de hoofdredactrice van het damesweekblad *Chez Nous* het verzoek om voor haar blad een familiestrip te maken. Tot midden jaren zeventig heeft hij op scenario's van zijn echtgenote **Francine Graton** tien verhalen getekend rond het wel en wee van de Labourdets, een typische middenklasse-familie. Slechts de eerste drie verhalen zijn ooit in boekvorm verschenen en het ware verstandig geweest indien de uitgever zijn onthullingdrang binnen de perken had gehouden en het daarbij had gelaten. De verhalen zijn gedateerd en reuze braaf. Inhoudelijk staan vooral de relaties onder druk; mannen gedragen zich als haantjes; dames strijden om de gunsten van de beschikbare heren. De hoofdpersonen zijn sjablonen. Hun activiteiten, hun houdingen, hun gesprekken verlopen volgens een bepaald patroon, stereotiep. Alleen voor de liefhebbers van de strip *Michel Vaillant* zijn deze verhalen *Gefundenes Fressen*.

Toch even over de inhoud van dit vierde deel van *De Labourdets...* Françoise Labourdet heeft een rijke vriend die haar uitnodigt voor een cruise. In het gezelschap bevindt zich een feeks, die een wig tracht te drijven tussen het meisje en haar Jean-Marc. Natuurlijk delft ze het onderspit, maar voordat het zover is, breken er donkere tijden aan voor Françoise. Schuld en boete, jaloezie en aanslagen, niets blijft haar bespaard. Haar verhouding met Jean-Marc loopt kleine deukjes op, maar eind goed al goed. Op naar het huwelijk tussen die twee.
De tekenstijl van Jean Graton is bekend. Realistisch met veel vierkante kaaklijnen bij de bezorgd kijkende heren. De tekeningen zijn opnieuw ingekleurd. Het taalgebruik is archaïsch. Het stripalbum is vol zorg uitgebracht en dat is voor de liefhebbers van vorm een kleine zegen. RB

Onuitgegeven toppers 8: De Labourdets 4: De cruise van het serpent

Graton & Graton
Graton 2004
ISBN 90-70816-69-5
Prijs €4,60
48 pagina's
kleur (sk)

[E N V E R D E R]

Agence Hardy 3: Het rode vergif (Goetzinger/Christin, Dargaud). Interessante serie rond privé-detective Edith Hardy in de koude oorlogstijd. Met dit derde deel ronden Annie Goetzinger en Pierre Christin de eerste cyclus af. RS

Caroline Baldwin 8: Dodelijke therapie (Taymans, Casterman). Caroline dreigt het slachtoffer te worden van een ingenieuze verzekeringsfraude en moet vrezen voor haar leven. Goed scenario met aandacht voor karakterverdieping. TdK

Coma 3: Morgen, misschien (Dupré, Glénat). Dana vertelt hoe ze in coma raakte. Dat verhaal bevat beren, kwaadaardige schuldeisers en buitenaardse verschijnselen. Dupré geeft de sfeer aardig weer en zet geloofwaardige personages in een ongeloofwaardige loop van gebeurtenissen. HW

Donjon Ochtendgloren -99: Hemd van de nacht (Blain/Sfar/Trondheim, M) en **Donjon Avondschemer 101: Het drakenkerkhof** (Sfar/Trondheim, M). Nummer -99 is het eerste album van de subserie waarin de schepping van de Donjon – de slottoren – centraal staat. Nummer 101 is de aftrap voor een beschrijving van de teloorgang van de Donjon. Geniale onzin. RS

Het geheim van het huis Winchester (Cabanes/Delmas, Glénat). De weduwe van een wapenfabrikant bouwt een immens en lux huis voor de overleden slachtoffers van de industrie die haar rijk heeft gemaakt. Deze kluwen spoken maakt het de levenden knap lastig. Dynamisch tekenwerk, verrassend kleurgebruik en een doordachte verteltechniek maken deze paranormale rimram zeer onderhoudend. HW

Getekend, Marc de Bel 1: De zusjes Kriegel (Dhondt/Adriaenssens/ De Bel, Standaard). Standaard gaat de jeugdboeken van Marc de Bel uitbrengen in stripvorm. De drielingzusjes Kriegel bijten het spits af en blijken behalve gokverslaafde ouders ook een duivelbestrijdende oma te hebben. Goed voor een vermakelijk kwartier. TdK

Ibicus 4: Vierde boek (Rabaté, Oog & Blik). Afsluitend deel van deze vrije stripbewerking van *Ibicus*, een roman van de stalinistische auteur Alexis Tolstoï. Schilderachtig, sfeervol, soms wrang, soms geestig. Fraai debuut in Nederland van Pascal Rabaté. RS

Imago Mundi 3: De 25e Rune en 4: De Odysseus-hypothese (Brahy/Corbeyran/ Barquelaire, Dargaud). Opnieuw twee delen tegelijk in de schappen. Het driemanschap, gespecialiseerd in virtuele reconstructies, onderzoekt bijzondere vondsten tijdens de bouw van een stuwdam. Strak getekend en vergezocht. TdK

I.R.$. 6: De omkoper (Vrancken/Desberg, Lombard). Het draait in dit strak gestileerde deel met een ongeloofwaardig verhaal allemaal om Silicia. Zij moet in opdracht van haar geheimzinnige compagnon een reeks moorden plegen. Larry B. Max, special agent, zit haar op de hielen. TdK

Leonardo 34: Dr. Genie en Mr. Au (Turk/De Groot, Lombard). Nieuwe grappen van deze geniale uitvinder. Wie wil weten hoe de onnavolgbare volgorde van deze serie in elkaar steekt, moet de vorige *Stripschrift* er nog maar eens op naslaan. RS

De maanpaarden (Schuiten, Casterman). Magisch-realistisch prentenboekje in oblongformaat voor kinderen. Schatplichting aan *Little Nemo*. Oogt mooi, doch met lege inhoud. RS

De meestersteenhouwer 3: De dame van Ligugé (Stalner/Bardet, Dargaud). Degelijke historische strip die zich afspeelt in 18e eeuws Frankrijk. Waar blijven de Nederlandse tegenhangers? RS

Requiem 2: Alicia (Matteo/Zidrou, Dupuis). Vooralsnog moorddadige, pretentieuze onzinstrip. RS

De Rochesters 3: De lijst van Victoria (Wurms/Dufaux, Dupuis). Na twee delen bij Casterman verschijnt het derde nu in de Spotlightreeks van Dupuis. De jonge Victoria ontvangt berichten van haar overleden moeder die steevast tot onheil leiden. Jack Lord onderzoekt dit in een soms '*Het Gele Teken*-aandoend' Londen. TdK

De rode ridder 202: De piraten van Sluis (Biddeloo, Standaard). De Fransen willen wraak voor het verliezen van de Guldensporenslag. Ook Sluis nemen ze op de korrel, om de handelsroute (het Zwin) naar Brugge te blokkeren. Maar ze hebben buiten de piraten van Sluis gerekend, en de Rode Ridder natuurlijk. Geslaagde historische fictie. RS

Sarah Spits 19: De Amazones en 5 andere merkwaardige vrouwen (Wasterlain, Dupuis). Stoere Sarah Spits reist voor haar reportages de hele wereld over. Het levert een leesbare, licht geëngageerde en af en toe ongeloofwaardige avonturenstrip op. RS

De Schorpioen 4: De duivel in het Vaticaan (Marini/Desberg, Dargaud). Gelikte historische strip. Of is het religieuze horror? RS

W817 4: Op vrijersvoeten (Swerts/Vanas/Leemans, Standaard). Stripbewerkingen van tv-series scoren goed bij onze zuiderburen. Het moet gezegd: deze versie van de tv-reeks *W817* (spreek uit: wacht eens even) is niet eens zo beroerd. RS

Zodiak 11: Kwaad bloed (Oosterveer/Ritstier, Boumaar). Met dit deel komt een eind aan de fantasy-avonturen van Tom van Santen. Deze Tolkienachtige vertelling heeft alle ingrediënten zoals elfen, trollen en kwade burchtheren dan wel gehad. Symbolisch wordt in het laatste plaatje het stokje overgedragen aan Nicky Saxx, de opvolgster in *De Telegraaf*. Achterin een uitgebreid interviewverslag met de makers. TdK

[SERVICE SPREAD]

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- **t/m 7 juni** *Expo 'Meccano in Mekanik', met werk van Hanco Kolk, Mekanik Strip, St. Jaconsmarkt 73, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-2342347 of www.mekanik-strip.be*
- **t/m 13 juni** *Expo 'Boerke', van Pieter de Poortere, Het Huis van Alijn - Museum van de dingen die (nooit) voorbijgaan, Kraanlei 65, Gent, België, info: (+32) (0)9-2692350 of www.huisvanalijn.be*
- **t/m 13 juni** *Expo 'Striphelden op het witte doek', van filmproducent Ruud den Drijver, Het Glaspaleis, Bongerd 18, Heerlen, info: (+31) (0)45-5772200 of www.glaspaleis.nl*
- **t/m 20 juni** *Expo Dick Matena 'De avonden, een beeldverhaal', Vleeshal, Grote Markt 16, Haarlem, info: (+31) (0)23-5115775 of www.dehallen.com*
- **t/m 20 juni** *Expo 'Fokke en Sukke kunnen het nog steeds niet alleen', Museum De Beyerd, Boschstraat 22, Breda, info: (+31) (0)76-5299900 of www.museumdebeyerd.nl*
- **t/m 30 juni** *Expo 'Kuifje en de stad', Sint-Gorikshallen, Sint-Goriksplein 1, Brussel, België, info: www.tintin.com of www.hallessaintgery.be*
- **t/m 22 augustus** *Expo 'De fotograaf - In het hart van Afghanistan', met tekeningen van Emmanuel Guibert en foto's van Didier Lefèvre, Spaarnestad Fotoarchief, Groot Heiligland 47, Haarlem, info: (+31) (0)23-5185152 of info@spaarnefoto.nl*
- **t/m 29 augustus** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31) (0)71-5168800 of www.rmv.nl of www.kuifje.com*
- **t/m 29 augustus** *Expo 'Donald Duck - 70 jaar jong', Cobra Museum, Sandbergplein 1, Amstelveen, info: (+31) (0)20-5475050 of www.cobra-museum.nl*
- **t/m 5 september** *Expo 'The adventures of Tintin at sea' over Kuifje, The National Maritime Museum, Greenwich, Engeland*
- **t/m 12 september** *Expo 'De eeuw van Jacobs' over het leven van Edgar P., Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- **t/m 26 september** *Expo 'Blake en Mortimer in het Legermuseum – By Jove! De patronen zijn op...', Koninklijk Legermuseum, Jubelpark 3, Brussel, België, info: (+32) (0)2-7377833 of www.klm.mra.be*
- **5 en 6 juni** *Stripdagen, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl*
- **11 juni t/m 10 juli** *Expo Mars Gremmen, Stripboekhandel De Noorman, Van Welderenstraat 45, 6511 MC Nijmegen, info: (+31) (0)24-3226146 of noorman@noorman.fol.nl*
- **12 juni t/m 5 juli** *Expo 'Nein, an die Schweinerei', met werk van Kim Duchateau, Mekanik Strip, St. Jaconsmarkt 73, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-2342347 of www.mekanik-strip.be*
- **20 juni** *7e Stripdag, Sporthal Gitok, Vogelenzangstraat, Kalmthout, België, info: (+32) (0)3-6666783 of (+32) (0)11-726563 of stripkalmthout.cjb.net*
- **27 juni** *9e Mercator Stripbeurs, Gem.school Kruibeke, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: www.geocities.com/mercatorstrip*
- **4 t/m 21 augustus** *Expo Paul Geerts, met aquarellen en tekeningen, Koornmarktspoort, IJsselkade 1, Kampen*
- **19 t/m 28 augustus** *Expo van cartoons met het thema 'vrijheid', Galerie Brokkelkamp, Geerstraat 26, Kampen*
- **21 augustus** *6e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0)38-3320997 of www.stichtingpromotiekampen.com*
- **28 en 29 augustus** *19e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32) (0)11-661473 of johan.gerlings1@pandora.be*
- **12 september** *4e Grote Stripfestival, Cultuurcentrum aan de Melaan, Mechelen, België, info: www.comic-strips.com*
- **18 september t/m 3 oktober** *Verkoopexpo 'Unieke bommen en granaten deel 2', met originelen van tekenaars uit binnen- en buitenland, Kunstgalerij Diciotto, Martelarenlaan 18, Hasselt, België, info: (+32) (0)11-215215 of wonderland.half.vier@skynet.be*
- **2 en 3 oktober** *4e Opendeur & Stripmarkt, Stripcentrum + Zaal Ars, Boomsesteenweg 333+337, Wilrijk, België, info: (+32) (0)3-8274426 of info@stripcentrum.org*
- **9 en 10 oktober** *14e Hasseltse Striptweedaagse, Grenslandhallen, Gouverneur Verwilghensingel 70, Hasselt, België, info: (+32) (0)11-215215 of wonderland.half.vier@skynet.be*
- **23 en 24 oktober** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- **3 t/m 7 november** *10e Holland Animation Film Festival, Utrecht, info: (+31) (0)30-2331733 of www.haff.nl*
- **6 november t/m 10 december** *Expo 'De Vlaamse Loustal', met werk van Jeroen Janssen, Mekanik Strip, St. Jaconsmarkt 73, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-2342347 of www.mekanik-strip.be*
- **27 en 28 november** *2e Salon International de la Bande Dessinée, Palais Expo, Charleroi, België, info: (+32) (0)71-363636 of www.promodiff.be*
- **17 en 18 december 2005** *Strip Turnhout 2005, Turnhout, België*

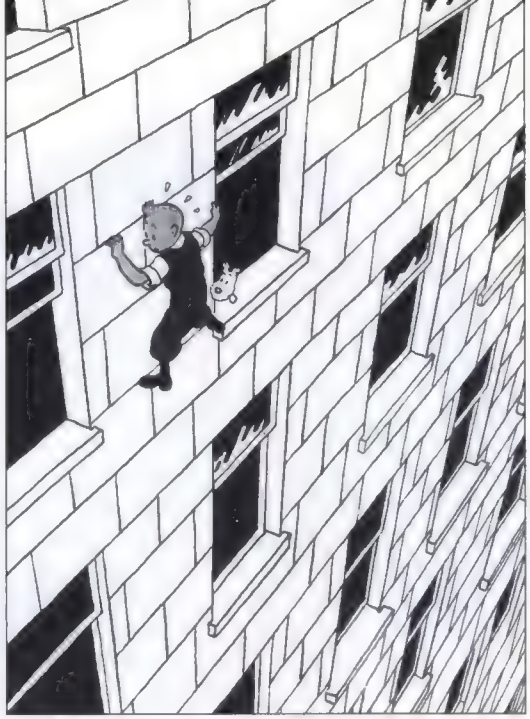

Kuifje en de stad

Het kan maar niet op met onze gekuifde stripheld. Nu is het weer aan Brussel om Kuifje eer te bewijzen in zijn 75e bestaansjaar. In de Sint-Gorikshallen vindt nog tot en met 30 juni de expositie *Kuifje en de stad* plaats. Dat Kuifje in Brussel woont staat voor menigeen niet ter discussie; vele verwijzingen naar Brusselse straten, buurten en gebouwen maar ook zijn Brussels dialect wijzen hierop. Door een twaalftal maquettes van stedelijke voorstellingen is te aanschouwen dat de reporter in meer steden is geweest. Shanghai, New Delhi en Moskou zijn hiervan slechts enkele voorbeelden. De expositie, die zowel Frans- als Nederlandstalig is ingericht, is een initiatief van de Brusselse afdeling ruimtelijke ordening, uiteraard in samenwerking met de Fondation Hergé en dient als feestelijke opening van het Stedebouwkundig Huis, een aanspreekpunt voor alle bewoners van Brussel. Ter gelegenheid ervan is bij uitgeverij Lannoo ook nog eens een prachtig naslagwerk uitgegeven. Meer info: zie agenda. TdK

Donald Duck als museumgast

We schrijven 1934. Mickey Mouse is in Amerika een populaire stripfiguur. Eén ding is jammer, zo vinden veel mensen: hij is zo braaf. Eigenlijk te braaf. Met de komst van Donald Duck, eerst in een bijrol in de film *The Wise Little Hen* en later in dezelfde bijrol als opvliegende eend in de *Mickey*-strips bij Mickey, wordt dan ook het hunkerende strippubliek op de wenken bediend. Donald is alles wat de gemiddelde mens zo onuitstaanbaar maakt maar wat tevens zo leuk is om te aanschouwen. Geïrriteerd, ongeduldig, hebberig en egoïstisch zijn maar paar van Donalds karaktereigenschappen. Gelukkig wordt dit alles gecompenseerd door een groot 'ruwe bolster, blanke pit'-gehalte. Duck is vanaf dat moment niet meer weg te denken uit de strip- en tekenfilmwereld. Nu, 70 jaar later, blijft hij ongeëvenaard populair. In het Cobra-museum te Amstelveen is onder de titel *Donald Duck – 70 jaar jong* een expositie ingericht. De tentoonstelling is breed georiënteerd: van filmpjes tot weekbladcovers en van schilderijen tot beeldende kunst. Thom Roep, *Duck*-kenner en hoofdredacteur van het weekblad *Donald Duck* is ingezet als adviseur. Meer info: Zie agenda. TdK

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Bas van der Zee heeft zijn job als relatiebeheerder strips bij distributeur Van Ditmar medio mei ingeruild voor het onzekere bestaan van stripwinkelier. Startend als medewerker in de winkel zal hij op korte termijn Stripwinkel Lambiek in Amsterdam overnemen van Kees Kousemaker. De eerste grote klus wordt de verhuizing naar een nieuw groter pand. Of dat wederom in het centrum van Amsterdam zal zijn, is nog onduidelijk. 'We hebben meerdere opties', aldus Van der Zee diplomatiek.

Terwijl begin april het Vlaams Fonds voor de Letteren bekend maakte dat een flink aantal **Ink**-medewerkers beloond wordt met een start-, aanmoedigings- dan wel scheppingsbeurs volgde twee weken later het bericht dat het bestaan van het Vlaamse striptijdschrift zeer binnenkort tot een einde komt. Het blad dat een podium wil bieden voor nieuw Vlaams tekentalent zal nog één laatste keer verschijnen (juli 2004).

Kinderboekenillustrator **Max Velthuijs** is de Hans Christian Andersen Award 2004 toegekend door de International Board on Books for Young People (IBBY). Alleen Annie M.G. viel als Nederlander eerder deze eer ten deel (1988).

Gouda heeft weer een stripwinkel. Begin april opende **Stripwinkel Cartoon** haar deuren. Eigenaar is Berny Boer, die eerder stripwinkels exploiteerde in Alphen aan den Rijn en op de pier in Scheveningen. Boer hoopt nu zijn definitieve locatie te hebben gevonden en wil een gevarieerd aanbod bieden in de winkel die te vinden is in het centrum van Gouda aan de Markt 19, 2801 JH, telefoon (+32)(0)182-751831.

De **Cartoonschool** in Amsterdam is failliet, maar start door in een nieuwe opzet, met onder andere een raad van bestuur die voor de nodige aansturing moet zorgen.

Inspecteur Netjes is uit *Veronica Magazine* verdwenen. Zijn plaats is inmiddels ingenomen door *Eugène* (Jan-Dirk Barreveld) en *Vader & Dochter* (Peter de Wit). *Dirkjan* van (Mark Retera) mocht blijven. De keuze kwam tot stand na een lezersverkiezing tussen zes mogelijke strips. Lezers mogen blijkbaar veel invloed uitoefenen op het stripbeleid van de tv-gids. Een aflevering van *Inspecteur Netjes* die zich afspeelde in een woonwagenkamp leverde zoveel negatieve reacties op dat de redactie tegen Hanco Kolk zei dat de inspecteur met pensioen mocht (of dood, zoals in de laatste aflevering zo ongeveer gebeurde).

De tweejaarlijkse **Stripgidsdagen** in Turnhout zijn gered. Nadat de oude organisatie het bijltje er na de laatste editie van vorig jaar bij neer gooide, zijn er nieuwe vrijwilligers opgestaan die zich in de vzw Strip Turnhout hebben verenigd, waaronder de stripjournalisten Geert de Weyer en Jan Bex. Ook Patrick van Gompel, mede-organisator van het eerste uur, heeft zich bereid verklaard in de vereniging te stappen. Het Turnhoutse stadsbestuur werkt mee door de subsidieaanvraag voor de jaren 2004 (€20.000) en 2005 (€25.000) toe te kennen. Verder komt er een heuse stadstekenaar die in actie komt bij speciale gelegenheden in de stad

→ WINNEN

Hij komt de laatste jaren steevast voor in rijtjes met favoriete series: Largo Winch. Zijn albums gaan dan ook als warme broodjes over de toonbank. Zoals in het vorige nummer te lezen was, brengt stripwinkel Blunder een luxe uitgave van *De prijs van het geld* op de markt in een beperkte oplage. Eén van die exemplaren heeft de jubilerende stripwinkelier Paul van Dam beschikbaar gesteld voor onze prijsvraag. Wilt u in het bezit komen van dit *collectors item*? Geef ons dan het antwoord op de volgende vraag:

Wat is de echte achternaam van Largo Winch?

Stuur uw antwoord vóór 15 juli naar:
Largo-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Als we meerdere goede inzendingen ontvangen zal er worden geloot. De winnaar maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussieren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Michel 'VROAAP' Vaillantprijsvraag Stripschrift 359:
Wij vroegen naar de man en het gelijkgenaamde raceteam van slechteriken dat Michel al vanaf *Het spook van de 24 uur* dwars zit. Het antwoord is natuurlijk 'Leader'. De volgende personen ontvangen een Michel Vaillant-T-shirt:
Paul Achterberg (Born), **Marcel Bresser** (Krimpen aan den IJssel) en **Frans Kisner** (Zevenhuizen). Alle prijswinnaars natuurlijk van harte gefeliciteerd!

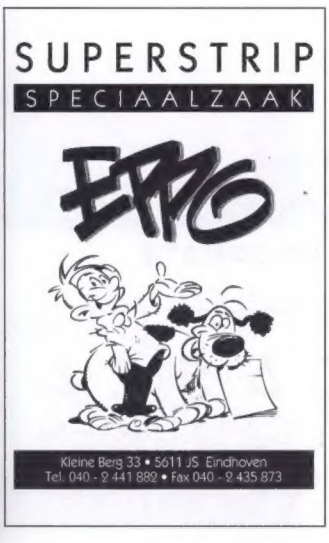

→ STAPELTJE SECUNDAIR

Brabant Strip Magazine 116
Het omslag van dit nummer werd getekend door Gerard Leever. Binnenin een interview met de tekenaar van *Suus en Sas*, *Oktoknopie* en *Het Felix Flux Museum*. Verder helaas slechts een 'standaard'-vulling van het blad: het fileren van de zoveelste *Sus en Wis*, de nieuwtjes, de boekbesprekingen en de reclame-uitingen. De redactie lijkt de automatische piloot te hebben gevonden. TdK
Meer info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België of *www.brabantstrip.be*

The Comics Journal 258
Een levendige en pagina's lange brievenrubriek opent dit nummer van TCJ. Aardig om te zien hoe artikelen tot op de letter gelezen èn becommentarieerd worden. Ook veel boekbesprekingen waaronder *Little Lit 3: It was a dark and Silly Night* met werk van Joost Swarte wiens klare lijn in hoog aanzien staat. Het klapstuk zit dit keer aan het eind: bijna 40 pagina's lang aandacht voor twee giganten in de Amerikaanse comicwereld, Steve Ditko en Stan Lee. TdK.
Meer info: 7563 Lake City Way N.E., Seattle WA 98115, Verenigde Staten of *www.tcj.com*

Strip! 25
Veel Japan in dit Deense kwartaalblad. Eerst een artikel over de plaats van strips in de Japanse samenleving gevolgd door een verhandeling over *Dragon Ball*: Popu-manga. Verder een terugblik op Angoulême 2004, aandacht voor Achdé (pseudoniem van Hervé Darmenton) als nieuwe tekenaar van *Lucky Luke* en de populaire Deense tekenaar Freddy Milton. TdK.
Meer info: Bergthorasgade 40, 4.tv. 2300 København S, Denemarken

Stripnieuws 04/2
In dit nummer een interview met Gerrit de Jager, over wie momenteel de openingsexpositie van Het Nederlands Stripmuseum is ingericht. Dat het De Jager goed gaat kunnen we aflezen aan zijn uitspraak dat hij veel aanbiedingen binnenkrijgt en ze vrijwel allemaal afwijst. Verder een artikel over

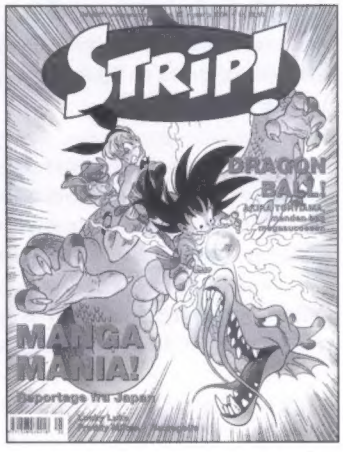

ADVERTENTIE

HERMANN SIGNEERT BIJ FANTASIA
ZATERDAG 19 JUNI 2004

- SPECIAAL VOOR DEZE DAG UITGAVE VAN DIVERSE GENUMMERDE EN GESIGNEERDE PRENTEN.
- HERMANN MAAKT IN EEN AANGEKOCHT STRIPBOEK EEN MOOIE TEKENING.
- OPENING EN SIGNEREN VANAF 3 UUR.
- TEVENS VERKOOP VAN ORIGINELEN.
- ZIE ONZE WEBSITE VOOR MEER INFORMATIE.
- HTTP://HOME.TISCALI.NL/STRIPWINKELFANTASIA

STRIPWINKEL ☆ FANTASIA
ANTIQUARIAAT ☆ CURIOSA ☆ POSTERS ☆ INLIJSTINGEN
GELDERLANDPLEIN 203 ☆ 1082 LW AMSTERDAM ☆ TEL. 020-6427888

reclame in de strip (of eigenlijk strips in de reclame), aandacht voor de strip *Orphanimo!!* en zijn makers en een vooruitblik op de opening van het Stripmuseum te Groningen. TdK
Meer info: Veldweg 13, 6996 DA Drempt of *info@stripnieuws.nl*

Xtra 2
'Beeld dat je knock-out slaat', luidt de subkop van *Xtra*, de stripkrant op tabloidformaat en na het zomernummer in 2003 nu voor de tweede keer verschenen. Het moet gezegd: Er is mooi beeld te zien. Van Basil Wolverton bij voorbeeld met zijn oerlelijke vrouwen of van *The Preacher*, de nog te verfilmen Amerikaanse geweldcomic. Verder weinig diepgravends over 'de vrouwelijke Robert Crumb' Julie Doucet, Stéphane Blanquets. Er zijn ook enkele niet-stripgerelateerde items opgenomen, zoals dat over Chinese propagandaposters en een collage Nazi-uniformen. TdK
Meer info: Postbus 2940, 1000 CX Amsterdam of *xtraproducties@xs4all.nl*

→ INBOX

OMSLAGBELEID OP DE KORREL

Hierbij wil ik ernstig protesteren tegen het uitbrengen van *Stripschrift 360* met twee verschillende covers. Als rechtgeaarde verzamelaar wil je natuurlijk je verzameling compleet houden (zeker in dit geval, nu ik als fan van beide tekenaars de Lodewijk-omslag heb ontvangen en de Matena-omslag moet ontberen) en als u deze trend gaat volhouden, gaat mij dat handen vol met geld kosten. Want waar is het einde? Drie, vijf, tien of nog meer verschillende covers? Verder niets dan lof voor de inhoud van uw blad maar ik hoop van harte dat dit cover-avontuur een eenmalig initiatief was!

P.J. Roozendaal, Heerhugowaard

De actualiteit dwong ons artikelen over beide door u genoemde auteurs in één nummer samen te ballen, waardoor de omslagen in het geding kwamen en wij de keuze maakten die we hebben gemaakt. Het wordt zeker geen gewoonte, maar plechtig beloven 'dat we het nooit meer zullen doen' beknot ons in onze creativiteit en dwingt ons in een harnas dat ons niet past. De redactie

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Voetbal maakt creatief. Dat geldt niet alleen voor de spelers, maar ook voor het publiek. In Nederland blijkt dat uit de oranje geverfde straten en gezichten. In het Caribische Anguilla blijkt dat uit een serie postzegels. Niet dat ze daar trots kunnen zijn op een grootse voetbalcultuur. Maar ze zijn er wel gek op postzegels, want daar verdienen ze geld mee. Leuke zegels over de gekste onderwerpen – dus ook voetbal – speciaal voor verzamelaars. Er zijn talloze van dit soort staatjes die deze markt bedienen en het frankeren van een brief als een bijkomstigheid beschouwen.
In 1982 waren er wereldkampioenschappen in Spanje. Anguilla deed weer niet mee. Wel zagen ze brood in de uitgifte van een speciale postzegelserie rondom het thema. Daarbij maakten ze gebruik van vrolijke figuren uit de Disneyfilm *Bedknobs and Broomsticks* uit 1971. Dat is niet bepaald de grootste klassieker die de Amerikaanse tekenfilmgigant heeft voortgebracht. Bedoeld als succesbroertje van *Mary Poppins* speelde het magere scenario over kinderen die met een onhandige heks een Duitse invasie in Engeland voorkomen de film parten. Wel kreeg Disney een Oscar voor de *special effects*. Maar daar zie je op de zegels niets van terug. HW

Land van herkomst: Anguilla
Jaar van uitgifte: 1982
Cataloguswaarde: €0,20 per stuk

STRIP SCHRIFT
Jaargang 36
Nummer 4 (361)
Juni 2004

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Ruben Acohen, Ger Apeldoorn, Tijs Bagchus, Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Peter Breedveld, Pieter van Cleef, Fred de Heij, Erik van der Hoeven, Eddie de Jong, Just de Leeuwe, Alda-Lu Libgott, Kees Ribbens, Martijn Stevens, Renzo Verwer, Rudy Vrooman, Harry Wibier, André Wijntjes, René Windig

Omslag
Ilah

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €39,50
België €42,00
Other countries €55,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

PETER DE WIT
SIGMUND TWAALFDE SESSIE

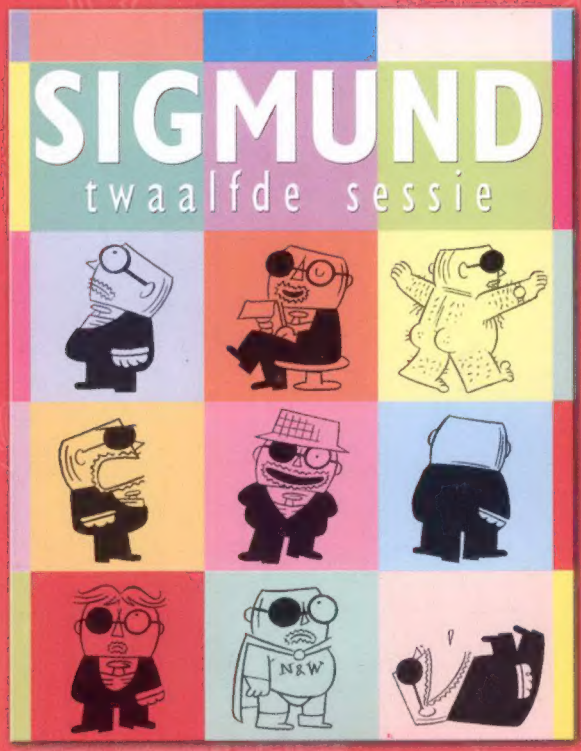

€ 8,15

Nieuw album van de beruchte strippsychiater.

REID, GELEIJNSE & VAN TOL
FOKKE & SUKKE
HET AFZIEN VAN 2003

€ 8,60

Het enige onmisbare jaaroverzicht!

GUMMBAH
NEKSNOR

€ 9,50

Ook voor mensen zonder gevoel voor humor.

KOLK & DE WIT
FACTOR:S1NGLE

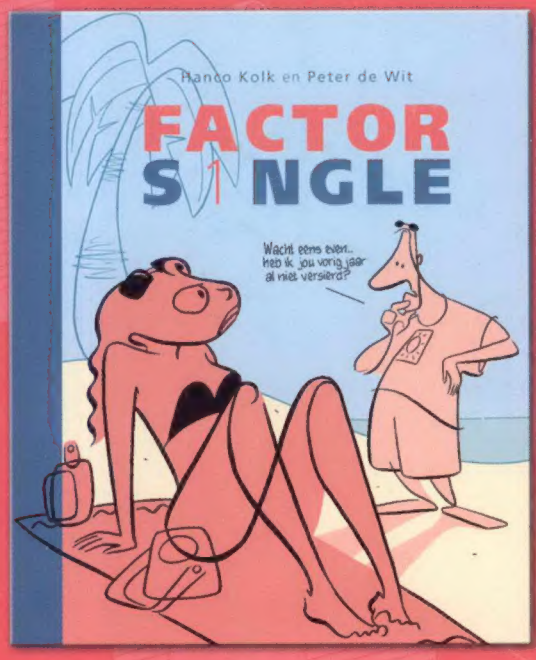

€ 9,50

Het nieuwe S1NGLE-album!

BIJ DE BOEK- EN STRIPWINKEL

www.deharmonie.nl